

NORGES OFFICIELLE STATISTIK

Tredie række no. 153.

BERETNING

OM

VETERINÆRVÆSENET

I

NORGE

FOR ÅRET 1890

UDGIVEN AF

OVERLÆGEN FOR DET CIVILE VETERINÆRVÆSEN

*(Compte rendu du service vétérinaire en Norvège en 1890,
publié par le chef du service vétérinaire civil.)*

KRISTIANIA

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO.

TRYKT HOS W. C. FARBITIUS & SØNNER

1892.

For 1886 se Norges officielle Statistik, tredje række no. 137.

Indholdsfortegnelse.

(Sommaire.)

	Pag.
Veterinærvæsen og husdyrsygdomme (Rapport sur le service vétérinaire et sur les maladies des animaux domestiques).	
Résumé en Français (Sammendrag på fransk)	1
Almindelig oversigt (Vue générale) . . . ,	5
Kristiania by (Ville de Kristiania)	19
Akershus amt (Département d' Akershus)	22
Smålenenes — (—»— de Smålenene) . . . ,	23
Buskeruds — (—»— » Buskerud)	26
Jarlsberg og Larviks — (—»— » Jarlsberg et Larvik)	27
Hedemarkens — (—»— » Hedemarken)	27
Kristians — (—»— » Kristian)	28
Bratsbergs — (—»— » Bratsberg)	33
Nedenes — (—»— » Nedenes)	34
Lister og Mandal — (—»— » Lister et Mandal)	35
Stavanger — (—»— » Stavanger)	36
Søndre Bergenhus — (—»— du Søndre Bergenhus)	42
Bergens by (Ville de Bergen)	43
Nordre Bergenhus amt (Département du Nordre Bergenhus)	44
Romsdals — (—»— de Romsdal)	45
Søndre Trondhjems — (—»— du Søndre Trondhjem)	47
Nordre Trondhjems — (—»— » Nordre Trondhjem)	47
Nordland, Tromsø og Finmarkens amter (Départements de Nordland, de Tromsø et de Finmarken)	48
Husdyrudsørsel (Exportation d'animaux domestiques)	49
Almindelig oversigt (Vue générale)	51
Udsørsel fra Stavanger amt (Exportation du département de Stavanger)	57
— » Søndre Bergenhus amt (Exportation du département du Søndre Bergenhus)	59
Udsørsel fra Bergens by (Exportation de la ville de Bergen)	59
— » Nordre Bergenhus amt (Exportation du département du Nordre Bergenhus)	61
Udsørsel fra Romsdals amt (Exportation du département de Romsdal)	61
— » Søndre Trondhjems amt (Exportation du département du Søndre Trondhjem)	63

	Pag.
Gjældende forbud mod indførsel af husdyr den 1ste april 1892. (Défenses d'importation d'animaux domestiques, en vigueur au 1 ^{er} avril 1892).	64
Lov af 20de maj 1882 angående foranstaltninger i anledning ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyrene. (Loi du 20 mai 1882 concernant les mesures de police à prendre contre les épizooties)	65
Offentlige foranstaltninger vedrørende veterinærvæsenet i 1890. (Dispositions publiques relatives au service vétérinaire en 1890).	
Bilag (Appendice)	
1. Rundskrivelse af 12te november om ondartede smitsomme husdyrsygdomme og om anmeldelsespligt. (Circulaire du 12 novembre sur les épizooties et sur les rapports obligatoires).	73
— — 2. Skema for indberetning til amtmandene. (Formulaire des rapports aux préfets).	74
— — 3. Skema for indberetning til overlægen. (Formulaire des rapports au chef du service vétérinaire)	76
— — 4. Lov af 14de juni om undersøgelse af husdyr, der agtes udførte til Storbritannien og Irland. (Loi du 14 juin sur l'examen d'animaux à exporter en Grande Bretagne et en Irlande).	77
— — 5. Kongelig plakat af 15de august angående samme. (Décret royal du 15 avril au même sujet)	78
— — 6. Kongelig resolution af 28de oktober angående svinepest. (Résolution royale du 28 octobre sur la gastro-entérite infectieuse du porc)	80
— — 7. Veiledning angående samme. (Instruction au même sujet)	81
— — 8. Departementsskrivelse angående salær for undersøgelser i anledning dyrplageri. (Lettre ministérielle sur l'honoraire pour l'expertise relative aux mauvais traitements des animaux)	84
— — 9. Bestemmelser truffet i 1890 angående indførsel af husdyr. (Dispositions faites en 1890 relatives à l'importation d'animaux domestiques)	84
Statistiske tabeller. (Documents statistiques).	
Tabel (Tableau) I. Husdyrholdet i Norge den 1ste januar 1891 og den 31te december 1875. (Existences des animaux domestiques au 1 ^{er} janvier 1891 et au 31 décembre 1875).	86
— — II. Folkemængde, husdyrhold, fladeindhold og antal dyrlæger den 1ste januar 1891. (Population, existences des animaux domestiques, superficie et nombre de vétérinaires au 1 ^{er} janvier 1891).	88
— — III. Tilvækst eller minskning i husdyrhold og folketal den 1ste januar 1891, sammenlignet med tællingen den 31te december 1875. (Accroissement ou décroissement du nombre des animaux domestiques et de la population au 1 ^{er} janvier 1891, par rapport au recensement dn 31 décembre 1875)	90

Tabel (Tableau) IV.			Pag.
		Antal husdyr og kvægenheder på 1000 individer den 1ste januar 1891, sammenlignet med tællingen den 31te december 1875. (Nombre d'animaux domestiques et d'unités de bétail par 1000 individus le 1er janvier 1891, en comparant les chiffres du recensement du 31 décembre 1875)	92
—	—	V. Folkemængde og husdyrhold i årene 1835—1891. (Population et existences des animaux de ferme de 1835 à 1891)	93
—	—	VI. Antal autoriserede dyrlæger fra 1846—1890. (Nombre de vétérinaires autorisés, de 1846 à 1890)	93
—	—	VII. De vigtigste husdyrsygdomme i 1890, artsvis ordnede. (Relevé des divers cas de maladies des animaux domestiques, par espèces, en 1890)	94
—	—	VIII. Enkelte sygdommes fordeling i de forskellige amter i 1890. (Relevé des diverses maladies par départements en 1890)	100
—	—	IX. De vigtigste husdyrsygdomme i Kristiania i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques dans la ville de Kristiania en 1890) . .	102
—	—	X. De vigtigste husdyrsygdomme i Akershus amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département d'Akershus en 1890)	106
—	—	XI. De vigtigste husdyrsygdomme i Smålenenes amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Smålenene en 1890)	110
—	—	XII. De vigtigste husdyrsygdomme i Buskeruds amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Buskerud en 1890)	114
—	—	XIII. De vigtigste husdyrsygdomme i Jarlsberg og Larviks amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques dans le département de Jarlsberg et Larvik en 1890)	118
—	—	XIV. De vigtigste husdyrsygdomme i Hedemarkens amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Hedemarken en 1890)	122
—	—	XV. De vigtigste husdyrsygdomme i Kristians amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Kristian en 1890)	126
—	—	XVI. De vigtigste husdyrsygdomme i Bratsberg amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Bratsberg en 1890)	130

			Pag.
Tabel (Tableau) XVII.		De vigtigste husdyrsygdomme i Nedenes amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Nedenes en 1890)	134
—	—	XVIII. De vigtigste husdyrsygdomme i Lister og Mandals amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Lister et Mandal en 1890)	136
—	—	XIX. De vigtigste husdyrsygdomme i Stavanger amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Stavanger en 1890)	140
—	—	XX. De vigtigste husdyrsygdomme i Søndre Bergenhus amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département du Søndre Bergenhus en 1890)	144
—	—	XXI. De vigtigste husdyrsygdomme i Bergen i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans la ville de Bergen en 1890)	148
—	—	XXII. De vigtigste husdyrsygdomme i Nordre Bergenhus amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département du Nordre Bergenhus en 1890)	150
—	—	XXIII. De vigtigste husdyrsygdomme i Romsdals amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département de Romsdal en 1890)	152
—	—	XXIV. De vigtigste husdyrsygdomme i Søndre Trondhjems amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département du Søndre Trondhjem en 1890)	154
—	—	XXV. De vigtigste husdyrsygdomme i Nordre Trondhjems amt i 1890. (Cas de maladies des animaux domestiques, dans le département du Nordre Trondhjem en 1890)	158

Le Service vétérinaire civil, séparé le 1er octobre 1890 du service d'hygiène publique, qui se rattache au Ministère de la justice, fut annexé au Ministère de l'intérieur pour former une branche administrative spéciale, dirigée par le chef de service.

L'administration vétérinaire est fondée principalement sur la loi du 20 mai 1882 concernant les mesures de police au sujet des épizooties (voyez appendice 1).

En Norvège le droit d'exercer la médecine vétérinaire est illimité; seulement la loi précitée exige que l'annonce d'une épizootie, annonce qu'impose la loi, soit faite à un vétérinaire autorisé; de même un vétérinaire autorisé seul a le droit de prescrire des toxiques.

Nul n'est autorisé vétérinaire sans avoir obtenu le diplôme d'une école vétérinaire officielle.

L'autorisation n'est accordée par le chef de service qu'à des citoyens Norvégiens.

La plupart des départements possède des vétérinaires délégués, c'est à dire des vétérinaires départementaux, rémunérés par le bailliage, et depuis 1877, aussi par l'État; dans leurs voyages officielles tous les frais sont payés par les caisses publiques; le bailliage se charge en outre des honoraires pour les autopsies des animaux contaminés.

La contribution accordée par l'État au traitement et aux dépenses nécessitées par les voyages est actuellement de 60 000 francs environ et s'accroît toujours.

Les vétérinaires départementaux sont délégués par le préfet; ils sont tenus de se conformer à des instructions précises.

Un laboratoire vétérinaire pathologique fut établi en 1890; l'installation eut lieu dans l'année suivante.

Dans cet établissement on fera dorénavant des cours que suivront des vétérinaires diplômés en mission.

Le journal vétérinaire Norvégien est subventionné par l'État.

A Bergen le vétérinaire communal, relevant du chef d'hygiène publique de la ville, est en même temps dans la dépendance du Ministère; il jouit d'un

traitement de l'État destiné à couvrir les frais des expériences de laboratoire sur les épizooties dans l'Ouest de pays.

Une station de quarantaine réservée aux animaux de ferme importés se trouve près de Stavanger.

En 1890 il y avait en Norvège 118 vétérinaires, dont 107 exerçaient et dont 57 étaient délégués.

Le tableau II indique la répartition des vétérinaires sur les départements.

A en juger par le recensement du 1er janvier 1891 il y a eu un décroissement du nombre des animaux domestiques. Réduisons à des unités de bétail (voyez tableau IV) le nombre des animaux les plus employés comme nourriture, c'est à dire les bovidés, les moutons, les chèvres, les porcs et les rennes, nous aurons encore, après cette réduction, à constater un décroissement.

Cette déperdition, absolue dans quelques-uns des départements et relative dans d'autres, n'est donc probablement qu'apparente, au moins dans une certaine mesure, attendu qu'il est de fait que l'élevage des animaux de ferme a été considérablement amélioré dans la majorité des départements et que les animaux sont abattus aujourd'hui plus jeunes qu'autrefois.

Les maladies suivantes sont spécialement visées par la loi: le charbon bactérien, le charbon symptomatique, l'œdème malin, le «brâsot», le typhus, la fièvre aphteuse, la rage, la peste bovine, la peripneumonie contagieuse et la fièvre catarrhale malin du bétail, le piétin, la clavelée, la gale du mouton, la morve, le rouget et la gastéro-entérite infectieuse du porc.

Tout vétérinaire exerçant a l'obligation de faire son rapport sur un cas d'épizootie; ces rapports s'adressent tant au préfet qu'au chef de service.

Les vétérinaires exerçants ont également à présenter un annuaire sur leur activité.

La loi de 14 juin 1890 ordonne l'examen des animaux à exporter en Grande-Bretagne et en Irlande, ainsi que des vaisseaux affectés au transport. Des animaux malades ou suspects sont retenus.

En 1890 l'état de santé des animaux domestiques a été fort bon en Norvège; on n'y a relevé aucun cas de peste bovine, de peripneumonie contagieuse, de fièvre aphteuse, de rage, de clavelée ni de morve.

A Kristiania 60 cas de gastéro-entérite du porc se sont produits; tous les animaux atteints ou suspects furent abattus sans préjudice pour les propriétaires; depuis l'épizootie n'a pas reparu.

Le charbon se présente sporadiquement dans les départements, le plus fréquemment dans le département du Søndre-Bergenhus. 13 personnes furent infectées, dont 3 moururent, l'un d'eux après avoir mangé de la viande charbonneuse.

Le Brâsot, «Blutseuche des Schafes,» maladie subite des moutons, prédomine dans les départements de l'Ouest, où la fièvre catarrhale malin aussi est relativement commune.

Le charbon symptomatique existe dans les départements de Kristian, de Stavanger et du Søndre-Bergenhus.

Vers la fin du 1890 une épizootie d'influenza (typhus) du cheval éclata à Kristiania et se répandit de la capitale aux environs.

Des moutons importés d'Écosse à la station de quarantaine amenèrent le piétin.

On constate un certain nombre de cas du rouget du porc dans la plupart des départements.

La gourme se trouve un peu partout.

Quant à la tuberculose, la loi ne s'en occupe pas. Selon les rapports cette maladie se présente assez fréquemment dans les départements d'Akershus, de Smålenene, de Buskerud, de Hedemarken et de Kristiania. Il n'y a donc que peu de cas observés par les vétérinaires; généralement l'animal suspect est vendu et abattu.

L'actinomycose se trouve dans certaines contrées des environs de Kristiania, de Hamar, de Trondhjem et de Stavanger.

Dans le Gudbrandsdalen l'espèce caprine a été frappée d'une épizootie de la vaccine, probablement contaminée des vaches ou des enfants vaccinés (voyez le rapport du département de Kristian)

On a signalé quelques cas d'empoisonnement par la saumure, le phosphore, l'*Equisetum arvense*, le *Prunus Padus*, la lessive, l'onguent de plomb ou de mercure, la morsure de vipère.

Dans le département du Nordre-Bergenhus quelques cas de gastérentérite aiguë se manifestèrent chez des vaches qui avaient mangé du résidu de poissons demi-pourris.

Le tournis se trouve dans le département de Jarlsberg et Larvik chez les moutons; dans le département de Kristian la maladie se présente chez l'espèce caprine sans frapper les moutons.

L'hémoglobinurie du bétail est une maladie assez fréquente, surtout dans les départements de Jarlsberg et Larvik, des Søndre- et Nordre-Bergenhus, de Romsdal, de Nedenes, de Jarlsberg et Larvik, d'Akershus et de Kristian.

Dans le département de Stavanger on observe une papillomatose ou condylomatose infectieuse de l'espèce bovine et ovine; dans le même département on rencontre des cas de la «Gnubben- und Traberkrankheit» du mouton.

Le *Demodex folliculorum* du chien paraît sporadiquement à Kristiania.

En 1890 il fut exporté des départements de l'Ouest en Grande-Bretagne

74 chevaux

92 bestiaux

4 rennes

23 513 moutons.

La majorité des animaux fut exportée de Stavanger.

Du 18 octobre au 25 novembre 1886 l'importation d'animaux vivants de Norvège en Angleterre était défendue, à cause de quelques cas supposés mais très douteux de fièvre aphteuse. A partir du 1er avril 1892 l'importation est de nouveau défendue pour la Norvège, comme pour le reste de l'Europe; par contre, nos animaux de toute espèce ont l'entrée libre en ce moment dans tous les autres pays de l'Europe. Pour la plupart de ces pays, l'importation d'animaux vivants en Norvège est interdite; cependant une révision de ces dispositions est à l'étude.

Pour des renseignements plus exacts nous nous permettons d'adresser le lecteur aux comptes-rendus et aux documents statistiques ci-joints.

Veterinærvæsen og husdyrsygdomme.

Det civile veterinærvæsen har hidtil været en administrationsgren under den civile medicinalstyrelse og har henligget under det departement, under hvilket medicinalvæsenet til enhver tid har sorteret.

Det civile veterinærvæsens administration.

Ved resolution af 21de februar 1887 fremsattes kongelig proposition, der vedtoges af stortinget den 1ste april s. a., om bevilgelse af et stipendium for en læge for at studere veterinærvidenskab på betingelse af, at han forpligtedes til at forrette som konsulent i sager vedkommende det civile veterinærvæsen, samt at overtage en eventuel overordnet civil dyrlægepost, forsåvidt som han ikke maatte blive knyttet til universitetet.

Ved kongelig resolution af 7de juli 1890 bestemtes det, at det civile veterinærvæsen fra 1ste oktober samme år skulde udskilles fra medicinalvæsenet og henlægges fra justits- og politidepartementet, under hvilket medicinalvæsenet sorterer, til indredepartementet, under hvilket landbrugsvæsenet henhører, som en egen administrationsgren, der indtil videre blev at bestyre af en overlæge, der tillige skulde være styrelsens konsulent.

Den veterinære administration overflyttedes da til indredepartementet som et selvstændigt kontor, der har at behandle budgetterne angående statskassens bidrag til amtsdyrlægers løn og det veterinær-pathologiske laboratorium m. m., endvidere foranstaltninger fra det offentliges side i anledning smitsomme sygdomme blandt husdyrene, sager angående indførsel af husdyr fra fremmede lande og dispensationer fra gjældende indførselsforbud samt spørgsmaal vedrørende undersøgelser af husdyr, bestemte til export m. v.

Veterinærkontoret.

Ved instruks af indredepartementet af 22de september 1890 pålagdes det i det væsentlige den til konsulent og overlæge for det civile veterinærvæsen udnævnte læge og dyrlæge Ole Olsen Malm at være ansat i det departement, hvorunder nævnte administration er henlagt,

Overlægen for det civile veterinærvæsen.

samt at afgjøre selvstændig de sager, som departementet til enhver tid maatte bestemme, og i eget navn og under eget ansvar at udfærdige de dermed forbundne ekspeditioner. Særlig pålagdes det ham at afgjøre sager angående autorisation af dyrlæger, at udgive den offentlige veterinærstatistik og udfærdige de bestemmelser, overensstemmende hvormed dyrlægernes årlige indberetninger bliver at afgive, fremdeles at besvare forespørgsler eller afgive erklæringer i sager, hvis afgørelse udelukkende beror på sagkyndigt skøn eller indsigt samt at indhente de til foreliggende sagers belysning nødvendige erklæringer og betænkninger. Fremdeles tilpligtedes han at gøre de fornødne inspektionsreiser inden riget samt som sagkyndig chef at behandle de i veterinærkontoret fra departementet udgående sager; endelig henlagdes det veterinær-pathologiske laboratorium under hans bestyrelse.

Grundlaget for veterinæradministrationen er loven af 20de maj 1882 «angående foranstaltninger i anledning af ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyrene»; (trykt som bilag 1).

Ret til at praktisere
som dyrlæge.

I Norge er retten til at tage syge husdyr i kur fri; der er heller ingen indskrænkning i retten til at foretage operationer på husdyr, særlig kastrationer, hvilke derfor også meget almindelig udføres af kvaksalvere. Imidlertid er offentlig ansættelse og offentlig virksomhed som dyrlæge betinget af, at vedkommende er autoriseret. Sådant autorisation meddeles af overlægen for det civile veterinærvæsen til «personer her af riget» (cfr. kgl. res. af 30te aug. 1838) og tilståes kun sådanne, som ved indsendt testimonium fra en anerkjendt veterinærskole godtgjør, at han har bestået eksamen som dyrlæge.*) Adgang til fra apothekerne at forskrive gifte og andre lægemidler, som ikke er gjenstand for salg i håndkøb, er udelukkende forbeholdt autoriserede dyrlæger, ligesom også loven af 20de maj 1882 angående foranstaltninger i anledning af ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyrene i sin § 4 i tilfælde af udbrud af smitsom husdyrsygdom eller når sandsynlighed taler for, at sådan sygdom er tilstede, pålægger enhver dyreeier at tilkalde en autoriseret dyrlæge; endvidere tilståes ikke skyds og diæt eller offentligt bidrag til den årlige aflønning uden til autoriserede dyrlæger.

Amtsdyrlæger.

Den offentlige og private dyrlægepraksis besørgedes her i landet indtil 1877 af dyrlæger, der i det væsentlige var henviste til at skaffe sig indtægt ved privat praksis, hvortil kom bidrag af enkelte herredskommuner eller amtskommuner i form af en større eller mindre fast årlig løn (fra 200—1 000 kroner årlig). For offentlig praksis tilstod husdyrloven af 27de februar 1866 dyrlægen en vis dagsgodtgørelse samt honorar for obduktion af husdyr, hvilket alt skulde udredes af

*) Forat udlændige skal kunne autoriseres af overlægen som dyrlæger i Norge må de fyldestgøre de i lov af 21de april 1888 om norsk statsborgerret fastsatte betingelser.

vedkommende amtskommune. Staten gav intet bidrag til dyrlægens aflønning udenfor godtgørelse for den på reisen anvendte skyds.

I 1877 fremsattes imidlertid kongelig proposition om bevilgning af bidrag af statskassen til aflønning af autoriserede dyrlæger. Forslaget vandt storthingets bifald og bevilgningen ydedes på betingelse af at vedkommende autoriserede dyrlæge var ansat i et amts tjeneste som «amtsdyrlæge» med en løn af amtskommunen af mindst 300 kroner årlig; statsbidraget til en enkelt dyrlæge måtte dog ikke overstige 600 kroner og til et helt amt ikke 1 800 kroner årlig.

Denne bevilgning er senere bleven en fast post på budgettet; at ikke hele den bevilgede sum er medgaaet, skriver sig fra, at ikke alle amtsdyrlægeposter til enhver tid har været besatte.

Siden statsbevilgningens indførelse er der for budgetårene bevilget Offentlige bidrag til amtsdyrlægers løn. og medgaaet følgende beløb til amtsdyrlægers aflønning:

	Antal amtsdyrlæger.	Bevilget. Kr.	Medgaaet. Kr.	Amts-, herreds- og bykommunebidrag.*) Kr.
1877—78	35	15 000	12 286.67	16 060
78—79	48	18 000	14 165.00	20 780
79—80	55	20 000	15 275.56	26 546
80—81	54	20 000	15 917.01	29 526
81—82	54	20 000	16 085.00	26 970
82—83	55	20 000	17 000.34	27 350
83—84	54	18 000	17 479.72	27 850
84—85	54	18 000	18 527.33	27 750
85—86	54	19 000	18 045.19	28 960
86—87	55	19 000	18 250.00	30 260
87—88	55	19 000	18 280.56	30 060
88—89	53	19 000	18 019.73	29 800
89—90	53	18 300	17 908.36	28 280
90—91	57	20 000	19 588.54	28 500
91—92	62	30 000	endnu ikke opgjort	29 760
92—93	65	30 000	—	32 460

I 1891 vedtoges af storthinget i henhold til kongelig proposition, at den hidtil gjældende maximumsgrænse af kr. 1 800 for statsbidraget til de enkelte amter skulde bortfalde. Som følge heraf blev statsbidraget betydeligt forhøiet og amterne erholdt økonomisk udvei til dels at ansætte flere amtsdyrlæger end før, dels at forhøie bidragene til de enkeltes lønninger.

Tillige vedtoges følgende betingelser — der er de nu fortiden gjældende — for bidragets udbetaling: Betingelser for statsbidraget.

*) Disse beløb er beregnede efter de fra amtmændene indsendte overslag for hvert år.

Statsbidrag til aflønning af autoriserede dyrlæger tilståes til dem, der med fast løn af vedkommende amtskommune med eller uden tilskud af herreds- og bykommuner er ansatte i et amts tjeneste (amtsdyrlæger), så at enhver sådan amtsdyrlæge erholder et tilsvarende statsbidrag, dog således, at ingen dyrlæges løn derved forhøies uden efter beslutning af vedkommende amtstormandskab, samt at

a) hans løn af amtskommunen med eller uden tilskud af herreds- og bykommuner må udgjøre mindst kr. 300 årlig;

b) statsbidraget ikke for nogen dyrlæges vedkommende må overstige kr. 600 årlig;

c) statsbidraget gjøres afhængigt af, at vedkommende dyrlæge bliver tilpligtet

1) på sådan måde og med sådan godtgørelse, som maatte blive fastsat, at yde det offentlige bistand ved tilsyn med udførsel af husdyr her fra landet,

2) på samme måde at yde det offentlige bistand ved undersøgelse af og tilsyn med husdyr, som indføres her til landet, forsåvidt sådant måtte blive anordnet,

3) at fungere som fast beskikket sagkyndig med hensyn til veterinær-retslige spørgsmål under strafferetlige undersøgelser mod derfor at oppebære den ham efter gjældende lovgivning tilkommende godtgørelse.

Skydsbidrag til dyrlæger.

Desuden har staten siden husdyrloven af 27de februar 1866 betalt skydsen for reiser i anledning ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyrene. Specificerede opgaver over disse udgifter foreligger ikke, da bevilgningen indgik som et led af de almindelige skydsudgifter til medicinalvæsenet. Ifølge opgaver fra justitsdepartementet medgik der hertil på veterinærvæsenets konto

i 1887—88 ca. kr. 6 300

88—89 » 7 200

89—90 » 9 800

I 1890—1891 udgjorde skydsudgifterne ca. kr. 12 800; for budgetårene 1891—92 og 1892—93 er bevilget henholdsvis 10 000 og 13 000 kroner.

Amtsdyrlægernes ansættelse og offentlige virksomhed.

Amtsdyrlægerne ansættes af amtmændene, i almindelighed på betingelse af 3 måneders gjensidig opsigelsesfrist; der udfærdiges af amtmændene en instruks, som i regelen tillige forpligter dem til at vie husdyravlen sin opmærksomhed og at arbejde for dens opkomst. Deres offentlige indtægter består foruden i deres årlige løn og godtgørelse for skyds tillige i et i henhold til husdyrloven af 20de maj 1882 § 12 dem hos vedkommende amtskommune tilkommende dagssalær af kr. 4.00 for hver forretningsdag i det offentliges tjeneste samt kr. 6.00 for obduktion af en hest eller et storfæ (hornkvæg) og kr. 3.00 for obduktion af mindre husdyr (får, geder, svin, hunde o. l.) dog således, at obduktionsgodtgørelsen ikke kan overstige kr. 20.00 pr. dag.

Før det nuværende overlæge-embedes oprettelse benyttede vedkommende departement sig af en i Kristiania boende dyrlæge som sagkyndig konsulent i veterinære anliggender. Hertil bevilgedes der af stortinget i 1866 en sum af kr. 400 årlig, hvilken bevilgning bortfaldt i 1890.

I 1887 bevilgedes kr. 2 000 til kommunal dyrlæge i Bergen Ivar Nielsen for at anstille undersøgelser om og udbrede kjendskab til miltbrand og andre smitsomme husdyrsygdomme; i bevilgningen indbefattedes bidrag til hans laboratorium. I 1891 er denne bevilgning, der var gjentaget hvert år, overgået til en fast budgetpost, idet Nielsen knyttedes nærmere til administrationen i egenskab af statsdyrlæge, for hvilken hans virksomhed der af departementet udfærdigedes nærmere instruks; hans løn bestemtes til kr. 1 500, medens de 500 kroner blev at disponere for hans laboratorium.

I 1890 bevilgedes der til indredning af et veterinærpathologisk laboratorium kr. 7 000; som annuum for 1891—92 er bevilget kr. 4 600, hvoraf kr. 1 000 til forsøg og efterforskninger i anledning tuberkulosen hos husdyrene og for 1892—93 kr. 5 500; laboratoriet blev færdigt i oktober 1891.

Til afholdelse af kursus for dyrlæger ved dette laboratorium bevilgedes i 1892 kr. 2 500, hvoraf kr. 1 000 til anskaffelse af mikroskoper.

Endelig bevilgedes i 1890 kr. 400 som årligt bidrag til det af den norske dyrlægeforening udgivne «Tidsskrift for Veterinærer».

Til karantænering af husdyr, indførte fra lande, fra hvilke import er forbudt, disponerer veterinærvæsenet over karantænestationen Voulen på gården Hinna, 6 km. fra Stavanger.

Ved udgangen af 1890 var i Norge bosat 118 dyrlæger, hvoraf 57 var offentlig ansatte (amtsdyrlæger), 50 praktiserede privat og 11 antoges ikke at praktisere. Med hensyn til forholdet mellem antallet af husdyr og dyrlæger henvises til tabel II. For hele landet er forholdet mellem praktiserende dyrlæger og antallet af husdyr som 1 til 29 197. Fratrækkes husdyrene i de tre nordlige amter Nordland, Tromsø og Finmarken, i hvilke ingen praktiserende dyrlæger var bosat i 1890 bliver forholdet som 1 til 24 379. Regnes blot heste og hornkvæg, hvilke husdyr jo i den allervæsentligste del danner grundlaget for dyrlægens praksis, falder der 10 796 af disse på 1 dyrlæge, eller med fradrag af de 3 nordlige amter, 9 578:1. Bortset fra de to byer, Kristiania og Bergen, der danner egne amter i administrativ henseende, er Smålenenes amt forholdsvis bedst forsynet med dyrlæger, enten der gâes ud fra det samlede antal eller kun fra de større husdyr. Forøvrigt rangerer amterne med hensyn til antallet af dyrlæger i forhold til det samlede antal husdyr i følgende orden: Bergen, Kristiania, Smålenene, Akershus, Jarlsberg og Larvik, Hedemarken, Buskerud, Kristian, Bratsberg, Nordre Trondhjem, Søndre Trondhjem, Lister og Mandal, Nedenes, Stavanger, Romsdal, Søndre Bergenhus og Nordre Bergenhus; i hvilket sidste amt der kun er en dyrlæge til samtlige henved 310 000 husdyr.

Andre bidrag af staten til veterinærvæsenet.

Veterinærlaboratoriet.

Karantænestation.

Antal dyrlæger i forhold til husdyrholdet.

Lægges antallet af større husdyr (heste og storfæ) til grund for beregningen, viser det sig, — bortset fra byerne Kristiania og Bergen — at Smålenene, Hedemarken og Nordre Trondhjem er de amter, hvor trangten til dyrlægehjælp har været størst og er bedst tilfredsstillt, idet ordenen bliver følgende: Smålenene, Hedemarken, Nordre Trondhjem, Akershus, Kristian, Buskerud, Bratsberg, Jarlsberg og Larvik, Søndre Trondhjem, Stavanger, Lister og Mandal, Nedenes, Romsdal, Søndre Bergenhus, Nordre Bergenhus. Dog er at bemærke, at den del af Akershus, der ligger omkring Kristiania, søger dyrlægehjælp fra hovedstaden og at derfor i virkeligheden benyttelsen af dyrlæge her er større end de anførte tal synes at vise.

Tæthed på \square km.
af folkemængde og
husdyrhold.

Af tabel II vil sees, at Jarlsberg og Larvik er det tættest befolkede amt, idet der på hver kvadratkilometer er bosat 41.1 individer; derefter kommer Smålenene (29.1), Akershus (18.6), Stavanger (12.8) og Lister og Mandal (10.9); tyndest befolkede er Finmarken (0.65) og Nordland (2.48).

For husdyrenes vedkommende er forholdet således, at Stavanger amt er tættest forsynet (29.45 pr. \square km.), dernæst Jarlsberg og Larvik (26.93), Søndre Bergenhus (21.22), Smålenene (20.07), Akershus (18.26), Romsdal (18.09); tyndest står også her Finmarken (3.13) og Nordland (5.11). For hele landets vedkommende kommer der 6.19 individer og 9.68 husdyr, eller, når kun hensyn tages til de egentlige landsbygder, 4.73 individer og 9.62 husdyr på hver kvadratkilometer.

Medtages blot de større husdyr, hvilket med hensyn til bedømmelsen af jordbrugets intensitet antagelig giver en bedre målestok, står Jarlsberg og Larvik øverst med 20.9 dyr pr. \square km., herefter kommer Smålenene med 15.58 og Akershus med 13.05. Derefter kommer Stavanger amt med et betydeligt mindre tæthedstal (6.68), Romsdal (5.92), Lister og Mandal (5.78) og Søndre Bergenhus (5.75).

Denne målestok giver imidlertid ikke det fuldt korrekte udtryk for udnyttelsen af det forhåndenværende dyrkbare eller til græsgang anvendbare jordareal. Nogen opgave over det dyrkede areal efter tællingen i 1891 foreligger endnu ikke, så dette hjælpemiddel fortiden ikke kan benyttes.

Kvæghed.

Overføres imidlertid de forskellige madnyttige husdyr: hornkvæg, får, svin og rensdyr til en enhed, vil man derigennem få en oversigt over, geder, hvormange af de til føde almindeligst anvendte husdyrenheder c : «kvægheder», der findes på hver \square km. I denne henseende er da 1 stk. hornkvæg i gennemsnit sat lig 10 får, eller 12 geder eller 4 svin eller 2.5 rensdyr. Nøiagtigere vilde målestokken blive, hvis gennemsnitsvægten af nævnte husdyr kjendtes i de forskellige amter. En ko i de østlandske amter har f. eks. større gennemsnitsvægt end en vestenfielsk eller nordlandsk, men materiale til at bygge et nogenlunde nøiagtigt skøn, udtrykt i kilogram død eller levende vægt, foreligger, såvidt bekjendt, ikke.

Udregnet efter den ovenbetegnede enhed for et stykke hornkvæg viser ligeledes Jarlsberg og Larviks amt sig at stå bedst (18.4 kvæghed

pr. □ km.), samt derefter, som for heste og hornkvæg, Smålenene (13.3) og Akershus (11.3). I disse amter er forholdstallet for kvægenheder på □ km. mindre end forholdstallet for heste og hornkvæg på □ km., hvilket tyder på et forholdsvis større opdyrket areal. I alle de følgende amter er kvægenheden på □ km. talrigere end heste og hornkvæg, hvilket tyder på et større hold af sådanne dyr, der kan græsse på udyrkede beiter (får, geder, rensdyr). Bedst står her Stavanger amt (med 8.1 kvægenhed på □ km.), hvorefter kommer Søndre Bergenhus (7.1), Romsdal (6.6), og Lister og Mandal (6.0). Med det dyrkede areal som målestok vilde antagelig de Trondhjemske amter frembyde et langt gunstigere forholdstal end nu (respektive 4.2 og 2.9).

Af tabel III sees den siden forrige tælling stedfundne tilvækst eller minskning i antallet af husdyr og i folkemængde. Bortset fra byerne har der i de sydlige amter, undtagen i Smålenene og Jarlsberg og Larvik, fundet en større eller mindre aftagen sted i antallet af husdyr. Forholdsvis størst er antallet minsket i Nedenes (25.8 %), Søndre og Nordre Trondhjem (resp. 19.7 og 18.1 %). I de tre nordligste amter er husdyrantallet tiltaget, i Finmarken indtil 40.3 %. Den største forøgelse skyldes et større rensdyrhold (73.6 %), idet i alle landamter dette husdyrslag har udbredt sig, i enkelte amter endog i ganske betydelig mængde.*) Ligeså er svineholdet blevet forøget i alle amter undtagen i de 5 nordlige, i hvilke der er skeet en minskning; forøgelsen er for denne dyreart 19.8 % for bygderne og 27.3 % for byerne. Derimod er antallet af heste, kvæg, får og geder svundet ind. Hesteholdet er minsket i bygderne med 2.5 %, men tiltaget i byerne med 56.9 %; mest fremtrædende er minskningen i Hedemarkens, Kristians og Nordre Bergenhus amt. Kvægholdet er ligeledes aftaget (1.2 % for riget og for bygderne); kun Smålenene, Jarlsberg og Larvik samt de tre nordlige amter viser øgning, de sidste endog temmelig betydelig. Fåreholdet er aftaget i alle landamter undtagen i Nordland, Tromsø og Finmarken; for hele riget er formindskelsen 16.5 %. Ligeledes er antallet af geder ikke ubetydeligt mindre, ialt 15.9 %; kun i Kristians, Nordre Bergenhus og Finmarken sees nogen øgning.

Det fremgår altså af tabel III, at der siden 1875 i Norge har fundet en almindelig aftagning i husdyrholdet (∴: depecoration) sted. En sådan depecoration har i de senere år vist sig i de fleste europæiske lande og forholdene hos os står således i samklang med de fra andre lande foreliggende erfaringer. Denne depecoration viser sig dels som en absolut ∴: antallet af husdyr er aftaget i og for sig, dels som en relativ ∴: antallet af husdyr er vokset men ikke i forhold til væksten i folketal.

Forskjel i husdyrhold
og folkemængde
siden sidste tælling.

Depecoration.

*) Sammen med en større udbredelse af rensdyrene sydover turde måske en nøiagtigere tælling i 1891 give nogen grund til det øvgivne større rensdyrantal, særlig for Finmarkens vedkommende.

Det viser sig da, at i antallet af husdyr er der minskning i alle amter (byamterne Bergen og Kristiania her ikke medregnet) undtagen i Smålenene, Jarlsberg og Larvik og de tre nordlandske amter. For kvæghedernes vedkommende er forholdet det samme, kun med den forskjel, at Hedemarkens amt, i hvilket antallet af husdyr er mindet med ikke mindre end 10 557 (4.9 %) siden 1875, er ikke destomindre kvæghederne tiltagne med 1 776 (1.9 %), grundet på det større rensdyrhold.

Men jevnføres kvæghedernes tiltagen eller aftagen med folkemængdens vækst (se tabel IV) viser det sig, at der kun i Finmarkens, Tromsø, Smålenenes og Hedemarkens amter er skeet en virkelig forøgelse af det forhåndenværende kjødmateriel; tilvæksten i kvægheder overstiger her øgningen i folketal med respektive 20.3, 4.2, 3.8 og 2.6 %. I alle de andre landamter er der en større eller mindre depecoration, idet kjødkvantiteten er vokset mindre eller aftaget inere end folkemængden. Depecorationen er absolut i Akershus, Buskeruds, Romsdals, Kristians, Bratsbergs, Nedenes, Lister og Mandals, Stavanger, Søndre Bergenhus, Nordre Bergenhus, Søndre og Nordre Trondhjems amter, medens den er relativ i Jarlsberg og Larviks og Nordlands amter. Også i Kristiania er der en relativ depecoration. I forhold til folketallet er den størst i Kristiania (24.8 %), Nedenes (20.3), Romsdal (17.5), Søndre Trondhjem (17.1), Nordland (15.0), Bratsberg (14.9), Søndre Bergenhus (13.7), Stavanger (8.8), Lister og Mandal (7.5), Buskerud (6.6), Nordre Bergenhus (4.9), Akershus (4.6), Nordre Trondhjem (2.5), Kristian (1.7), Jarlsberg og Larvik (1.5). For hele riget er der en absolut depecoration af 0.85 %, og en relativ af 11.1 %, for bygderne en absolut af 0.9 % og en relativ af 5.9 %, for byerne en relativ af 27.2 %.

Til udtømmende behandling af dette statsøkonomisk vigtige fænomen, der forøvrigt, som nævnt, er en almindelig europæisk foreteelse, er her ikke stedet; der foreligger hertil heller ikke fortiden tilstrækkeligt materiale. Kun skal det bemærkes, at depecorationen for vort land i en væsentlig grad vistnok kun er tilsyneladende, idet antagelig minskningen såvel i antallet af husdyr som i tilstedeværende kvægheder, for endel beror på en bedre fodring af de dyr, der holdes, hvorved samtidig gjennemsnitsvægten af husdyrene siden tællingen i 1875 er tiltaget. Ligeså turde en hyppigere veksling af besætningerne, grundet i en raskere produktion af slagtedy, ligesom også en forøget melkeafkastning her spille en rolle, således at, hvis man kjendte den slagtevægt i kilo, som hvert år leveres fra det norske jordbrng, denne i virkeligheden såvel relativt som absolut sandsynligvis er større end i 1875. Fremdeles vil det enkelte års gode eller slette høst influere i høiere grad på husdyrholdet end på folketallet, hvorfor en husdyrtælling, hvis den skal kunne anvendes til en korrekt bedømmelse af det her berørte forhold, burde finde sted hvert år. Det må også fremhæves, at den før almindelige knapfodring eller endog sultefodring ifølge dyrlægerens indberetninger

mer og mer holder på at svinde, ligesom at husdyravlen i de fleste amter har gjort utvilsomme fremskridt. På den anden side må det erindres, at det samme areal dyrkede jord kun til en vis grad gennem kraftfoderavl vil kunne tvinges til at føde et større antal eller forøge kjødvægten hos det samme antal husdyr. Til ballance af den voksende folkemængde må der derfor kræves, at et større jordareal lægges under plougen eller at den i tilfælde relativt aftagende kjødmængde kompenseres med andre næringsstoffer.

Antallet af autoriserede dyrlæger i hele landet i de forskjellige år vil sees af tabel VI.

Ifølge husdyrlovens § 2 og de i henhold til denne fattede kongelige resolutioner er følgende husdyrsygdomme fortiden undergivne det offentliges særlige forsorg: miltbrand, tyfus, mund- og klovesyge samt hundegalskab hos alle husdyr, kvægpest hos hornkvæget og andre drøvtyggere, ondartet lungesyge og ondartet katarthalfeber hos hornkvæget, smitsom klovesyge (footrot), kopper og skab hos fåret, snive hos hesten, rødsyge (miltbrandsagtig rosen) og pest (eller difterit) hos svinet samt raslesyge (miltbrandsemfyse) hos kvæget, ondartet ødem hos hesten og bråset hos fåret (se bilag 1).

For disse sygdomme gjælder lovbefalet anmeldelsespligt fra dyrlægerne. Disse anmeldelser indsendes på egne trykte schemata, der gratis tilstilles dyrlægerne fra departementet. Anmeldelser indsendes på schema 1 (se bilag 2) gennem vedkommende ordfører i sundhedskommissionen til amtmændene, fra hvem de oversendes veterinærstyrelsen, på schema 2 (bilag 3) direkte til overlægen. For de første tilfælde af antagen kvægpest, ondartet lungesyge og mund- og klovesyge skal anmeldelse tillige ske telegrafisk; anmeldelserne besørges portofrit af postvæsenet.

Endvidere påligger det enhver autoriseret dyrlæge at indsende en beretning efter et fastsat schema om sin virksomhed i det forløbne år; denne beretning skal være indsendt til den amtmand, inden hvis amt virksomheden har fundet sted, før udgangen af februar måned.

Disse årsberetninger institueredes ved et departementscirkulære af 23de april 1858; de er senere lovbefalede. På grundlag af disse udarbejdedes første gang for 1858 «uddrag og sammenstilling om veterinærvesenets tilstand», hvilket senere hvert år er medfulgt den årlige beretning om medicinalvæsenet som bilag. Ved veterinærvesenets udskillelse i 1890 overgik disse uddrag til en særegen «beretning om veterinærvesenet», hvilken udkom i 1891 for året 1889.

Af foranstaltninger af offentlig interesse vedrørende veterinærvesenet er i 1890 at mærke en lov af 14de juni (se bilag 4) med tilhørende plakat af 15de august (bilag 5), angående udførsel af husdyr til Storbritanien og Irland, resolution af 28de oktober (bilag 6), hvorved «svinepest» indrangeres blandt de ondartede smitsomme sygdomme efter husdyr-

Antal dyrlæger.

Sygdomme, der er gjenstand for det offentliges særlige forsorg.

Anmeldelsespligt.

Årsberetninger.

Offentlige foranstaltninger i 1890.

lovens § 2, og en vejledning af samme dato til erkjendelse og forebyggelse af denne sygdom (bilag 7) samt en skrivelse af 5te november angående godtgjørelse i anledning af obduktion for dyrplageri (bilag 8).

Nærværende beretning.

Nærværende veterinærberetning er udarbejdet dels på grundlag af de fra dyrlægerne direkte eller gennem vedkommende øvrighed indsendte anmeldelser om hvert enkelt iagttaget tilfælde af smitsom sygdom, dels efter de indkomne årsberetninger, dels i henhold til selvstændig iagttagelse under foretagne embedsreiser.

Beretningen vil såvidt muligt søge at gjøre rede for de forhold, der i al almindelighed taget kan siges at henhøre under husdyrhygien. Dette vil foreløbig kun i indskrænket målestok kunne ske fyldest, fordi dyrlægernes indberetninger før ikke netop har været udarbejdet med dette mål for øie. Der vil imidlertid for fremtiden søges indtaget i veterinærberetningen meddelelser ikke alene om husdyrenes sygdomme, men også om husdyrholdet i sin helhed, dets standpunkt i hygienisk og økonomisk henseende, om overførelse af sygdomme fra dyr eller mennesker eller omvendt, om kjødkontrol, udførsel af husdyr o. l.

Husdyrudførselen er denne gang behandlet i et eget afsnit, såvel for det hele land som for de enkelte amter, og der er til mulig vejledning for eksportører og landmænd vedføjet oplysning om betingelsen for indførsel til Storbritannien*). Tillige vil der for hvert år blive sørget for, at love, plakater og bestemmelser af offentlig interesse for veterinærvesenet medfølger årsberetningen.

Det vil af det benyttede sygdomsschema fremgå, at der fra dyrlægerne kræves oplysning særlig om alle smitsomme sygdomme samt om sådanne, der har en vis betydning i hygienisk eller økonomisk henseende. Derimod antages det at være af mindre interesse at erholde en specificeret opgave over foretagne større eller mindre kirurgiske operationer eller om tilfældige arbeidsbeskadigelser, ligesom fødselspraksis eller angivelse af fosterleie har mindre interesse, fordi der for dyrenes vedkommende ikke er adgang til sammenligning med antallet af normale fødsler. Særligt interessante iagttagelser i kirurgisk eller obstetricisk retning eller meddelelse om behandlingsmåder vil naturligere høre hjemme i et tidsskrift end i en væsentlig statistisk årsberetning.

Sundhedstilstanden.

Idethele maa sundhedstilstanden blandt landets husdyr i 1890 betegnes som meget god. Af de for landets økonomi vigtigere dyrefarsoter har der kun optraadt endel tilfælde, ialt 60, af svinpest, hvorom nærmere henvises til det under beretningen fra Kristiania meddelte. Af kvægepest,

*) Se anm. til eksporten.

ondartet lungesyge, snive, mund- og klovesyge, hundegalskab og fårekopper er intet tilfælde forekommet.

Af andre smitsomme sygdomme er af dyrlæger behandlet kværke med 903 tilfælde, fåreskab 572 tilfælde, lungesyge (influenza) hos heste med 406 tilfælde, miltbrand 278 tilfælde, hvalpesyge 241, tuberkulose 203 tilfælde, ondartet katarrhalfeber 179 tilfælde, bråset 152 tilfælde.

Af de på listerne opførte sygdomme er ialt behandlet af dyrlæge 8 916 heste, 31 182 stk hornkvæg (heraf dog 18 400 behandlede for «lus»), 2 035 får, 834 geder, 2 621 svin, 845 hunde, 10 katte og 8 stk. fjerkræ.

Behandlede dyr.

Af egentlige infektiøse sygdomme (miltbrand, raslesyge, bråset, ondartet katarrhalfeber, influenza, svinepest, rødsyge, rosen, knuderosen, kværke, tuberkulose, aktinomykose, hvalpesyge, stivkrampe, difterisk sygdom, kopper, mundsyge, «tyfus», beskelersyge og «cerebospinalmeningit») er opført 3 545 tilfælde, nemlig 1 660 heste, 713 køer, 168 får, 265 geder, 488 svin, 248 hunde, 2 katte og 1 høne. Af disse opgives som dræbte 324 dyr, nemlig 21 heste, 199 køer, 16 får, 57 svin, 31 hunde, og døde 687 dyr, nemlig 84 heste, 257 køer, 146 får, 9 geder, 154 svin, 35 hunde og 2 katte.

Smitsomme sygdomme.

Af kalvningsfeber hos koen opføres i år 758 tilfælde mod 592 ifjor; heraf er 283 dræbte (ifjor 227) og 53 døde (ifjor 33). Fordelingen i de forskellige amter viser, at der forekommer forholdsvis flere tilfælde i de amter, hvor kvægstellet er mest fremskredet (Smålenene, Akershus) mens der for Nordre Bergenhus og Romsdals amt, hvor kvægavlen står lavt, ikke er anmeldt et eneste Tilfælde.

Kalvningsfeber.

Af miltbrand er anført 278 tilfælde (i 1889 276); ligesom det foregaaende år er der opført flest tilfælde fra S. Bergenhus; derefter kommer Akershus, Stavanger, Lister og Mandal, Nordre Trondhjem. Tilfældene har ialmindelighed kun forekommet enkeltvis i besætningerne, men der anføres oftere, at i de besætninger, hvor den optræder, har sygdommen ogsaa forhen vist sig. Der indberettes, at der i årets løb er overført miltbrandsmitte fra dyr til mennesker i 13 tilfælde; i 3 tilfælde døde vedkommende patient. I 11 tilfælde er smitte forårsaget ved afhudning eller slagtning af miltbrandssyge dyr, hvorunder vedkommende er smittet med miltbrandsbylder på arme eller hænder. I et tilfælde forårsagedes smitte ved at en mand, der kopsatte en af miltbrandskarbunkel lidende patient, sugede blodet ud af brandbylden med munden og derved fik en karbunkel på læben. I et tilfælde pådrog en mand sig dødelig miltbrand ved uafvidende at spise af en miltbrandssyg ko. Tilfældene hos mennesker optrådte i Akershus (3 smittede, 1 død), Smålenene (1 smittet), Kristians (1 smittet), Jarlsberg og Larvik (2 smittede, 1 død), Lister og Mandal (1 død), Nordre Bergenhus (2 smittede), Romsdals amt (3 smittede). Forøvrigt henvises til det under de forskellige amter anførte, idet bemærkes,

Miltbrand.

at der om flere af de smittede ikke er indberettet, hvorvidt vedkommende senere er død eller helbredet af sygdommen.

Flere dyrlæger angiver, at ikke alle miltbrandstilfælde anmeldes, da dyrene dels dør hurtigt og udenvidere nedgraves, udenat dyrlæge tilkaldes, dels slagtes, når eieren mærker, at dyret er sygt. Sådant «nødslagtning», der sker forat sikre vedkommende dyrs anvendelse til næring, foretages ikke sjældent, såvel for miltbrand, som hyppigere for kalvningsfeber, tuberkulose og blodpis. I enkelte tilfælde er miltbrand først konstateret, efterat der til mennesker under slagtingen er overført smitte, og dyret allerede er solgt eller dets kjød nedsaltet eller anvendt til svineføde.

Om smittekilden for miltbrand foreligger der i flertallet af tilfælde ikke nogen bestemt oplysning. Mange dyrlæger er fremdeles tilbøielige til at antage, at smitten tilføres besætningerne gennem affaldsmel, særlig hvor sygdommen ikke vides før at være forekommet på gården. Men i flere tilfælde skyldes vistnok smitten uforstand ved slagtingen, idet miltbrandssyge dyr stikkes på båsen eller slagtes og flæes paa låven, hvorved blodet flyder ud og besmitter gulv, vægge og tildels foder; især sker dette sidste, naar fodtøj, klæder eller hænder, der er besudlede med miltbrandsblod, kommer i berørelse med det dyrene givne foder. Rå huder af miltbrandssyge dyr spiller vistnok ogsaa undertiden en rolle med hensyn til denne sygdoms udbredelse.

Bråsosot.

Af bråsosot hos fåret er der fra de vestlandske amter anmeldt ialt 152 tilfælde. Imidlertid opgives, at langt flere får dør af denne sygdom, end der kommer til dyrlægens kundskab. Fra Søndhordland anføres, at sygdommen har udbredt sig ogsaa til fjeldhavnegangene; i Romsdals amt antages 4—500 får hvert år at gaa med af denne farsot.

Raslesyge.

Den miltbrandslignende sygdom, «raslesyge» (miltbrandsemfysem «Rauschbrand») er anmeldt fra Kristians, Stavanger og S. Bergenhus amter. Sygdommen forekommer på enkelte myrlændte sæterhavnegange i Gudbrandsdalen (Våge og Fron), hvor den dræber især kalve og ungfæ (se Kristians amt). Det er sandsynligt, at flere tilfælde af denne sygdom antages for og anmeldes som miltbrand.

Malignt ødem.

Af ondartet ødem — en miltbrandslignende, især hos hesten forekommende sygdom — er intet tilfælde anmeldt.

Ondartet katarrhalfeber.

Den ondartede katarrhalfeber forekommer spredt i de fleste amter, i almindelighed kun med enkeltvise tilfælde i de angrebne besætninger. Kun fra Gloppen i N. Bergenhus meldes, at i en besætning på 19 kjør de 12 angrebes hvoraf 11 døde. Fra Stavanger amt opføres 5 tilfælde hos fåret. Om sygdommens årsag foreligger ingen indgående oplysninger.

Lungesyge
(«Influenza»).

I årets to sidste måneder begyndte der i Kristiania at optræde enkelte tilfælde af «lungesyge» hos heste. Denne sygdom, hvis sygdomsbillede undertiden kan optræde temmelig vekslende, har i veterinær sygdomslæren forskjellige navne; oftest benævnes den influenza, i Sverige ial-

mindelighed «Influenza pectoralis» eller «Lungsot», i Danmark «Lunge-syge», i Tyskland «Pferdestaupe,» «Lungenseuche,» Influenza, Typhus m. m., i Frankrig «Fièvre typhoïde». Hos os har den ialmindelighed været betegnet som «tyfus» og er henført blandt de saakaldte «tyföse» sygdomme, der ifølge husdyrlovens § 2 er gjenstand for det offentliges særlige forsorg. Da sygdommens symptomer i mange tilfælde ligner den menneskelige influenza's og da farsotens begyndelse og største udbredelse omtrent faldt sammen med den sidste epidemi af influenza i 1890—91 er disse sygdomme af mange dyrlæger såvel her som i udlandet anset for at være identiske; andre benægter dette og bestemt bevis for den ene eller den anden opfatnings rigtighed foreligger endnu ikke. Farsotten bredte sig temmelig hurtigt i Kristiania, saaledes at der ved årets slutning var talrige tilfælde i hovedstaden, hvorfra sygdommen spredtes til de omkringliggende amter, dog med forholdsvis faa tilfælde; fra de vestlige amter findes intet tilfælde opført i 1890.

Den saakaldte ondartede klovesyge hos fåret, (foot-rot) indførtes fra Skotland til stamschæferiet ved Stavanger; sygdommen er en «smitsom klovesyge», som intet har med den specifikke mund- og klovesyge at gjøre. Dens ondartethed er ved passende behandling let at forebygge.

Smitsom klovesyge.
«Foot rot».

Rødsyge hos svinet (Rothlauf, Miltbrandartet Rosen, Rouget du porc) synes at forekomme udbredt i de fleste amter. Til veterinærlaboratoriet indsendtes allerede straks efter dets foreløbige indredning i november 1890 hjerter af svin, hvilke ved undersøgelse viste de for denne sygdoms kroniske form eiendommelige afsætninger på hjerteklapperne; i disse påvist ved mikroskopisk undersøgelse den for denne sygdom specifikke mikrob. Ligeledes fandtes denne i marts 1891 ved mikroskopisk undersøgelse af et stykke hud fra et svin, slagtet på grund af såkaldet «knuderosen». Sandsynligvis sammenblandes rødsyge, knuderosen, rosen og måske undertiden neldefeber hos svinet, ikke så sjældent; nøiagtigere undersøgelser, særlig af lektor Jensen, Kjøbenhavn, har også vist, at rødsyge og knuderosen i sit væsen er den samme sygdom. Som følge heraf er vistnok antallet af rødsyge svin ikke ubetydeligt større end på sygelisten anført.

Rødsyge.

Kværken har forekommet jevnt udbredt; kun i Kristians og Søndre Trondhjems amter sees den at have haft en større udbredelse.

Kværke.

Af tuberkulose er opført ialt 203 tilfælde; i de østlige amter, Akershus, Smålenene, Buskerud, Hedemarkens og Kristians angives sygdommen at være meget mere udbredt end dyrlægenes indberetninger synes at vise. Medens de fleste dyrlæger anfører, at sygdommen oftest sees hos indførte svenske dyr, foreligger der dog også oplysninger, der tyder på, at det norske fjeldkvæg (Hallingdals- og Gudbrandsdalskvæg) i ikke ringe mon findes angrebet.

Tuberkulose.

Strålesvampsygdommen, aktinomykosen, er en sygdom, der først i den senere tid er bleven gjenstand for dyrlægenes opmærksomhed.

Strålesvamp.

Den er vistnok ialmindelighed forhen opfattet som en tuberkulos lidelse; der er anmeldt tilfælde af den særlig fra Akershus (Enebak, Skedsmo), Hedemarkens (Omegnen af Hamar), Stavanger og de Trondhjemske amter.

Kopper. Om en farsot af kopper hos geder henvises til det under Kristians amt meddelte.

Forgiftninger. De opgivne forgiftningstilfælde skriver sig fra nydelsen af kogsalt, fosfor, equisetum, lud, unge skud af hæg (blåsyre) eller efter uforstandig brug af blysalte eller kviksølvsalte mod utoi; der opføres også tilfælde af hugormbid. I Dalsbygden i Bremanger (n. Bergenhus) optraadte blandt kjørene en epizootisk gastero-enterit efter nydelse af halv-råddent fiskeaffald.

Indvoldsorme. Af indvoldsorme er følgende arter opgivne: *Tænia marginata*, *Tænia cucumerina*, *Tænia coenurus*, *Ascarider*, *Strongylus armatus*.

Dreiesyge. De fleste tilfælde af dreiesyge hos får opføres fra Jarlsberg og Larvik. Hos geder findes denne sygdom meget almindelig udbredt i Kristians amt; da fårene der ikke angribes af sygdommen, kunde det måske tyde paa, at der her kunde forekomme en afart af *tænia coenurus* eller en med denne beslægtet bændelorm, hvis blæreorm kun findes hos geder.

Blodpis hos kvæget. Af blodpis hos kvæget er opført ialt 502 tilfælde (mod 487 ifjor), de fleste opgives fra Søndre Bergenhus, Jarlsberg og Larvik, Akershus og Kristians amt; i dette sidste amt synes sygdommen også at optræde blandt får (19 tilfælde opgives). Fra Nordre Bergenhus og Romsdals Amt angives, at sygdommen er «almindelig udbredt», ligesom den også er hyppig blandt kvæget i Nedenes i bygderne langs kysten.

I Kristians amt er af en dyrlæge samtlige tilfælde af denne sygdom opført under rubrikken «fordøielseslidelser», da dette symptom var meget fremtrædende. Sygdommen sattes i forbindelse med «noget ved rogne-træerne».

Vortesygdom. I Stavanger amt forekommer hos kvæget og fåret en eiendommelig lidelse, der viser sig ved rigelig vortedannelse på fødderne og delvis mulen; ligeså er fra dette amt anmeldt endel tilfælde af gnave- og travesyge hos fåret.

Gnave- og travesyge.

Hårsækmid. I Kristiania by findes hårsækmiddene ikke saa sjelden blandt hunde.

Forøvrigt henvises til den under de forskjellige amter meddelte særlige redegjørelse, hvor de enkelte sygdomme i tilfælde er ofret en udførligere omtale.

Hovedlisten for landet vil give oplysning om forekomsten af de vigtigste andre sygdomme, ligesom husdyravlens og husdyrstellens stilling i det hele vil fremgå af det under de forskjellige amter meddelte, forsåvidt oplysning derom er indkommet.

Kristiania by.

Svinepest.

I slutningen af oktober anmeldtes, at der på Rodeløkken i Tromsøgaden 34 i en større svinebesætning var indtruffet flere dødsfald. Oprindeligt bestod besætningen af 63 svin. Fra en anden besætning i byen var der indkjøbt 10 svin, hvoraf to blev syge og døde, og sygdommen antoges tilført ved disse. Den bredte sig temmelig hurtigt og eieren lod da en flerhed af dyrene slagte dels i syg dels i frisk tilstand, uden at dyrlæge tilkaldtes. Da sygdommen imidlertid fremdeles vedvarede, henvendte han sig til dyrlæge, der ved undersøgelse d. 23de oktober fandt 22 syge dyr, 10 slagtede i syg tilstand og ophængte på loftet, 3 døde og hængte tilside. 10 andre grise var slagtede og solgte til en pølsemaker, 8 var døde og nedgravede, 8 af de indkøbte var sendte tilbage til sælgeren, og 2 var slagtede og benyttede af en privatmand.

Ved foretagen obduktion af 4 syge grise fandtes udprægede og karakteristiske tegn på svinepest (rødme af ører og dele af huden, tyndtarmkatarrh og talrige, større og mindre dels tykke difteritiske skorper, dels sår i tyktarmen og nederste del af tyndtarmen). Besætningen isoleredes straks og der erhvervedes kongelig resolution for, at svinepest henregnedes blandt de smitsomme husdyrsygdomme, der skal være gjenstand for det offentlige særlige forsorg. Efter overenskomst med eieren nedsløges de gjenlevende syge dyr, ialt 16 (2 var imidlertid døde), hvilke alle fandtes angrebne. Nedslagtningen fandt sted på betingelse af halv erstatning for de syge, hel erstatning for de friske dyr; i henhold til den afholdte taksation erholdt eieren kr. 280 i erstatning af det offentlige.

Ved den derefter foretagne politimæssige undersøgelse af svinebesætningerne i byen fandtes sygdommen desuden at være tilstede i en besætning i Smalgangen og en i Svingensgaden, hvor henholdsvis 2 og 13 svin fandtes angrebne. Disse besætninger bestod af tilsammen 23 svin, hvoraf de gjenlevende 19 nedsløges mod erstatning af det offentlige af kr. 435,40.

I december måned iagttoges i en svinebesætning på 12 svin i Strømsvejen tegn, der ledede mistanken hen på svinepest; 2 selvdøde dyr obduceredes, men viste kun en stærk tildels hæmorrhagisk tarmkatarrh foruden rødme på ørene og bugen; af de gjenlevende 10 var 2 syge. Sygdommen antoges af dyrlægen at være rødsyge. Besætningen stilledes under offentligt tilsyn, desinfektion foretoges og noget sygdomstilfælde vides ikke der senere at være indtruffet.

Efterat alle de angrebne besætninger var nedslagtede, opreves gulvet i svinestaldene, fylden kjørtes bort og den grundigste desinfektion med vaskning, sprøjtning med vand og skylning af en blanding af svovlsyre og rå karbolsyre foretoges. Desinfectionen bekostedes for endel af kommunen.

Der blev ligeledes foretaget offentlig dyrlægeundersøgelse af svinebesætningerne i omegnen af Kristiania, uden at sygdommen nogetsteds kunde konstateres.

Med hensyn til sygdommens oprindelse kunde intet sikkert oplyses. De i de angrebne besætninger værende grise var, forsåvidt de ikke skrev sig fra eget tillæg, indkjøbte på Kristiania torv og antoges at stamme fra Sverige.

Tillige fæstedes opmærksomheden på, om sygdommen kunde være indført fra England, hvor den er meget udbredt, ved endel gennem Kristiania svineslagteri indkjøbte Yorkshire-racesvin. Den i denne anledning anstillede undersøgelse førte imidlertid heller ikke til noget resultat. Endelig kunde det antages, at svinene i hovedstaden, der regelmæssig fodres med skylle-affald fra hotellerne, havde fået smitten ved at æde inficeret råt udenlandsk flek. At sygdommen skulde have existeret i hovedstaden eller i dens nærhed før udbruddet af denne farsot, kunde være muligt; specielt var det tænkeligt, at der under den store epizooti af svinepest i 1887—1888 i Sverige og Danmark kunde være indført syge smågrise til hovedstaden, og at sygdommen havde holdt sig skjult, indtil den ved sin opblussen i en større besætning gav anledning til opdagelsen. Herfor taler, at dyrlæge Winsnæs i 1889 i Maridalen iagttog et sygdomstilfælde hos en gris, som ved obduktion viste meget mistænkelige tegn på at lide af svinepest. På den anden side synes følgende at pege på en indførsel udenfra: i november 1891 obduceredes en gris på Staver i Bærum; dyret havde gennem hele tyndtarmen, derimod ikke i tyktarmen, en række store difteritiske skorper; diagnosen stilledes på svinepest. Dette dyr skrev sig fra Sverige og var indkjøbt på Kristiania torv i oktober 1890 nogen tid, førend det ovenfor beskrevne udbrud af sygdommen.

På grund af den hurtighed, hvormed sygdommen udryddedes, og da der ved den foretagne noiagtige undersøgelse ikke kunde påvises nogen større udbredelse af farsoten, gav den — efterat tilfredsstillende forklaring var afgivet til den danske, engelske og tyske regering — ikke anledning til noget forbud mod indførsel fra Norge.

Af andre smitsomme sygdomme er forekommet miltbrand (ialt 13 anmeldte tilfælde). I august måned optraadte der spredte tilfælde af lunge-syge (influenza) hos heste; i december måned begyndte sygdommen at vinde større udbredelse, således at ved årsskiftet var et stort antal heste i Kristiania lidende af sygdommen.

Hos hunden er den også på mennesket overførbare ondartede hårsækmidd (demodex folliculorum) ikke sjelden.

Om husdyrstellet forøvrigt udtales af flere dyrlæger, at stalde og fjøs inden byen er meget slet indrettede. De er mørke, trange, dårligt ventilerede med ujevne, hullede gulve, i hvis sprækker der findes en masse rådrende smuds, som ofte i høi grad forurensrer luften. I byens

Miltbrand.

Lungesyge.

Hårsækmid.

Husdyrstellet.

udkanter findes fjøs, hvor det — efter hvad en dyrlæge anfører — nærmer sig dyrplageri, således som dyrene er opstaldede. Af skraben bruges der meget lidet og dyrene, hvoraf det gjælder at trænge såmange som muligt sammen i fjøset, er meget smudsige både på yver, bug og sider. Der findes et betydeligt antal sådanne fjøs og melkesalg drives fra dem alle. At melken under disse forhold i de fleste tilfælde er uren og i mange tilfælde endog usund, tør ansees utvilsomt.

Noget opdræt foregår ikke i byens omegn; kjørene indkøbes i regelen fra Sverige og består af blandingsdyr af Airshire, hollandske og korthornsrace. I byens omegn angives fodringen flere steder at være fortrinlig og røgten og stellet meget bedre end i byfjøsene.

Af de af Kristiania magistrat for 1890 udgivne statistiske meddelelser hid sættes:

Statistik.

Gjennemsnitsprisen for de 5 sidste år har været

		1886	1887	1888	1889	1890
for flek,	pr. kg.	0.66	0.63	0.63	0.63	0.65 ¹ / ₂
- oksekjød	—	0.49	0.44	0.50	0.52	0.60 ¹ / ₂
- kalvekjød	—	0.56	0.55	0.56	0.61	0.64
- fårekjød	--	0.66	0.61	0.64	0.68	0.76

I 1890 er der ført tiltorvs:

fra udlandet 4 358 kvæg, 2 299 får, 13 geder, 436 svin, 74 heste \varnothing : 7 180 dyr
- indlandet 8 240 — 635 — 96 — 7 233 — 218 — \varnothing : 16 422 —

Husdyrholdet i Kristiania var

i 1845:	1 113 heste,	1 883 kvæg,	110 får,	1 191 svin	
1855:	1 081 —	946 —	70 —	853 —	
1865:	1 302 —	974 —	126 —	453 —	
1875:	1 364 —	539 —	67 —	241 —	
1890:	2 779 —	1 083 —	66 —	738 —,	21 geder og 6 771 fjerkræ.

Til beskatning har til politiet været anmeldt

i 1880	755 hunde
1885	730 —
1886	828 —
1887	834 --
1888	913 —
1889	1 050 —
1890	1 196 —

Akershus amt.

- Ingen dyrefarsot har i særlig grad hjemsøgt amtet i årets løb. Sundhedstilstanden anføres ialmindelighed at have været meget god,
- Miltbrand. undtagen fra Skedsmo, hvor miltbrand optræder temmelig hyppigt. Mens distrikterne syd for Ullensaker ikke sjelden hjemsøges af denne sygdom, skal Ullensaker have holdt sig fri for sygdommen, indtil den på gården Nafstad i sommer optrådte med to tilfælde hos kvæget; to af gårdens beboere smittedes tillige og den ene afgik ved døden. Dette dødsfald gav først anledning til, at diagnosen miltbrand stilledes og dyrlæge hentedes. De miltbrandssyge dyr var imidlertid da slagtede og huden solgt til Kristiania, mens kødet angaves at være anvendt til svineføde. Melk var den hele tid leveret til meieriet fra gården; indvoldene var kastede i gjødseldammen, hvis indhold delvis flød udover gårdens jorder; om tilfredssillende desinfektion kunde der ikke længere være tale.
- Ligeså skal miltbrand ikke være forekommet i Nes i de sidste 8—10 år førend iår.
- Tuberkulose. Et tilfælde af tuberkulose i skeden, børen og æggelederen hos koen iagttoges af Døhlen, Eidsvold, sammen med et andet tilfælde af lungetuberkulose i samme besætning, der forøvrigt bestod af dyr af lokal race. Fra Skedsmo, Ullensaker, Aas og Blakjer anføres, at sygdommen er udbredt og tiltaget. Besætningerne fornyes ialmindelighed med indkjøbte svenske dyr, der ofte synes at være udrangerede og for tuberkulose mistænkte dyr (Sveen).
- Forgiftning. I Aas og Høland forekommer ikke sjelden kviksølvforgiftning hos kvæget, da kviksølvsalve der meget almindeligt tillaves på egen hånd og benyttes mod utøi; særlig forårsages herved kroniske åndedræts- og fordøielseslidelser.
- Husdyrstel. Idethele synes interessen inden amtet for en forbedret avl såvel af kvæg som svin at være tiltaget. Derimod anføres, at hudpleien fremdeles forsømmes.
- Dyrlægebistand benyttes i de fleste distrikter i ikke liden udstrækning. Kvaksalveriet er i aftagende, skjønt det anføres, at der i enkelte bygder fremdeles drives på med at «signe og læse over» kreaturerne.

Smålenenes amt.

Idethele har sundhedstilstanden været tilfredsstillende, når undtages, at fordøielssygdomme i enkelte distrikter var meget almindelige på grund af det under den regnfulde sommer udvandede foder. Desuden angives kalvningsfeber at være i tiltagende, særlig i små, trange og trækfulde fjøs; på enkelte gårde er kalvekastning stationær, og betinger endog kastning hos hele besætningen. Tuberkulose findes på enkelte gårde særlig blandt Airshyreblandinger. I omegnen af Fredrikshald og i Rakkestad er sygdommen ikke sjelden at træffe på. Mod slutningen af året begyndte lungenesygge (influenza, tyfus) hos hesten at optræde; den indførtes fra først af fra Kristiania. Forøvrigt optrådte enkeltvis tilfælde af miltbrand. I et tilfælde smittedes en mand; idet han åbnede en miltbrandssyg ko, skar han sig i fingerspidsen, men såret ætsedes med karbolsyre og udvaskedes straks. Imidlertid fik han efter 8 dage sår på begge underarmene og hænderne, sandsynligvis efter indtørret miltbrandsblod, der var blevet liggende igjen på hans hud. 12te dag optrådte stærk feber, der dog snart svandt. En af karbunklerne havde en størrelse af en tokrone; efter 10 ugers tid var sårene først tilhelede.

Benskjørhed optræder om foråret af og til i Trøgstad i udkanten af distriktet på fugtige og dårligt drænerede steder. I en besætning optrådte en akut forgiftning, som ved undersøgelse viste sig at hidrøre fra nydelsen af saltlagen over endel nedsaltede indførte fleskesider; to dyr måtte slagtes. Gjørud anfører, at det ikke er sjældent, at man søger at forøge melkeydelsen ved at give kjørene salt, hvorved de tvinges til at drikke meget.

I Moss distrikt er purulent traumatisk hjertesæksbetændelse hos kvæget temmelig hyppig. Kjødet af sådanne dyr, hos hvem blodforgiftning ialmindelighed er tilstede, bringes som regelen tiltorvs og søges solgt. Arten af de fremmede legemer, som findes i hjertesækken ved sådanne leiligheder, viser tydelig hen til, at der på gårdene omkring anvendes bygjødning, hvori den slags ting hyppig kastes. Det er stoppenaale, heklenåle, afbrudte knivspidser, ståltråd (især i presset hø), spiker lige indtil 3 toms, vinduesbeslagstykker o. l. Den altopfangende hesterive tager disse ting med blandt høet. Især optræder sygdommen om foråret; da resten af høbeholdningen fodres op; disse tyngre gjenstand samler sig mest på bunden af hømassen (Schmidt).

Inden amtet synes der at være en livlig bevægelse for at forbedre husdyrracen. Vistnok lader hudpleien meget tilbage at ønske, idet lus og

Sundhedstilstanden.

Fordøielssygdomme.

Kalvningsfeber.

Kalvekastning.

Tuberkulose.

Miltbrand.

Benskjørhed.

Hjertesæksbetændelse.

Husdyrracer.

Salgspriser.

ringorm er temmelig almindeligt at træffe på, men med den forbedrede raceproduktion følger dog også et bedre renlighedsstel end før. Landhusholdningsselskabet søger at lette husdyravlens fremgang ved opkjøb af bedre avlsdyr såvel af heste (Gudbrandsdalsrace) som får (Cheviot) og svin (Yorkshire); en lønnet schweitzer har reist omkring og undervist i husdyrstel. Schmidt anfører, at heste- og kvægpriserne i årets løb steg ikke ubetydeligt (fra kr. 400 til kr. 600 for 10 kvarts heste, 200—250 kr. for gode køer); dette influerede også på salget af heste til slagting, idet der i 1890 kun slagtedes 49 heste på Moss mod ca. 120 gennemsnitlig i de foregående år. Ca. 300 stk. heste eksporteredes over Moss til Danmark, væsentlig gennem danske opkøbere; i regelen er det tarvelige dyr, ofte også udslidte gamle svenske brugsheste, der da udføres som norske.

Om husdyravlen og husdyrrøgten i sit distrikt meddeler Nielsen, Fredrikshald, følgende:

Husdyravl.

«Husdyravlen spiller ingen fremtrædende rolle her i distriktet, navnlig ikke i kvantitativ henseende. Aremark og Ødemark samt tildels Id herreder holder vistnok ikke alene sine besætninger oppe med eget tillæg, men opdrætter også endel heste og kreaturer til salg. I de nærmest byen liggende herreder Berg, Skeberg og Id hovedsogn, hvor mejeribedriften er stærkt udviklet, indkøbes derimod flere dyr udenbys fra, end der afhændes. I sådanne herreder, hvor mejeribedriften spiller en dominerende rolle, finder bønderne det mere regningsssvarende at erstatte de dyr, som af ælde eller anden grund udskydes af besætningen, med indkøb på de her i byen afholdte markeder, hvortil tilførselen fra Sverige er både stor og jevn, end at holde besætningerne vedlige ved ungdyrtillæg. Nogle enkelte landeieendomsbesiddere driver dog opdræt til eget behov og noget derudover ved at sælge kalve; disse lader sig det være magtpåliggende, at tillægget tages af anerkjendte gode og ensartede avlsdyr, og det kan derfor trygt siges, at er den avl, som foregår her i distriktet i kvantitativ henseende liden, så er den i kvalitet meget god.

Landhusholdningsselskabet — tildels også sogneselskaberne — bidrager også med bevilgninger til indkøb og til fodringsgodtgjørelse til landmænd, der vil anskaffe anerkjendte gode avlsdyr, hvoraf der i næsten hvert herred — kanske i alle herreder inden amtsdistriktet — findes en, ofte flere, at tilgå.

Om hesteavlens er — hvad mit bestillingsdistrikt angår — kun at sige, at den i de senere år har været ganske ubetydelig. I 70-årene, da hestepriserne løb op til en før ukjendt høide, blev forholdsvis mange heste opfødte også i de nedre smålenske bygder. Men i de senere 8 à 10 år har landmændene, grundet de særdeles lave priser, som hestene har stået i, ikke fundet fordel i at opdrætte heste, og det såmeget mere

som mejerivæsenet i den tid har udviklet sig stærkt, hvorved hesten er bleven sat tilbage for koen. Jeg er temmelig vis på, at her til mit distrikt er indkjøbt flere heste, end der er solgt ud derfra i den seneste tid.

Fodring, røgt og stel af husdyrene er meget tilfredsstillende i mit distrikt. Sultefodring findes her neppe længere noget eksempel på; man finder altid dyrene i god foderstand.

Stalde og fjøse er også nu ved nyopførelse eller ved forbedringer meget bedre end før; hvad man endnu på adskillige steder lader det skorte på, er dyrenes hudpleie og rensligheden i stalde og fjøse.

En ganske vigtig side af hestens skjøtsel er hovbeslaget. Dette lader visselig meget tilbage at ønske, men ikke destomindre udføres det nu meget bedre end for nogen tid tilbage. Landhusholdningsselskabet har ved at lade bondesønner fra amtets forskellige herreder oplære i hovslageri bidraget meget til den forbedring, som deri kan påvises. I 70-årene drev jeg en hovslagsmedje her i byen og fik i opdrag fra selskabet at oplære unge mænd inden amtet i hovbeslag; ca. 20 sådanne gennemgik et 3 à 4 måneders kursus under min og beslagsmedens vejledning; jeg læste med dem om hesteføddernes anatomi og pleie, og beslagsmeden underviste i praksis.

Jeg havde også nogle private elever, der ønskede at lære hovbeslag på egen bekostning. Disse, såvel de for selskabets regning som de privat oplærte, blev i regelen ret flinke hovslagere, og førstnævnte fik, som vederlag for den bekostning selskabet havde med deres oplærelse, pålæg om, hver i sin hjembygd, at befatte sig med samt undervise hesteeierne i hovbeslag.

Ved de senere inden amtet afholdte, temmelig hyppige hestestillinger, hvor jeg stadig har været med som prisdommer, har jeg haft anledning til at se, at denne foranstaltning var gavnlig.

Her er — og vil vel altid blive — nogle kvaksalvere, både kvinder og mænd, som giver sig af med kurforsøg på dyr. Hvad mit distrikt angår kan heller ikke andet ventes, thi når distriktet har en udstrækning af ca. 110 kilometer, nemlig fra Hvalørne til yderkanten af Ødemark, kan man ikke vente, at dyreeierne skal hente dyrlæge uden i ganske exceptionelle tilfælde. Til disse udkanter bliver jeg derfor meget sjelden kaldt; der hjælper man sig så godt man kan med kloge mænd og koner. Her i byen og i de til byen stødende herreder har kvaksalvere lidet at gjøre».

På Moss og Fredrikshald er det af sundhedskommissionen påbudt, at alle heste, der slagtes forat sælges som menneskeføde, skal undersøges af dyrlæge og stemples. Disse to byer har også egne nedgravningspladse for dyrekadavere.

Husdyrstel.

Kvaksalveri.

Kjødkontrol.

Nedgravningspladse.

Buskeruds amt.

- Sundhedstilstanden.** Sundhedstilstanden skildres som god.
- Tuberkulose.** Det anføres, at tuberkulose blandt driftekvæg fra Hallingdal og blandt indførte svenske køer ikke sjældent træffes på, og at sygdommen undertiden giver anledning til tvistigheder mellem køber og sælger. I Hallingdal træffes sygdommen også blandt heste, ligesom det angives, at den skal forekomme blandt får og gjeeder, hvilket dyrlægen (Støverud) dog ikke selv har haft anledning til at konstatere; han tviler imidlertid ikke på, at diagnosen er rigtig, da tuberkulose er vel kjendt opover hele dalen, dels under navn af «lungesyge», dels «rognstot». Men da dyrlæge idetheletaget i Hallingdal meget lidet benyttes, opføres der af denne sygdom meget få tilfælde, særlig da dyrene straks slagtes, såsnart eieren skjønner, at de er angrebne af den for uhelbredelig anseede lungesyge.
- Strålesvamp.** Aktinomykose (strålesvamp) er påtruffet i 2 besætninger; det ene tilfælde angives helbredet.
- Kastration.** I Hallingdal udføres kastration af husdyr som regel af kvaksalvere. Okserne kastreres ialmindelighed af en eller anden fækar, og operationen udføres på den barbariske måde, at vedkommende — enten mens dyret står på båsen eller undervejs til fjeldet om våren — med en ofte sløv tollekniv gjør et eller flere snit i pungen, efterat denne er grebet bagfra med den anden hånd; testiklerne glider da frem i indsnittet og fjernes enten ved snit eller ved udendvidere at rive dem løs, så årer, nerver og bindevæv slides over. Ikke sjældent indtræffer det uheld, at dyret sparker bagud, så kniven rammer benet og tvillingmuskelen samt tåens overfladiske bøjemuskel overskjæres; at dyret ved denne operation mister meget blod og lider meget, undertiden endog fuldstændig ødelægges, siger sig selv.
- Husdyrrøgt.** Husdyrrøgten i Hallingdal står idethele på et meget primitivt standpunkt; dyrenes puds er meget forsømt og ringorm og lus meget udbredt. Tillige bruges fremdeles den uskik, at dyrene hver dag hele vinteren igjennem slippes ud for at «leite beit» (c: æde den til fodring hjembragte løvskog). Imidlertid begynder udviklingen af meierivæsenet og dermed et bedre husdyrstel også at gå fremad i dette distrikt.
- Da Hallingdal kun har en dyrlæge, og da dalens langstrakthed gjør, at denne har reiser på 60—70 kilometer til yderkanterne af sit distrikt, er det letforklarligt, at hans virksomhed kun kan være til betinget nytte for dalens befolkning.
- Forøvrigt meddeles, at husdyravlen gjør fremskridt inden amtet.
- Kvaksalveri.** En dyrlæge henleder opmærksomheden på de farer, kvaksalveriet medfører ligeoverfor smitsomme sygdomme; på en gård døde fra 17de august til

11te september 3 kjøer og et får af miltbrand, førend dyrlæge tilkaldtes og erkjendte sygdommens natur, efterat kvaksalver iforveien havde tilsetet dyrene; vedkommende eier blev ilagt en mulkt af 50 kroner for overtrædelse af lov af 20de mai 1882 § 4; det første syge dyr på gården slagtedes i dødsøjeblikket og solgtes til menneskeføde på Kongsberg.

Jarlsberg og Larviks amt.

Sundhedstilstanden var i årets første halvdel særdeles tilfredsstillende; udover høsten var sygeligheden større; særlig opgives af sygdomme miltbrand, rødsyge, kalvningsfeber og blodpis.

Sundhedstilstand.

Af miltbrand døde på Sanderød i Sem 11 kjøer på samme fjøs. Ved obduktion af en ko på Thinghaug i Ramnæs — anfører dyrlæge Kragerud — viste en af medhjælperne uvilje mod de givne forsigtighedsregler, idet han fremholdt sin mistro til smitte. Nogle dage efter fik han en karakteristisk miltbrandskorbunkel på armen og døde 8 dage efter at koen var obduceret; (distriktslæge Lindseth har indberettet om samme tilfælde). På Knatten i Slagen blev slagteren, der flæede dyret, smittet, men helbrededes efter ca. 3 ugers sygeleie.

Miltbrand.

Hårsækmidten forekom hos 4 hunde.

Hårsækmid.

Husdyrbruget anføres at gjøre fremskridt.

Husdyrbrug.

Kvaksalveriet siges at være meget almindeligt i dette amt.

Kvaksalveri.

Hedemarkens amt.

Sundhedstilstanden har været god.

Sundhedstilstand.

Spredte tilfælde af miltbrand og ondartet katarhallfeber har forekommet hist og her inden amtet. I begyndelsen af året var en influenzalignende katarh meget udbredt blandt hestene i søndre Østerdalen; sygdommen sattes af enkelte i forbindelse med den da grasserende influenzaepidemi blandt mennesker.

Forekommende sygdomme.

Omkring Hamar forekommer kalvekastning temmelig hyppigt, hvilket tilskrives mangelfuld renslighed og desinfektion og smitte fra inficerede tyre; dyrlæge hentes i reglen ikke, førend de efter kastningen almindelige lidelser i bagknærne begynder at optræde.

- Tuberkulose. Mens tuberkulose blandt den egentlige Solørske kvægrace angives at være temmelig sjelden, opgives sygdommen at være «ikke så sjelden»,
- Strålesvamp. såvel hos kvæg som svin i egnen omkring Hamar; strålesvamp (aktinomykose) hos kvæget forekommer af og til sammesteds.
- Forgiftning. Fra Solør opgives endel forgiftningstilfælde hos får og hos en ko efter nydelsen af unge skud af hæg.
- Husdyrstel. Idethele er sansen for et godt husdyrstel i fremgang inden amtet, særlig for kvægets og hestens vedkommende, medens svine- og fåre-avlens står mere tilbage. Renslighedsstellet er dog fremdeles mangelfuldt.

Kristians amt.

- Sundhedstilstand. Sundhedstilstanden inden amtet angives idethele at have været tilfredsstillende. Ingen farligere smitsot har optrådt.
- Fåresygd. På Forset-sæteren i v. Gausdal optrådte i juli i flere fårebesætninger en smitsom sygdom, der viste sig ved halthed og ømhed og varme af klovene. Dyr lægen fandt ved undersøgelse ingen sår på klovene eller i munden og antog, at det skyldtes den våde sommer og havnegangens beskaffenhed (sæteren var omgivet af våde jernholdige myrer). Sygdommen udviklede sig hurtigt og gik hurtigt tilbage.
- Kopper. Blandt gederne i søndre Frons distrikt optrådte i løbet af sommeren talrige tilfælde af kopper. Sygdommen viste sig meget smitsom, men godartet; den forårsagede ikke ringe økonomisk tab for distriktet ved den indskrænkning i dyrenes melkeydelse, som den sygdommen ledsagende feber og sårene på yveret forårsagede. Af dyr lægen anmeldtes 234 tilfælde, men i reglen angrebes hele besætningerne og kun en mindre del iagttoges af dyr lægen. Samtlige tilfælde optrådte på sætterne i nordre og søndre Fron på vestre side af Laugen (Fryvoldssæter, Nysæter, Hesteskobakken, Kjørstad). Sygdommen begyndte i reglen med, at der på patten eller ved dens basis undertiden opover hele yveret optrådte blærer (vesikler), større og mindre, indtil 1—2 øre store, dels runde dels aflange. (Hvorvidt disse blærer havde nogen inddragning i midten, kunde ikke oplyses; på en foretagen inspektionsreise i anledning sygdommen var der kun skorper at se). Ved bristning af blærerne udflød en mere eller mindre klar væske, og der dannede sig et ulcererende sår, hvis sekret i reglen tørrede ind til brunlig-grålige skorper. Sårene kunde konfluere til større sårflader; undertiden optrådte også lignende udslet på andre steder af kroppen, især på lårene, ligesom det var

meget almindeligt, at der fandtes blærer og skorper omkring næsen og mulen; kloverne var derimod fri.

Ikke sjældent var sårene på yverne så talrige og forvoldte dyrene så store smerter, at malkning kun kunde ske ved at holde dyrene. Der synes at have været feber og forstyrrelse af almenbefindendet i sygdommens begyndelse. Der kunde ikke erfares noget om, at fårene i distriktet havde lidt af lignende sygdom. Sådant farsot af gedekopper er gjentagende optrådt før i dette distrikt.

Af en i «Deutsche Zeitschrift f. Thiermedizin u. vergl. Pathologie,» VI bind, pg. 18 af overlæge Cæsar Boeck forfattet opsats, betitlet «Gibt es eine den Ziegen eigenthümliche Pockenkrankheit» fremgår det, at amtsdyrlæge G. Hansen har iagttaget sådanne farsotter i 1867, 1868, 1869, 1874 og 1875 i Gudbrandsdalen. I august 1867 så Hansen 170 tilfælde blandt gederne på Hatdalssæteren; 13 af disse døde og der fandtes hos to af disse exanthem af kopper over hele kroppen samt uden pustler og ulerationer på mave- og tarmslimhinden. Om farsotens oprindelse vidste Hansen intet at anføre; han havde i de 20 år, han havde praktiseret i Gudbrandsdalen, ikke seet hverken kokopper, fårekopper eller gedekopper.

Den 25de juni fandt Hansen på sæteren Græslien*) af 114 geder 84 med koppeudslet; 20 var meget stærkt angrebne med pustler på yver, patter, lår og bug. Man kunde konstatere kopper i alle stadier, lige fra røde flekker til pustler og ar; sygdommen var brudt ud for 8 dage siden; d. 8de juli var alle geder på sæteren angrebne. 16de juli var sygdommen i aftagende, 25de juli var kun 20 syge, d. 6te august var sygdommen forbi. Hos kvæget fandtes ingen sygdom; heller ikke var gederne på nabosæteren angrebne. Den 17de august fandtes på den 6 km. fra Græslien liggende sæter «Lomssæter» 110 geder angrebne af kopper; alle opsidere havde her sygdommen i sin besætning. Sygdommen var begyndt omkring d. 7de august. Et par geder døde under forløbet og hos flere kom der yverbetændelse med uren, tildels blodig melk. Den 7de september kunde farsoten betragtes endt.

Også i 1869 optrådte gedekopper i 2**) besætninger i nordre Fron; ialt opgives 129 tilfælde. Sygdommen optrådte kun om sommeren og de melkende dyr angrebes især. Derpå såes intet til sygdommen førend i 1874, da den optrådte på «Kjærnsæter» og «Fryvold» (samme sæter som i 1890).

Hansen beskriver udbruddet således:

Sygdommen ytrer sig først med let feber hos dyrene; derefter kommer der et udslet af ertstore røde pletter, hvor efter et par dages forløb overhuden hæver sig og der dannes små knuder eller blærer; ofte flyder flere sådanne sammen til suppurerende bylder og stykker af yveret

*) Græslien ligger ca. 6 km. fra Hatdalen, hvor sygdommen optrådte i 1868.

**) I den officielle beretning for 1869 står der 3.

falder af. Hansen anfører, at budeierne, som melkede gederne, «blev såre på armene», uden at der dog — siger han — optrådte vaccine-pustler hos dem. På Kjærnsæteren, der ligger ca. 15 km. fra Fryvold, optraadte sygdommen omkring den 4de august ganske pludseligt og i løbet af 2—3 dage angrebes de fleste dyr; på Fryvold skete udbruddet omkring 27de juli.

I 1875 er der i den officielle veterinærberetning opført 200 tilfælde af gedekopper i Kristians amt uden nærmere angivelse.

Samtlige de af amtsdyrlæge Hansen i Kristians amt iagttagne tilfælde beløber sig til ca. 1300 tilfælde med 25—30 dødsfald (ca. 2 0/0); farsoten i 1867 var mest ondartet (170 tilfælde, 13 dødsfald \approx 7.7 0/0). Sandsynligvis er dog denne høje dødelighed betinget af komplikationer, særlig sårinfektioner på grund af urenslighed.

Overlæge Boeck iagtog i 1871 en farsot af kopper hos geder på en sæter i Hvideseid i Telemarken.

Siden veterinærberetningen begyndte at udkomme i 1858 har der — bortset fra kopper hos koen — været anmeldt, foruden de af Hansen opgivne,

	i 1865	11	tilfælde	af vandkopper	hos geden	i Elverum
	1868	15	—	» ægte kopper	» fåret	i Lister og Mandals amt
	1881	2	—	» —»—	» fåret	i Buskeruds amt
		10	—	» —»—	» geden	i Kristians »
	1883	1	—	» —»—	» svinet	i Smålenenes »
	1889	1	—	» —»—	» hesten	i Bratsberg »

Medens det af enkelte har været antaget, at gedekopper var en egen art kopper og at kopperne hos de forskellige dyr og mennesket var forskellige, gjensidig ikke overførbare sygdomme, har andre hævdet en modsat mening. Ældre og nyere eksperimenter og iagttagelser synes afgjort at tale for, at kopperne hos mennesket og dyrene [børnekopper (variola), hestekopper (ægte mug), kokopper (vaccine), fårekopper (ovine), gedekopper (caprine)] skyldes den samme sygdomsspire, og at der altså kun gives et slags kopper, der hos de forskellige dyr optræder med forskellig ondartethed og smitteevne. Den iår iagttagne farsot hos geder i nordre Fron var også forbundet med samtidigt udbrud af kopper hos koen; antagelig er sygdommen overført fra geden ved smitte fra vaccinerede børn til de unge gedekid. Kopper hos koen optræder temmelig almindeligt og kommer som regel ikke til dyrlægernes kundskab. Forøvrigt henvises angående koppernes enhed til en opsats i «Tidsskrift for den norske lægeforening», nr. 6, 1891, pag. 233 (O. Malm: «Hvor mange slags kopper gives der?»).

Tuberkulose.

Tuberkulose hos kvæget angives at forekomme temmelig hyppig i Frons distrikt; man er derfor i det senere begyndt at lade sine besætninger undersøge.

Raslesyge.

Dyrlæge Bjørndal, Våge, meddeler, at der på en tildels med skov bevokset havnestrækning af ca. 11 km.s udstrækning i nord for

gårdene fra Holungsoiene til tverelven «Skjerva» ofte i sommermånederne juli—september dør kalve og ungfæ; sommeren 1890 døde der ham bekendt 10 dyr her; de slippes ud friske om morgenen men savnes om aftenen, når den øvrige besætning kommer hjem. Denne havnegang er bekendt fra gammel tid for denne sygdom, som populært benævnes «skott» (c: et skud). Bjørndal antager at sygdommen er raslesyge (miltbrandsemfyssen).

Dyrlæge Høie anfører, at kreaturene på havnegangen til Fagerli sæter i nordre Fron ligeledes, sålænge folk kan mindes tilbage, hemsøges hvert år af raslesyge. Sygdommen optræder altid ondartet, idet alle bekendte tilfælde uden undtagelse har medført døden inden 12—16 timer. Smittestoffet synes at holde sig til den sæteren på alle sider omgivende myrhavnestrækning. I reglen er det kalve, der angribes, men dette antager Høie har sin grund i, at kalvene holder sig til den nærmest sæteren liggende havn, mens de voksne dyr søger længere tilfjelds og derved unddrager sig smitten. Sygdommen optræder på hvilken som helst tid af sommeren, både i våde og tørre somre.

Fåreskab havde i begyndelsen af året ikke ringe udbredelse i Fron og Ringebo.

Fåreskab.

Dreiesyge hos geden («sviva», «ørna») er meget almindelig; næsten i enhver større besætning findes i reglen et par tilfælde, derimod sees meget sjældent, at får har denne lidelse.

Dreiesyge.

Mundsyge hos heste var meget udbredt i Ringebo og Fron. Forgiftning med equisetum arvense forekom i 3 hestebesætninger; denne slags forgiftning skal kun forekomme i tørre somre.

Mundsyge.

Forgiftning.

Blandt diligencheeste, der går i skyds gennem Valders til Lærdalsøen, forekommer meget hyppigt fordøielseslidelser på grund af overanstængelser i skydsen og altfor uregelmæssig og ensidig fodring; hestene fodres overveiende med havre.

Fordøielseslidelser.

Kværke forekom som vanligt; fra Hadelands distrikt angives denne sygdom i regelen at indføres fra Kristiania.

Kværke.

Dyrlæge Stai, Land, iagttog i månederne juni og juli hyppige tilfælde af hæmoglobinuri «blodpis», hos koen; da sygdommen altid samtidig var forbundet med tarmkatarrh har han på sygelisten opført tilfældene under rubrikken «fordøielsessygdomme». Sygdommen optraadte omtrent samtidig hos forskellige kreatureicre og blandt dyr, der beitede på hølændte skovgræsgange, hvor der voksede løvtrær. Han har særlig rognen mistænkt og antager, at der er et eller andet ved rognløvet som betinger sygdommen. Han har også set sygdomme optræde på fjøs om vinteren efter fodring med rognløv; når dette fodermiddel seponeredes hævdedes også sygdommen.

Hæmoglobinuri.

Ved obduktion af en miltbrandsdød ko smittedes en mand gennem en rift i en finger, men overstod dog efter en gennemgået blodforgiftning sygdommen (Høie).

Miltbrand.

Husdyrstel.

Fra Mellem-Gudbrandsdalen anfører Hoie, at sammenlignet med husdyrstellet for flere år tilbage har der fundet en betydelig fremgang sted; der holdes færre køer og fodres bedre. Svineavlen er i fremkomst og salg af ungsvin (3–4 måneder gamle) er en betydelig indtægtskilde for distriktet.

Husdyravl.

Om husdyravlen i søndre Gudbrandsdalen anfører dyrlæge Teige følgende:

«Hesteavlen er i meget god gjænge, idet der er let adgang til fremragende bedækkere (dels statshingste, dels kommunehingste), der også benyttes i stor udstrækning. Til voksne dyr er fodringen god, medens den til unghestene godt kunde være lidt rigeligere.

Som en væsentlig fejl ved opdrættet må det dog betegnes, at dyrene får for liden bevægelse i de to første vinterhalvår. Hjemkomne fra fjeldbeiterne bliver de, efter at have gået på græs hjemme en kort tid, sat på en ofte både trang og kvalm stald, der kun med lange mellemrum rengjøres. Om daglig bevægelse i frisk luft er ikke tale; mange steder er dyrene ikke af stalden fra sneen kommer og til den går væk. Denne stilleståen må selvfølgelig betinge slap bygning og dårlige bevægelser; heldigvis ophæves disse skadelige virkninger for en stor del af sommerens friluftsliv. Hudpleien forsømmes meget i dyrets to første leveår; siden er den god.

Kvægavlen står tilbage for hesteavlen, men grundet de lave hestepriser, har den dog i de senere år gået kjendelig fremad.

Den almindelige race er væsentlig dølerace; på mange steder er den dog blandet med Airshire- og Telemarksrace. Blandingskvæget er imidlertid mere udsat for tuberkulose og rheumatisme.

Omend fodringen er god, benyttes dog kraftfoder lidet undtagen i østre Gausdal, hvor meieridriften er langt fremskreden. Hudpleien her er også god.

Da der imidlertid regelmæssig anvendes for unge okser til bedækning (de benyttes fra 1½ års til 3–4 års alderen da de sælges til slagt) bliver afkommet svagere og præget mindre konstant end om ældre udvoksne dyr anvendtes.

Gedeholdet spiller i enkelte strøg en betydelig rolle. Desværre behandles disse dyr ofte temmelig ilde, idet de bortsættes på foder til husmænd og småbrugere for liden betaling, i almindelighed kr. 3–4 pr. dyr for hele vinteren; dyrene lider derfor ofte både af sult og frost. Ved avlsudvalget tages intet hensyn.

Af får holdes ikke meget. Mest udbredt er de små korthalede landfår; i den sidste tid er dog af landbrugsforeningen indkjøbt en del Tauterødyr.

Svineavlen står ikke synderlig høit. Den gamle landrace har store grove ben og grovt hoved. I den senere tid er indført endel middels Yorkshireracer; men da røgten er mindre god, har avlen ikke

taget synderlig opsving derved. Desuden klages over, at denne race ofte viser sig ufrugtbar samt at afkommet let får rachitis »

Fra Våge anføres derimod, at Yorkshire-afkommet er triveligt.

Forøvrigt karakteriseres husdyravlen i det hele at være i fremgang inden amtet, ligesom hudpleien bedres og arsenikvask hyppigt anvendes.

Kvaksalveriet er i aftagende; det anføres imidlertid, at dyrlægens praksis lider indskrænkning ved, at der fra apothekerne udleveres medicin til syge dyr dels efter eget forlangende dels efter vejledning fra apothekerne. Efter de indkomne beretninger at dømme synes benyttelsen af dyrlæger inden dette amt at være mest udbredt i Gudbrandsdalens distrikt og kjendskabet til husdyrforholdene idetheletaget her at være bedst.

Kvaksalveri.

Bratsberg amt.

Samtlige indberettende er enige i at anføre, at sundhedstilstanden idethele har været god. I Gjerpen synes Miltbrand at forekomme temmelig hyppigt; på Sørligården døde i dette år 3 køer, og på 4 nabogårde 1 ko på hver gård; tillige er der død i og ved Skiens by 4 eller 5 dyr, hvoraf en hest, samt på Ulefos 1 ko af samme sygdom. Forøvrigt benyttes dyrlægen lidet i privat praksis i dette amt. Som grund hertil anføres, dels at kvaksalvere findes i de fleste bygder, dels at befolkningen pleier at slagte og sælge kødet af dyr, såsnart de begynder at vantrives eller vise tegn til sygdom. Da bygderne i lange tider har været uden dyrlæger, har folket vænnet sig til at behandle sine husdyr selv eller også at henvende sig til kvaksalvere; disse angives undertiden at være ganske flinke praktikere og fødselshjælpere, ligesom kastration af husdyr i de allerfleste tilfælde besørges af dem; der vil dog gjerne komme eftersygdomme i såret efter deres operationer.

Sundhedstilstand.

Miltbrand.

Benyttelse af
dyrlæger.

Det anføres også, at denne ringe benyttelse af dyrlæge fører til, at der på Skiens torv ofte frembydes meget dårlig kødvarer. Når et dyr er blevet sygt, hentes i reglen assurance-agenten istedetfor dyrlægen, og og for at risikere mindst muligt, slagtes dyret og søges afhændet.

Skjøndt disse forhold skulde tyde på, at værdien af husdyrene var lav, angives det tvertimod, at der fra Telemarken til egnen om Kristianiafjorden og til Oplandene finder en betydelig udførsel sted af kvæg, der betales meget godt. Salgspriserne af høstbære køer varierede fra 120—180 kroner, med en middelpriis af 150 kroner. 1¹/₂-års okser betales fra 200 kroner indtil 400 kroner; i et enkelt tilfælde skal der være betalt indtil 1 000 kroner for en ko med sin 2 måneders kalv.

Kvægpriser.

Husdyrstel.

Om husdyrstellet anfører amtsdyrlæge Olsen i det væsentlige følgende:

Hesten forpleies i reglen meget godt og holdes i god og ren stand.

I nedre Telemarken og Bamble nyder kvæget også en omhyggelig pleie. Den frugtbare jordbund giver som regel rigelig afgrøde og de lette kommunikationer letter omsætningen af landbrugets produkter, så der opnåes høje priser; fjøsene og staldene er derfor som regel nye og tidsmæssige.

I de øvre bygder vil man derimod finde det gamle stel i brug; fjøsene er gamle huse, hvor dyrene bindes med hovedet til husets væg, og hvor lyset er næsten udestængt.

Nedenes amt

For dette amt har den ene i amtet praktiserende dyrlæge, amtsdyrlæge Egeberg, i det væsentlige indberettet følgende:

Sundhedstilstand.

Miltbrand.

«Sundhedstilstanden i almindelighed blandt husdyrene må siges at have været god. Miltbrand har medført 9 dødsfald blandt kvæget. Sygdommen har ikke på noget sted grebet større om sig; de to af dødsfaldene på Løvland i Mykland den 9de og 19de oktober, må vistnok for en del tilskrives uforsigtighed under brændingen af et miltbrandskadaver, da folkene efter arbeidet gik over en græsmark, hvor kjørene senere kom til at græsse. Jeg antager, at folkene har med støvlerne ført smitten over på græsset, thi dyrene døde netop efter græsningen på det sted. — Her i Nedenes amt er miltbrandssygdommen spredt; et tilfælde dukker frem her og der, så man ved det enkelte tilfælde meget vanskelig kan afgjøre, hvorfra smitten er kommet. Det tør sikkert forudsættes, at mange tilfælde aldrig kommer til dyrlægens kundskab, da folket endnu er mindre vant til at søge dyrlæge; dog tror jeg, at det mer og mer går op for folket betydningen og nødvendigheden af at få sygdommen konstateret og smitten muligens ødelagt.

Katarrhalfeber.

Rødsyge.

Katarrhalfeber er forekommet i 4 besætninger med 2 dødsfald. Miltbrandsagtig rosen, rødsyge, er meget almindelig i svinebesætningerne omkring Arendal, og når schemaet kun viser så få tilfælde, så skyldes det udelukkende, at folk ikke melder sygdommen. Jeg har næsten ikke truffet en gårdbruger i Arendals omegn, uden at han kjender sygdommen «pletfeber», som de kalder den. Den forløber forholdsvis mildt, idet i hoiden halvdelen dor.

Blodpis.

Blodpis blandt kvæget optræder stadigt på gårdene langs kysten, og det nytter ikke at indkøbe voksent kvæg, uden at alle angribes af

sygdommen; den ender som oftest dødelig. Dyr fra oplandet må indkjøbes som kalve og opdrættes fra vinteren af, hvis man skal undgå sygdommen.

Kalvningsfeber forekommer ikke sjelden i Arendals omegn, da der her lægges an på gode melkedyr og kraftig fodring. Opper i bygderne synes sygdommen næsten at være ukendt, hvilket jeg tror må skyldes den sparsomme fodring.

Tuberkulosen er vistnok lidet udbredt i Nedenes.

Kalvekastning er forekommet i 3 besætninger, hvor jeg må antage, at smitte har været årsagen, da omtrent alle kørene på fjøset har kastet regelmæssig. Kalvekastningen har som regel medført forhalet afgang af efterbyrden.

Fjøsene langs kysten og i nærheden af byerne, hvor folk kan opnå en nogenlunde betaling for melken, er upåklagelige, når undtages enkelte gamle, der dog nu søges erstattet af mere tidsmæssige. Med mit kjendskab til fjøsenes indretning i oplandsbygderne er de væsentligste mangler følgende: for trange og lave under loftet, båsene korte og trange, mangel på lys og frisk luft.

Hestestaldene er også for trange, lave og mørke. På mange steder holdes hesten på fjøset.

Betydningen af hudpleien begynder at forstås, så vaskning og rengjøring af dyrenes hud tiltager. Hesteavl findes næsten ikke; det er en sjældenhed, at man lader hoppen parre. Man indkøber heste dels fra vestlandet og dels fra østlandet.

Med hensyn til kvægavlen begynder man mer og mer at indkøbe telemarksoxer, der benyttes til parring med bygdekvæget. Dyrskuene har vistnok givet stødet til, at folk begynder at sætte større pris på gode melkekjør.

Kvaksalveriet er i aftagende og benyttelsen af dyrlæge tiltager jævnt».

Kalvningsfeber.

Tuberkulose.
Kalvekastning.

Husdyrstel.

Kvaksalveri.

Lister og Mandals amt.

Om veterinærforholdene i dette amt foreligger kun sparsomme meddelelser; de to dyrlæger (1 offentlig ansat, 1 privat) inden amtet er ansatte i Kristiansand og Mandal og benyttes i reglen kun i den nærmeste omegn af sin bopæl. Da amtsdyrlægen har indgået på at fungere som offentlig dyrlæge uden at modtage diætgodtgørelse på sine offentlige reiser, må

han af økonomiske hensyn indskrænke sin offentlige virksomhed til kortere reiser; i store dele af amtet benyttes sågodtsom aldrig dyrlæge.

Skab opgives at have forekommet «et par steder» i begyndelsen af året; forøvrigt nævnes miltbrand, blodpis og benskjorhed som hyppigere forekommende sygdomme.

Ifølge indberetning fra distriktslægen i Oddernæs indsygnede en mand på gården Roshagen i Randøsund farligt af miltbrand, som han pådrog sig ved at spise af en ko, som ham uafvidende havde sygdommen; han afgik, ifølge senere indberetning fra dyrlægen, ved døden.

Stavanger amt.

Sundhedstilstanden.

Sundhedstilstanden opgives at have været god.

De sygdomme, der hyppigst forekommer i dyrlægens praksis, er fordøielseslidelser, kværke og katarrh hos hesten, miltbrand, ondartet katarrhalfeber, rheumatisme, melkefeber, blodpis, fordøielseslidelser, cerebros spinalmeningit og efterbyrdsuordener hos kvæget, bråset, smitsom øienbetændelse, jammelamhed og papillomer paa mund og klover hos fåret, samt rakit og krampe hos svinet.

Miltbrand.

Miltbrand har optraadt med 4 tilfælde hos heste, paa forskellige steder, 20 hos kvæget i 21 forskellige besætninger (1 ko helbrededes), 3 hos hunden (1 helbrededes), 1 hos katten (død) og 1 hos en høne, der overstod sygdommen*). Disse sidste dyr havde samtlige spist kød af ko, død af miltbrand. Hos en hund optraadte sygdommen som en karbunkel paa venstre øjenlaag.

Hos kvæget og hesten synes sygdommen altid at skyldes smittebefængt foder eller drikkevand. I 13 af tilfældene er der udelukkende anvendt hjemmelavet foder til dyrene, men i 9 af disse tilfælde havde der været miltbrand før enten paa samme gård eller paa nabogårdene; i de 8 tilfælde, hvor fremmed affaldsmel er benyttet, har der i 5 tilfælde ikke før fremkommet miltbrand paa stedet.

Jessen fremhæver, at kun de færreste antal miltbrandstilfælde anmeldes; i flertallet af tilfældene steller eierne selv med de døde dyr og der gives derved anledning til infektion af omgivelserne og spredning af smittestoffet.

Kværke.

Kværke forekom især i omegnen af Stavanger; til Fjordenes distrikt indførtes sygdommen ved en kværkesyg hingst, der paa flere

*) Fugle kan angribes af miltbrand, men helbredes i reglen af sygdommen.

steder benyttedes til bedækning; sygdommen optrådte hyppigst fra juli til udgangen af november.

Kolik optræder hyppig på Jæderen; sygdommen kaldes her «sandrier» og skyldes i reglen optagelsen af flyvesand sammen med foderet.

Kolik.

Blæreudslet paa kjønndelene (∩: «godartet beskellersyge») forekom i 6 tilfælde hos hopper paa Jæderen. Samtlige var bedækkede af statens hingst «Storegut». Sygdommen viste sig med væskende blærer på de ydre kjønndele; de tørrede ind til skorper og efterlod overfladiske ar. I to af tilfældene var der hævelser og rødme i skeden og udflod fra denne, uden at der dog iagttoges tydelige blegner eller sår; sygdommen var smitsom men godartet; den ledsagedes ikke af almenlidelser og helbredelse indtrådte efter ca. 8—20 dages forløb.

Beskellersyge.

I 1872 iagttog amtsdyrlæge Follum en lignende kjønssygdom i Høiland præstegjæld; en hingst, der havde sår på penis, smittede 22 hopper (cfr. Beretning om Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene i Norge i 1872 pag. 145).

Et tilfælde af raslesyge (miltbrandsemfysem) anmeldtes fra Finnø.

I 17 besætninger optrådte 20 tilfælde af ondartet katarthalfieber. Denne sygdom optræder snart meget heftigt med hurtige dødsfald, snart med langvarigt sygdomsforløb; dels angribes respirationsvejene fortrinsvis, dels fordøjelseskanalen og hovedet; i et par tilfælde optrådte et skorpeagtigt udslæt på hovedet, halsen og ryggen, hos et dyr optrådte et i flere måneder varende ekzem på yveret; i reglen dør omkring halvdelen af de angrebne dyr.

Ondartet
katarthalfieber.

Af kalvningsfeber behandlede Jessen 30 tilfælde, hvoraf 13 slagtedes og 1 døde. De fleste tilfælde optrådte i mai, juni, september og oktober, især i Stavanger by og omegn; som vanligt angrebes de bedste melkedyr. I mai og juni helbrededes de fleste dyr, i høstmånederne strøg de fleste med. På gårdene Tastad, Jåtten og Hundvåg må sygdommen betragtes som stationær uden at dog nogen særlig grund hertil kan påvises. Jessen er ikke utilbøielig til at betragte sygdommen som smitsom, især da han har seet sygdommen i løbet af 4—6 uger i en ganske liden grænd dræbe 10—12 dyr. I 3 tilfælde kompliceredes sygdommen med overrivning af tvillingsmuskelen paa det ene bagben.

Kalvningsfeber.

Diarrhoë optrådte især i vårmånederne hos kvæget, sandsynligvis efter slettere fodring paa grund af årstidens foderknibe.

Diarrhoë.

Blodpis herskede især i herrederne Høgsfjord, Strand, Hjelmland og Vigedal, og forvoldte her betydelige tab. På Jæderen findes sygdommen saa godt som ikke. Ungkvæget synes at være temmelig

Blodpis.

forskånet for sygdommen. Enkelte køer siges at angribes af sygdommen gjentagne sommere i træk*).

Rheumatisme.

Fra april til august måneds udgang var rheumatisme blandt kvæget meget udbredt, særlig i Fjordenes distrikt; sygdommen optrådte dels som muskel- og ledreumatisme dels som rheumatisk lamhed, i sidste tilfælde ofte kompliceret med lamhed af blæren, hvilket i flere tilfælde betingede nedslagtning. Forøvrigt forløb sygdommen i reglen heldigt efter 1—3 ugers varighed; salicylsurt natron havde en gunstig terapeutisk virkning.

Strålesvamp.

2 tilfælde af Tunge-aktinomykose opgives (fra Rennesø og Skudsnæs).

Bråсот.

Af bråсот hos får kom 47 tilfælde i 25 besætninger under behandling. Sygdommen holder sig ofte stationær i visse besætninger eller paa visse gårde; således opgives, at der på Egeland i Birkrem, Njå i Thime, Fosåen og Kvamme i Hjelmeland, Haga i Finnø, og flere andre steder hvert år dræbes flere får af denne sygdom. De fleste tilfælde i dette år indtraf fra januar til udgangen af mai og var en fortsættelse af høst- og vinterfarsoten forrige år; i den sidste halvdel af indeværende år optrådte sygdommen i modsætning til det foregående års ondartede voldsomhed med et hidtil ukjendt lidet antal tilfælde. Der gives gårde, hvor soten årligars bortriver mange dyr og hvor den udelukkende viser sig om våren, mens den på andre steder kun angriber de fuldvoksne dyr og lader lammene gå fri. Endnu er ikke påtruffet noget tilfælde af sygdommen indenfor hjemmemarken, anfører Jessen. Sygdommens ringe herjing i årets sidste halvdel antager han skyldes vinterens tidlige indtræden, hvorved smitstoffet blev bundet fast til jordbunden.

Klovesyge.

Smitsom Klovesyge (foot-rot) optrådte blandt alle de fra Skotland til statens stamschæferi indførte 158 får. Sygdommen viste sig ved ankomsten til schæferiet hos 14 får og bredte sig senere i hele besætningen; fra sygdommens begyndelse til dens udryddelse medgik omtrent 5 måneder. Blandt disse får optrådte også en smitsom katarrh, ledsaget af konjunktivit, næseflod og hoste; 3 af dyrene døde.

Vortesygdom.

Blandt fårene i dette amt forekommer en sygdom, der ytrer sig med udvækster på huden særlig på mulen og fødderne. Udvæksterne ligner kolossale vorter, af en fladeudstrækning af indtil 10 ctm's, udstrækning eller endog mere og hævede sig indtil 3—4 ctm. over hudens niveau. Et til veterinærlaboratoriet indsendt præparat af et i høi grad af sygdommen lidende dyr viste en hypertrofi af hudpapillerne; nogen midde kunde i det indsendte præparat ikke påvises. Heller ikke kunde der

•) Jessen anbefaler mod denne sygdom:

Camphoræ pulv. 2—4, Acet. plumbic 2—3, Acid. gallotannic 6, Cortic. quercus, Rhizom. calami aá. 30, M. u. f. pulvis. 1 pulver tilsat 2—5 dråber ol. crotonis 3 gange daglig.

ved mikroskopisk undersøgelse af snit, farvede med hæmoglobin, eosin, eller methylenblåt sees noget, der kunde tyde på, at sygdommen skyldtes mikrober (f. ex. i lighed med den hos fuglene forekommende psorospermose). Da imidlertid præparatet havde stået i længere tid på spiritus, kan midder eller sporozyer (gregariner) godt have været tilstede hos det friske dyr, uden at disse ved den foretagne undersøgelse i laboratoriet kunde påvises. Sygdommen gaves navnet «Papillomatose» («Vortesygdom»). Jessen anfører, at den er smitsom og forekommer enkelte år temmelig almindeligt både blandt får og geder, især høst og vår blandt de unge dyr; også kjoer kan angribes. I almindelighed angribes dyrene kun på benene, snart på mellemfoden snart omkring klovkronen og i klovvigene; mindre hyppig angribes mulen, dels alene dels sammen med benene; på mulen er vorteddannelsen meget yppig, på benene derimod kommer der i de fleste tilfælde kun håraffald, betændelse i huden og hudfortykkelse. Sygdommen forløber i almindelighed godartet, undtagen hvor papillonerne på mulen bliver så store, at fødens optagelse generes. Når sygdommen optræder alene i klovvigene ledsages den gjerne af materieafsondring og undertiden af løsning af den indvendige klovvæg, hvorved den vil kunne forveksles med foot-rot; men i denne sidste sygdom er den afsondrede materie ilde lugtende. Af denne sygdom behandlede af Jessen i år 22 tilfælde, der samtlige helbrededes.

Akut gastrit hos får (18 tilfælde behandlede, samtlige i april, 5 døde; 11 tilfælde forekom i én besætning) forekommer om våren ikke sjældent efter overdreven fodring med spirende poteter.

Gastrit.

Dreiesyge hos får optræder enkelte steder ikke sjældent, grundet i, at befolkningen fremdeles holder på med den uskik at kaste de dreiesyge fårs hjerner for hundene.

Dreiesyge.

Smitsom øienbetændelse er stationær blandt fårene i distriktet; den optræder hyppigst på eftersommeren (163 behandlede tilfælde).

Øienbetændelse.

Hver vår dør på enkelte steder indtil $\frac{1}{3}$ af fårebesætningernes lam af lammelamhed; denne sygdom er temmelig udbredt i Stavanger amt.

Lammelamhed.

På Meling på Finnø forekom 5 tilfælde af gnave- og travesyge; sygen har holdt sig på stedet i flere år, i hvilken tid 10 dyr er dræbte på grund af sygdommen; besætningen her er blandet Cheviotrace.

Gnave- og travesyge.

Bændelorm blandt hunden er almindelig såvel i byen som på landet.

Bændelorm.

I Stavanger by betales i 1890 skat af 88 hunde.

Om husdyravlen anfører Jessen i det væsentlige følgende:

Husdyravlen.

Husdyravlen står på de forskjellige steder i distriktet og for de forskjellige husdyrs vedkommende på et meget ulige standpunkt. Hestearvlen er i løbet af de sidste 5 år gået kjendelig fremad. Det er især kropsbygningen hos dyrene, som er blevet bedre. Derimod sees ialmindelighed mindre stærk behygning, en mangel, der hidrører fra, at dyrene i de første år af levetiden tilbringer den meste tid i spiltaug på stalden

for derpå i 2—3 års alderen at sættes til temmelig tungt arbejde. Ligeså anvendes endnu forliden havre under unghestens opdræt. Der lægges særlig vægt på udviklingen af fjordhesten, kun enkelte gårdbrugere synes at foretrække en blanding af denne og den gudbrandsdalske hest. Da foderhøstens knaphed i 1889 medførte en temmelig betydelig indskrænkning i hesteholdet, medens høsten i 1890 var gennemgående god, har tillægget af føl i løbet af indeværende år været temmelig stort. Priserne holdt sig også hele året igennem temmelig høje, idet der betaltes fra kr. 250,00—500,00 for brugbare og gode arbejdsdyr; for føl var priserne forholdsvis endnu højere; da disse blev betalt med indtil kr. 200,00 og derover. Prisen på heste til slag var varierede mellem kr. 25,00—80,00.

Kvægavlen synes at stå sørgelig langt tilbage. Der vakles fremdeles mellem udviklingen af hjemlige og indførte husdyrslag. Hvor man har lagt vind på de hjemlige dyr, men hvor disse på grund af mindre godt stel kun giver mådeligt udbytte, afløses de af tilførte husdyrracer, mens man omvendt der, hvor de tilførte husdyrracer under de forandrede forholdes påvirkning er gået tilbage såvel i legemsbygning som i melkeydelse, atter igjen lægger an på udviklingen af den hjemlige race. Det er særlig i omegnen af byerne og på Jæderen, at denne blandingsavl med Ayrshire-, Korthorns-, Telemarks-, danske og stedegne kvægracer drives; i den øvrige del af distriktet lægges mere vægt på det lokale kvæg. Som følge af blandingsavl er kvægstanden i høj grad uensartet; der er større strøg, hvor der neppe findes 2 dyr, som ligner hinanden af udseende. I den blandingskvæget viser der sig også efterhånden en stærk tendens til ufrugtbarhed. Kvægavlingens mislige stilling skyldes samtidigt et slet valg af avlsdyr. Til sådanne benyttes for oksens vedkommende næsten udelukkende ganske unge dyr, og som regel bruges også til bedækning den første og bedste okse, der er at tilgå. Også af kalve var tillægget i årets løb betydelig. Kalvekjør betaltes i almindelighed med kr. 100,00—150,00, i sjældnere tilfælde med kr. 160,00—275,00. Kjorenes slagtevægt har været mellem 72 og 276 kilo, oksernes mellem 108 og 408 kilo, og betaltes slagtekvæget gennemsnitlig med kr. 5,00 pr. 6 kilo død vægt.

Fåreavlens indtager derimod et fremskredet standpunkt. Vægten lægges på blandingen af cheviot og landfåret samt på udviklingen af ren cheviotrace. I mindre frugtbare strøg holdes tildels på Sort- og Brunfåret eller på blandinger med disse. For gode avlsdyr er priserne meget høje, således betales gode sauer med omkring kr. 50,00, gennemsnitlig kr. 25,00—50,00—200,00 og derover pr. stykke. De voksne dyrs slagtevægt varierede mellem 12 og 54 kilo, uldmængden pr. år mellem 1 $\frac{1}{4}$ og 4 kilo, og havde lammene i «lammekjødtiden» i regelen en slagtevægt af 6—9—12 kilo. For fårets vedkommende er desværre også den uskik gjængs, at der i altfor stor udstrækning bruges unge vædere til springdyr.

Som et tegn på fåreavlens opkomst kan anføres, at efter ældre folks opgivende var slagtevægten af får fra ca. 30 år tilbage 12—15 kilo mod 18—21 i gjennemsnit nu for tiden.

Svineavlen er ubetydelig; der lægges mest vægt på de danske og engelske racer. Dyrenes slagtevægt kan gå op til 240 kilo, men slagtes de i regelen, når de har opnået en vægt af ca. 120 kilo. Prisen pr. 6 kilo flek har været mellem kr. 4.50 og 5.00.

Gedeavlen spiller også en ubetydelig rolle.

Af udstillinger har i årets løb været afholdt: 1 statsudstilling for heste i Stavanger, 1 statsudstilling for kvæg og får i Haugesund samt 3 hoppeskuer. Udstillingerne syntes alle vegne at bidrage meget til husdyravlens opkomst.

Med hensyn til husdyrenes fodring, er denne i almindelighed meget for knap, og udbyttet navnlig af melkekjørene er derfor også lidet. Kun på enkelte steder kan det siges, at fodringen både er rigelig og god, idet der ved siden af stråfoder, sæd- og rodfrugter også anvendes foderstoffer, såsom mel og raps-, bomuldsfrø og jordnødkager. Sunde og godt indredede staldbygninger forekommer også kun enkeltvis. Sædvanlig er disse lave, mørke, kvalme og urenlige. På et stort antal steder befordres urenligheden i fjøsene ved at disse tillige tjener som opholdssted for hønsene. Hudpleien er næsten overalt meget forsømt, vaskning af dyrene foretages som regel kun på grund af lus, der forekommer meget udbredt navnlig blandt fårene.

Husdyrrøgt.

Som middel mod lus hos hesten og kvæget tilrådes i regelen arsenikvask, og udleveres arsenikopløsningen med nøjagtig brugsanvisning i regelen til eieren. Mod lus hos fåret og de øvrige husdyr, samt hos husfluglene anbefales kreolinbad. For hvert får beregnes ca. 35.00 gr. kreolin og 2—2½ liter vand til badning, eller en blanding af 1 liter kreolin og 60—75 liter vand til 30 får. Dyrene bades i 2—4 minutter, og bliver de forinden de tages ud af badekaret dyppet helt under vædsken. I intet af mig bekjendt tilfælde har bademidlet i denne styrke fremkaldt nogen skade på dyrenes øjne eller iøvrigt givet anledning til forgiftning. Midlet er udmærket godt mod lus, men for dyrt, uagtet det fra flere apoteker i amtet sælges for kr. 10.50 pr. 5 liter og kr. 2.50 pr. 1 liter. Det vilde udentvivl få en meget stor anvendelse, hvis prisen blev yderligere nedsat.

Hovpleien og hovbeslaget er sågodtsom over hele amtet yderst slet.

Kjødkontrollen i Stavanger by indskrænker sig til, at en i sundhedsvæsenets tjeneste ansat polititjent på kjøddagene foretager et eftersyn i kjødudsalgene og på torvet, hvilket tilsyn går ud på at kontrollere om kjød af mistænkeligt udseende falbydes til salg. I tilfælde sådant kjød påtræffes, bliver dette, hvis sundhedsvæsenet anser det fornødent, nærmere undersøgt ved dyrlæge. Nogen kontrol af melk finder ikke sted. Både melk- og navnlig kjødkontrol synes at være i høi grad påkrævet; thi

Kjødkontrol.

- kjød af dyr, der har lidt af miltbrand og andre farlige smitsomme og ikke smitsomme sygdomme forhandles og forsøges afhændet meget ofte.
- Brug af dyrlæge. Gårdbrugernes trang til dyrlægehjælp er i løbet af de sidste 5 år tiltaget så betydeligt, at oprettelsen af 2 nye amtsdyrlægeposter og 1 kommunedyrlægepost i Stavanger by er anset nødvendig. På samme tid er kvaksalvernes søgning i aftagende.
- Føderådskjør. Amtsdyrlæge Follum henpeger på, at de såkaldte føderådskjør (følgekjør) meget ofte er gjenstand for en sultefodring, der grænser til mishandling, og henstiller under en eventuel omarbejdelse af lovbestemmelserne om mishandling af dyr at have opmærksomheden henvendt på dette forhold.

Søndre Bergenhus amt.

- Sundhedstilstand. Sundhedstilstanden beskrives som ingenlunde tilfredsstillende. Amtsdyrlæge Lekven påpeger, at sygeligheden blandt husdyrene i kystdistriktet på vestlandet må være temmelig stor, da den er en naturlig følge af den mindre gode behandling, dyrene ialmindelighed er gjenstand for. Når markerne ikke er snebedækkede, slippes kreaturerne endog midt på vinteren ud forat spise lyng, hvilken plante forøvrigt udgjør en væsentlig del af det foder, der gives kvæget. Blandt kystbefolkningen betragtes fiskeriet som en ulige mere lønnende bedrift, og jordbruget drives kun som binæring. I de indre fjorddistrikter er forholdet anderledes, men også her står renlighedsstellet adskilligt tilbage.
- Fordøielsesygdomme. Fordøielsesygdomme (indigestion) blandt husdyrene er en meget almindelig lidelse. Den væsentligste årsag hertil er muggent foder; da veiret her er meget fugtigt, er det altid forbundet med store vanskeligheder at få tørt og godt foder. Den i beretningen for ifjor af Fleischer omtalte indigestion hos kvæget efter kalvningen har også i år hyppigt forekommet; trommesyge angives at være hyppigere end før. Hos hesten er kolik tiltaget i ikke ringe grad på grund af den med turisttrafiken følgende livligere skyds.
- Andre sygdomme. Af andre sygdomme anføres tilfælde af miltbrand, dog sjældnere end i foregående år samt ond dattet katarrahæber; denne sidste sygdom er Lekven tilbøielig til at tilskrive smitte gennem stillestående drikkevand. Kværke har været meget udbredt blandt amtets heste.
- Benskjørhed var i 1890 meget udbredt på Voss formentlig på grund af at sommeren året forud havde været meget tør, så foderet var magert. Blødpis optræder fremdeles.

Hos fåret er det især bråsoten, som giver anledning til at dyrlægen søges; yngre Cheviotfår i alderen $1/2-1\frac{1}{2}$ år angribes mest, mens det rene norske landfår sjældnere angribes. Fra Søndhordlands distrikt meddeles, at mens denne sygdom før kun herskede i overgangstiderne høst og vår, har den nu på enkelte steder forekommet også blandt fårene tilfjelds. Fåreskab har ikke været påvist i amtet i dette år.

Hos svinet forekommer rødsyge ikke sjældent. Yorkshire-racen er meget udbredt, men disse dyr er her i amtet særlig disponerende for rachitis.

Bergens by.

Om husdyrholdet og veterinærvæsenet inden Bergens by foreligger der i de indkomne beretninger ingen anden meddelelse end at kværke blandt hestene i byen var meget udbredt. På politikammeret anmeldtes i 1890 155 hunde.

Fra sit laboratorium meddeler kommunedyrlæge Ivar Nielsen, at han har rencyret den mikrobe, som han anser for at være bråsottens årsag. Han har rencyret den ved dyrkning i høie lag af agargelatin fra løben af et får, 24 timer efter døden; han karakteriserer mikroben som en anaërob («luftfiendtlig»). Imidlertid har det ikke lykkedes ham at dyrke mikroben gennem flere end 8 generationer. Han sammenligner den med raslesygens mikrob og siger, at den, ligesom denne, danner sporer i den angrebne dyreorganisme, og at disse sporer kan holde sig smittedygtige gennem lang tid i jordbunden.

Ved podning såvel med dele fra får, døde af bråsot, som med kulturer, har det imidlertid ikke lykkedes ham at overføre sygdommen til forsøgsdyr.

Nielsen antager, at der, forat smittes af sygdommen, kræves en disposition, der erhverves ved at fårene spiser det kolde græs. Sygdommen indtræder som bekjendt kun om høsten, efterat de kolde nætter er begyndte og græsset er belagt med rimfrost. Ved nydelsen af dette kolde græs antar han, at løbeslimhindens temperatur nedsættes og dens modstandskraft mod smittestoffets indtrængen svækkes*).

*) Hvorvidt koldt græs, der først kommer ned i vommen og netmaven, har nogen afkjølede indflydelse på løbens slimhinde, er ikke godtgjort. Forsøg med at give fårene is eller isvand sammen med kulturer af bråsotmikroben vilde formentlig give bidrag til spørgsmålets løsning.

Forøvrigt henvises til hans indberetning til departementet, trykt i veterinær-budget-propositionen for 1891 (Sth. Prp. No. 1, hovedpost VI, kap. 3, pag. 7).

Nordre Bergenhus amt.

- Sundhedstilstanden. I det hele taget angives sundhedstilstanden at have været meget god; benskjørhed, som i de foregaaende år optrådte temmelig hyppigt, har i indeværende år været sjeldnere.
- Miltbrand. Enkelte tilfælde af miltbrand har forekommet; dyrlæge tilkaldtes i et tilfælde på grund af at en mand og en kone på gården Slettevolden i Stavheim var blevne smittede ved afhudning af en død ko, der ved mikroskopisk undersøgelse fandtes at have lidt af miltbrand.
- Bråсот. I de ud imod havet liggende præstegjæld forekommer bråсот hos fåret meget almindeligt, mens sygdommen kun undtagelsesvis optræder inde i fjordene.
- Ondartet katarrhalfeber. I Hejen, Gloppen, optrådte atter den ondartede katarrhalfeber hos hornkvæget. På gården Mjellem angrebes af 19 kreaturer 12, hvoraf 11 døde; det ene helbrededes, men hornhinden på begge øine forblev uigjennemsigtig efter sygdommen.
- Tuberkulose. Af tuberkulose er et tilfælde kommet til dyrlægens kundskab.
- Blodpis. Blodpis angives at være almindelig over hele amtet.
- Ringorm. Ringorm hos geder iagttoges i Stryns prestegjæld.
- Gastrisk feber. I Dalsbygden i Bremanger optrådte der hos sågodtsom samtlige køer i distriktet en «gastrisk feber» med «voldsom, slimet diarrhøe»; dyrene var meget syge i løbet af 4—5 dage og ophørte at give melk; kun 1 døde. Sygdommen antoges at skrive sig fra fodring med halv-råddent fiskeaffald.
- Stomatit. På Stat-landet optrådte der hos kørene en skjørbuglignende stomatit med indigestion; tungens papiller svulmede op, tandkjødet var hovent, tænderne løsenede, åndedrættet var ildelugtende og melken sødligbitter. Omreisende kvaksalvere indbildte bønderne, at kreaturerne havde «orm på tungen», hvilken orm de tilbød sig at stikke ud. Dyrene kastedes overende, tungen blev trukket ud og med en spids kniv stak man da ud disse «orme»; for hvert dyr beregnedes der 15—25 øre for behandlingen.
- Lus. Lus er fremdeles almindelig udbredt blandt amtets husdyr; «neppe en ko i hele amtet er fri for utøi». På egen hånd anvendes hyppig

kviksølvsalve mod utøiet; en gårdbruger i Jølstad mistede ved uforstandig brug heraf på engang 9 køer ved forgiftning.

Af Hudbrand med afdøen og afstødning af de hvidfarvede hudpartier behandledes 3 tilfælde.

Smitsom kastning optræder hyppigt.

Husdyrstellet angives at stå lavt over det hele amt. Overbesætning er gennemgående, og for knap fødring derfor meget almindelig. Tildels skriver dette sig fra gammel slendrian, idet mange anser det for en honnørssag ikke at holde færre dyr end far og farfader har holdt, men fremforalt ikke færre end naboen med ligestor gård. I den senere tid spores dog nogen fremgang grundet på oprettelse af meieriforeninger.

Fjose- og staldbygninger er slet indredede; de er mørke, trange og lave og i de fleste tilfælde uden afløb for gjødselen, så denne flyder udover hele gulvet. Som følge deraf forekommer ofte yverbetændelse hos melkedyrene.

Det anføres, at der inden amtet er ikke liden trang til dyrlægehjælp; kvaksalveri og kurering af husdyr ved omstreifende tatere er dog fremdeles meget almindeligt.

I anledning af den tiltagende udførsel af husdyr, særlig heste og får, til England, har der været under overveielse oprettelsen af faste fåremarkeder på flere steder i fjorddistrikterne.

Hudbrand.

Kastning.

Husdyrstel.

Romsdals amt.

Fra dette amt indeholder de indsendte beretninger kun sparsomme oplysninger. I Frænen skal hos en opsidder i august-september være død 6 køer af miltbrand og på nabogården i samme tid 3 eller 4. En hund, der åd kød fra en af de miltbrandsdøde dyr, blev syg og døde. Distriktslægen meddeler, at 3 mænd her angrebes af miltbrand, de to fik karbunkler på hænder og forarme efter flåning af et miltbrandskadaver, den tredje fik en karbunkel på underlæben efterat have koppet en af de foregående og udsuget blodet.

Miltbrand.

Bråсот optræder hyppigt i Søndmøre distrikt; 4—500 får antages hvert år at gå med af denne sygdom, særlig i september-oktober, når de kolde nætter begynder. Denne sygdom forekommer hyppigst på Sandø, Kvamsø, Voksø, Hakatlestranden og i Larsnæsbygden. Den skal have hersket her i 10—15 år og være ført dertil med får fra Stavangerkanten. Antallet af angrebne får stiger med hvert år og flere bønder frygter for

Bråсот.

at måtte slutte med fåreavlen for denne sygdoms skyld. Især angribes ungfår og godt nærede samt ny tilførte dyr. Dyrene slagtes gjerne, hvis man mærker tegn til sygdommen, hurtigst muligt og kødet benyttes til menneskeføde. Opsættes slagtingen derimod $\frac{1}{2}$ —1 dag efterat sygdoms-tegn har vist sig, bliver kødet fuldstændigt blåt og ildelugtende og benyttes da ikke; populært benævnes derfor sygdommen «blåsyge». Sygdommens varighed er fra nogle få timer til ca 1 døgn, og næsten alle angrebne dør.

Amtsdyrlæge Dahll iagttog et tilfælde, som han beskriver saaledes: slimafsondring fra munden, tænderskjæren, dyret uroligt, lægger sig og reiser sig hyppigt, kuldegysninger, dinglende gang, falder overende; bugen udspændt, blikket sløvt, åndedrættet hyppigt og pulsen liden; slimhinderne injicerede, extremiteterne hvide; afføring træg. Dyret slagtedes 6 timer efter sygdommens begyndelse og der fandtes ved åbningen tyktflydende mørkt, men dog koagulerende blod; i bughulen betydelig ansamling af tynd, klar, gullig, serøs væske. Løben udvendig brunligrød med stærkt ødematose vægge, indvendig stærkt rødlig med tegn på en intens betændelsesproces. Øverste del af tyndtarmen fra løben og nedover hæmorrhagisk betændt med større og mindre blodudtrædelse. Løbens og tyndtarmens indhold tyndt og blodblandet. Vommens indhold abnormt tørt. Milt, lever og høire nyre svulne og blodfyldte, leverparenchymet blødt. Ingen pluerit eller perikardit. I høire hjerte på endokardiet talrige små blodudtrædelse. Blødninger i lungerne, og i den venstre noget ødem; ingen hepatitis; i bronkierne noget slim.

Fåreskab.

Om fåreskab meddeler agronom Møklestad, som af amtet er antaget til at behandle besætninger, angrebne af fåreskab, at han kun har forefundet sygdommen i en besætning i Vidal i Hjørundfjord; kun ca. 10 dyr fandtes angrebne, mens henved 500 underkastedes behandling på grund af mistanke for smitte fra disse dyr. Dog er der fra de i de forskellige herreder nedsatte tilsynskomiteer for denne sygdom gjentagende anmeldt, at besætninger er angrebne af skab, uden at diagnosen ved foretagen undersøgelse har bekræftet sig, da det har vist sig at være hududslet af andre årsager.

Blodpis.

Blodpis (hvilken sygdom her almindelig benævnes «rødsyge») er meget udbredt om våren.

Husdyrstedet.

Husdyrstedet angives at stå på et lavt standpunkt. Sultefodring og mishandling skal finde sted på øerne i udstrakt målestok og hudpleien forsømmes fuldstændigt, så utøi er meget almindeligt. Udhusene er i reglen yderst ufuldkomne.

I Kristianssund holdes omkring 200 køer, der siges at fodres godt, da mælkeprisen er høi (14 øre pr. liter). Det anføres, at der til denne by hyppig udføres kød af dyr, slagtede på grund af blodpis, og at dette kød forhandles som god vare.

Forøvrigt er betingelserne for dyrlægepraksis i dette amt uheldig, da praksisen i de af lange fjorde sønderrevne distrikter bliver meget tids-spildende, tungvint og kostbar. Kun et fåtal af sygdomme såvel smit-somme som andre kommer til dyrlægens kundskab, og kvaksalvere findes i de fleste bygder.

Søndre Trondhjems amt.

Sundhedstilstanden for året angives i dette amt som mindre tilfredsstillende. Især har kværke og benskjørhed været meget udbredt. Benskjørhed var meget almindeligt blandt kvæget på fjeldhavnegangene; græsset her syntes dette år at være af mindre god beskaffenhed, idet dyrene bedredes straks de sattes på hjemmegræsning. Hvalpesyge var almindeligt i Røros distrikt og forekom også i og omkring Trondhjem. Forøvrigt opgives enkelte tilfælde af miltbrand, ondartet katarrahæber (Selbo), tuberkulose (Trondhjem), ligesom lungesyge (Influenza) hos hesten, kalvekastning og blodpis ikke sjældent kom under dyrlægebehandling.

Forøvrigt angives der ialmindelighed at være fremgang i husdyr-stellet; dog klages der over at brugen af for unge okser til alvdyr er altfor almindelig ligesom fåreracen har en tilbøielighed til at degenerere fordi der på de fælles havnegange slippes ukontrollerede væddere.

Benyttelse af dyrlæge er ganske udbredt.

Nordre Trondhjems amt.

Fra Inderøen meddeler Øfsti, at sygeligheden blandt husdyrene var større end han nogen gang før havde iagttaget i de 35 år, han har praktiseret der. Han sætter denne sygelighed i forbindelse med at græsvoldene over Indherred ødelagdes af isbrand, og at som følge deraf mange fremmede foderremner senere indkjøbtes.

Forøvrigt skildres sundhedstilstanden inden amtet som god.

I Stenkjær distrikt herskede i 1ste kvartal en mundsyge-farsot blandt hestene.

Kværke forekom men uden at antage nogen større udbredelse, undtagen i Hjørdalen.

Enkelte tilfælde af miltbrand forekom hist og her.

Sundhedstilstanden.

Mundsyge.

Kværke.

Miltbrand.

- Ondartet katarrhalfeber. Ondartet katarrhalfeber ligeså, de fleste tilfælde opgives fra Værdalen og Stjørdal. Blandt kvæget var benskjørhed adskillig udbredt, især i Stenkjær distrikt.
- Strålesvamp. Aktinomykose (på tungen) hos koen forekom i to tilfælde i Stenkjær distrikt.
- Skab. Fra Overhalden meddeles at skab blandt kjørerne var meget almindelig; sygdommen antages indført fra det nordlige Sverige til Liderne og Grong.
- Lus. I Leksviken er lus og hududslet meget udbredt blandt kvæget.
- Vattersot. I Levanger distrikt har vattersot blandt fårene gjort endel skade.
- Rødsyge. Blandt svinene angives rødsyge («pletfeber», miltbrandsrosen) at forekomme temmelig hyppigt.
- Husdyrbrug. Om husdyrbruget anfører Tellefsen, at det i Stjørdalen og Hegre står ganske høit; mindre tilfredsstillende er det i det høiereliggende og folketyndere Meraker. Sæterdriften er i de senere år tildels nedlagt. Kvægracen er en almindelig blanding med Airshire eller Telemarksdyr; i Meraker er dog den gamle fjeldrace bibeholdt. Fåreracen er god; den er opblandet med Cheviot og Tuterø; i de sidste 12 år har avls-væderne været underkastet årligt eftersyn. Svineracen er Yorkshireblanding.
- Fra Værdalen anfører Anzjøn at husdyrrøgten går fremad, væsentlig begrundet i udvikling af meieridriften. Fjøsene bygges lysere, og der fodres stærkere og regelmæssigere end før. Hudpleien skjænkes mere opmærksomhed. Stor nytte af husdyrstellens fremgang tilskrives at hvert meierianlæg har sin tilsynscommité som fører tilsyn med meierilaget og på ubestemte tider aflægger besøg i interessenternes fjøse.
- Der klages over mangel på gode alvsdyr; særlig er Airshire-racen efterspurgt og blandingsdyr af denne race synes at trives godt.

Fra Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter foreligger ingen indberetninger. I disse amter var i 1890 ingen offentlig dyrlæge ansat, ligesom heller ingen privat dyrlæge vides at drive praksis her. Ifølge meddelelse fra andre hold synes bråset hos fåret at forekomme ikke sjældent i Nordland, men forøvrigt er kjendskabet til de blandt husdyrene forekommende sygdomme og sundhedstilstanden idethele så-godtsom intet.

Eksporten 1890.

Anmærkning Efterfølgende afsnit om husdyrudførslen har været færdigt til trykning siden oktober 1891. Imidlertid er forholdene blevet fuldstændigt forandrede efterat det engelske agerbrugsministerium i februar og marts 1892 fattede beslutning om, at alle lande i Europa skulde betragtes som «prohibited countries», d. s. lande fra hvilke indførsel af levende husdyr til England, Wales og Skotland er forbudt. Denne beslutning trådte for Norges vedkommende i kraft den 1ste april 1892 og forbudet omfatter indførsel af hornkvæg, geder, får og andre drøvtyggende dyr samt svin.

Da imidlertid principerne for indførsel til Storbritanien antagelig vil forblive de samme som hidtil, og da de efterfølgende regler formentlig vil gjælde, når indførselsforbudet i sin tid forhåbentlig atter ophæves, antages fremstillingen at frembyde tilstrækkelig interesse til at offentliggøres.

Den 2den april 1892.

Oversigt.

Udførsel af husdyr fra Norge til Storbritanien er et forholdsvis ungt foretagende. Den ifølge den engelske veterinærlov førte engelske statistik viser, at der hvert år, siden denne statistik i 1875 tog sin begyndelse, har været indført endel kvæg fra Norge; denne indførsel, der væsentlig har bestået af slagtekvæg, især brænderiokser, har i de senere år været i aftagende. Derimod begyndte der omkring 1880 fra vestlandet en udførsel af får, som indtil 1890 stadig har været i stigende, og især i de sidste 3 år har skudt livlig vækst. Medens et enkelt firma i 1887 fra Stavanger udførte 1 600 faar, eksporterede det samme firma i 1888 7 000 og i 1889 20 900. Idethele ansloges eksporten fra vestlandet i i 1889 til ca. 42 000 får, ca. 380 heste, 400 melkekjør og kviger. For fårene var gennemsnitsprisen kr. 16,70.

Under disse forhold fandt administrationen det nødvendigt at søge istandbragt en sagkyndig undersøgelse af de husdyr, der udførtes til England. Allerede i 1879 havde regjeringen været opmærksom på nytten af en sådan undersøgelse, hvilken imidlertid dengang af hensyn til eksportens ringe omfang ikke fandtes påkrævet.

I tilslutning til udtalelser fra medicinaldirektøren, landbrugsdirektøren og de forenede rigers chargé d'affaires i London fremsattes der under 29de januar 1890 kongelig proposition til en lov angaaende forholdsregler mod udførsel af syge husdyr, hvilken vedtoges af storthinget og under 14de juni samme år sanktioneredes af kongen (cfr. bilag 4). I henhold til denne lov udfærdigedes under 16de august 1890 en plakat, hvoraf aftryk vil findes som bilag 5.

Den hovedsagelige udførsel foregår i månederne september og oktober, efterat fårene er komne hjem fra fjeldhavnegangene. Undtagelsesvis udføres til andre tider af året nogle få heste. Dyrene er udelukkende udførte fra vestkysten, nemlig fra Stavanger, Søndre Bergenhus, Nordre Bergenhus, Romsdal og Søndre Trondhjems amter.

Udførslen har fundet sted over Stavanger, Sandnæs, Haugesund, Bergen, Voss, Moldøen, Kvamsø i Sogn, Balestrand, Eivindvik og Dale

i Søndfjord, Aalesund, Kristianssund og Storholmen i Søndmør samt Trondhjem. Dyrene er afskibede dels med de på England rutegående dampskibe, dels med et dampskib tilhørende den skotske fåreopkjøber Slimon. I mange tilfælde, — i Nordre Bergenhus amt altid — er fårene undersøgte ved indladningen i de rutegående mindre lokaldampskibe, hvorfra da omladning er skeet til det egentlige eksportskib.

I intet tilfælde sees den påbudte undersøgelse at have lagt udførslen hindringer iveien; kun i enkelte tilfælde er dyr blevne afviste ved undersøgelsen dels på grund af smitsom øienbetændelse dels på grund af udslet. Nogen farligere smitsom sygdom er ikke iagttaget.

Ved undersøgelse af eksportskibene har dyrlægerne intet fundet at bemærke med hensyn til smittefare.

Eksporten fordeler sig således:

Fra Stavanger amt . . .	29	heste,	22	kjør,	4	rensdyr,	14 769	får.
» Søndre Bergenhus amt. »	—	»	—	»	—		2 662	—
» Bergen	1	—	»	—	»	—	971	—*)
» Nordre Bergenhus amt						43	heste,	2 336
» Romsdals amt						»	—	1 251
» Trondhjem						2	—	201

Ialt udførtes således ifølge de indløbne opgaver:

74 heste,
23 kjør,
4 rensdyr,
22 217 får.

Ifølge den engelske officielle optælling er der fra Norge til Storbritanien i 1890 indført 69 stk. kvæg og 1 296 får mere end her angivet. (heste og andre dyr er ikke optalte). Denne forskjel beror formentlig på, at der er udført dyr herfra landet førend den plakat, der påbød dyrlægeundersøgelse, trådte i kraft.

I 1889 udførtes ca. 44 000 dyr; når udførslen i 1890 ikke er større end omkring halvdelen heraf, antages dette at have sin grund dels i at udførslen i det foregående år havde været for stor i forhold til mængden af dyr, skikkede for eksport, dels i det foregående års foderknaphed og indeværende års foderrigdom, hvorved besætningerne ikke reduceredes mere end fordelen tilsagde. Tillige angives, at de i 1889 opnåede priser var højere end de eksportørerne i 1890 kunde tilbyde sælgerne.

Fårene mærkedes i reglen på lænden med et stempelmærke (ialmindelighed begyndelsesbogstavet i dyrlægens navn), dyppet i en rødbrun oljefarve.

*) Deri ikke medregnet de dyr, der vistnok er udskibede over Bergen, men undersøgte af dyrlæger andetsteds.

Flere dyrlæger henleder opmærksomheden på nødvendigheden af anlægget af bestemte udførselspladse, hvorved handelen vil lettes og undersøgelse betrygges. Tillige påpeges nødvendigheden af at give bestemte regler for transportskibene, da ellers dyrene under overfarten til England er udsat for dyrplageri.

Da det tør have interesse at kjende noget nærmere til forholdene med hensyn til indførsel af husdyr til England, hidsættes her en oversigt over vor egen og vore nabolandes indførsel samt de i England gjældende bestemmelser i dette punkt.

Udførslen af levende dyr fra Norge til Storbritanien har ifølge den officielle engelske veterinærberetning siden 1875 stillet sig således:

År.	Kvæg.	Får.	Svin.	Total.
1875	257	3	—	260
1876	133	315	—	448
1877	110	7	7	124
1878	91	—	—	91
1879	898	—	—	898
1880	1 031	2 754	—	3 785
1881	716	2 037	—	2 753
1882	576	547	—	1 123
1883	997	2 837	—	3 834
1884	972	3 552	—	4 524
1885	392	3 000	—	3 392
1886	406	1 147	—	1 553
1887	173	3 380	—	3 553
1888	342	9 224	—	9 566
1889	652	43 537	4	44 193
1890	92	23 513	—	23 605

Ifølge Statistisk årbog, 1891, har Norges samlede udførsel af levende husdyr beløbet sig til:

1888 . .	1 943	heste,	547	kvæg,	9 487	får
1889 . .	3 508	—	1 324	—	43 984	»
1890 . .	2 227	—	1 225	—	23 628	»

Værdien af denne udførsel ansløges

i 1888 til 825 100 kr.

1889 - 1 775 100 »

1890 - 1 178 100 »

Norge indførte:

1888 153 heste, 8 133 kvæg, 3 380 får, 6 719 svin

1889 353 — 12 702 — 5 057 » 12 845 —

1890 649 — 14 862 — 5 050 » 15 730 —

Værdien af denne levende husdyrindførsel ansløges til i

1888 . . . 846 400 kr.

1889 . . . 1 400 700 »

1890 . . . 1 735 100 »

Ifølge den engelske landbrugsberetning for 1890 er der i dette år fra England til Norge indført 4 engelske hingste til værdi af 1 900 £ (= ca. 35 000 kroner).

I de ovenangivne 15 år har indførsel fra Norge til England kun været forbudt engang, nemlig fra 18de oktober til 25de november 1885, på grund af et antaget tvilsomt udbrud af mund- og klovesyge.

Til sammenligning hid sættes indførselen fra Danmark (ikke iberegnet Island) og Sverige til England i de sidste 10 år:

	Kvæg		Får		Svin		Total	
	Danmark	Sverige	Danmark	Sverige	Danmark	Sverige	Danmark	Sverige
1881 . .	61 976	15 718	76 927	4 650	9 335	3 587	148 238	23 955
1882 . .	86 368	24 083	93 066	6 518	1 200	460	180 634	31 061
1883 . .	118 840	27 108	114 781	7 954	3 725	—	237 346	35 062
1884 . .	96 932	19 959	88 603	7 735	—	—	185 535	27 694
1885 . .	67 357	13 443	49 297	4 011	251	—	116 905	17 454
1886 . .	68 867	12 789	88 673	6 661	1 802	—	159 342	19 450
1887 . .	59 357	12 530	63 819	5 523	885	—	124 061	18 053
1888 . .	66 922	16 144	61 687	7 889	16 325	10	144 934	24 043
1889 . .	88 336	14 601	101 238	12 359	21 013	2 624	210 587	29 584
1890 . .	76 480	10 033	70 016	7 220	1 420	1 168	147 916	18 421

Fra Island indførtes til Storbritanien i 1889 52 058 får, i 1890 69 429; indførslen herfra har stadig været i stigende.

Siden 22de september 1882 er det forbudt at indføre svin til England fra Danmark og Sverige uden at disse slagtes ved landsætningen i de dertil bestemte havne (*foreign animals wharf*); forøvrigt har indførselen været fri.

De i 1890 fra Norge til England udførte dyr udskibedes i følgende havne:

Hull:	33 stykker kvæg,	1 618 får
Leith:	24 — —	13 666 »
Newcastle:	35 — —	8 229 »

Storbritanniens (o: England, Skotland og Wales) hele indførsel af levende dyr fra udlandet beløb sig i 1890 til 642 747 stykker kvæg (hvoraf det meste fra Amerika), 359 347 stykker får (mest fra Holland) samt 4 037 svin (mest fra Danmark og Sverige); hertil kom en indførsel fra Irland af 631 698 stykker kvæg, 636 981 får og 603 162 stykker svin. Indførselen har i 1890 været noget mindre end foregående år, væsentlig på grund af, at der i 1890 i Europa herskede en farsot af mund- og klovesyge, for hvilken kun de skandinaviske lande, Danmark, Spanien og Portugal har været forskånet*); desuden er indførselen af levende svin ikke ubetydelig aftaget, idet svin mest indføres i slagtet tilstand; særlig spiller de talrige eksportslagterier i Danmark en rolle i denne henseende.

Det vil heraf sees, at vor eksport til England for dette land er af forsvindende betydning; i betragtning af de strenge fordringer, der i England stilles til sundhedstilstande blandt husdyrene i de lande, hvorfra indførsel er tilladt, vil det være indlysende, hvor vigtigt det er for os at udføre i enhver henseende sunde dyr, da England uden at udsætte sig for nævneværdig ulempe, når som helst vil kunne stænge os ude.

Med hensyn til indførsel til England gjaldt den 1ste januar 1891 følgende regler, hvilke i hovedsagen fremdeles er de samme:

Kvæg, får, geder og alle andre drøvtryggende dyr samt svin må fra følgende lande kun indføres, forat hensættes i karantæne nemlig:

Østerrige, Bosnien og Herzegovina	}	«Prohibited countries».
Grækenland		
Italien		
Montenegro		
Serbien		
Rumænien		
Rusland		
Tyrkiske besiddelser		
Frankrig		
Malta		
Belgien		
Tyskland		

*) Medens der således i de foregående år indførtes fra 200 000 til 450 000 årlig fra Tyskland til England, kom der i 1890 ikke et eneste levende får.

Indførsel af kvæg, får, geder og andre drøvtyggere er fri til de dertil bestemte havne*) fra Danmark, Sverige og Nederlandene.

Indførsel af svin fra disse sidstnævnte lande må kun ske til de dertil bestemte havne og slagtes der, medmindre de hensættes i den særskilte karantæne-anstalt.

Indførselen er fri til de dertil bestemte havne fra

Engelske besiddelser i Nordamerika
Norge
Island
Ny Zeeland
Kanal-øerne.

Dyr fra Amerika forøvrigt må kun landsættes i bestemte havne og slagtes, medmindre de stationeres i karantænen.

Det fremgår heraf, at Norge er blandt de mest begunstigede lande med hensyn til dyrindførsel til Storbritanien.

De havne, hvortil dyr kan indføres, var i 1890 følgende:

I. Aberdeen (for dyr, der ikke skal slagtes).

Dundee,	do.	do.
Granton,	do.	do.
Harwich,	do.	do.
Leith,	do.	do.
Newcastle, upon Tyne	do.	
Weymouth,		do.

samt

II. Barrow-in-Furness, (for dyr, der må slagtes)

Cardiff,	—	do.	do.
Falmouth,	—	do.	do.
Grimsby,	—	do.	do.
Portsmouth,	—	do.	do.
Sunderland,	—	do.	do.

og

III. Bristol, (for begge kategorier)

Glasgow,	do.
Hartlepool,	do.
Hull,	do.
Liverpool,	do.
London,	do.
Plymouth,	do.
Southampton,	do. ;

på dette sidste sted findes tillige Englands eneste karantænestation. De andre havne har dels egne kaier og lokaler til modtagelse af dyrene (såkaldte «foreign animals wharfs» dels egne landingspladser (landing-places).

*) Et «foreign animals wharf» og «landing-place» svarer nærmest til en slags mildere karantæneanstalter.

Fra Norge vil der altså kunne indføres dyr til de under I og III nævnte havne. Det bemærkes, at den engelske lovgivning kræver desinfektion af skibe, for hver gang disse har ført levende last, samt at der stilles visse fordringer til dyrenes forsvarlige behandling under reisen; i modsat fald vil ladningen kunne risikeres tilbagevist.

Stavanger amt.

Undersøgende dyrlæge: C. T. Jessen, Stavanger.

Til udførsel er undersøgt af ham:

18 heste (17 vallaker og 1 hoppe), 3 melkekjør, 4 rensdyr (1 han 3 hundyr) fra Hankelidfeldene, 10 438 får, hvis køn kun enkelte gange er optegnet; i gennemsnit udførtes der 4 vædere mod 1 sau.

På grund af sygdom tilbageholdtes 13 får, (eczem omkring klovledet 2, udslet på ryggen 1, skorpe på halen 3, pusteludslet i lysken 2, sædstrengssvulst 3, hudbrand 2.)

Af fårene var 608 indkjøbte i søndre Bergenhus amt, 9 851 i Stavanger amt.

Udskibningen foregik paa følgende steder:

Stavanger by: 8 003 får i 16 flokke, samt alle de større husdyr.

Sandnæs: 2 217 får i 1 flok.

Haugesund: 218 » i 1 —

I eksporten var følgende firmaer interesserede i følgende forhold:

Somme & Wattne, Stavanger: 1 hest, 9 103 får, 4 rensdyr i 6 forsendelser.

O. H. Stangeland, Stavanger: 3 kjør, 967 får i 6 forsendelser.

O. Fuglestad, Sandnæs, 205 får i 2 forsendelser.

Peder Malmin, Sandnæs, 73 får i 1 —

Tønnes T. Harestad, Hetland, 1 hest.

T. C. Jonassen, Stavanger, 88 får i 1 forsendelse.

Christie, England, 16 heste i 1 forsendelse.

Dyrene udskibedes for største delen med det engelske dampskib «Magnetic», tilhørende den engelske fåreopkjøber Slimond; skibet overførte i 4 reiser 1 hest, 8 732 får og 7 rensdyr. Resten eksporteredes:

med «Norge»: 16 heste og 300 får i 2 gange.

» «Britania»: 3 kjør, 969 — i 4 —

» »Eldorado»: 1 hest, 437 — i 4 —

Forsendelse foregik til:

Leith: 1 hest, 8 732 får, 1 rensdyr, i 4 sendinger.

Hull: 1 hest, 437 får, i 4 sendinger.

Newcastle: 16 heste, 3 kjør, 1269 får, 3 rensdyr, i 7 sendinger.

Veterinærundersøgelse af skib er foretaget 15 gange, i to tilfælde godkendtes en af engelske myndigheder udstedt attest for tilfredsstillende desinfektion i Leith.

Dyrlæge Jessen har indhentet oplysninger om antallet af udførte dyr fra hele Stavanger amt i 1890. Han opgiver at ialt er der udskibet 29 heste, 22 kjør, 4 rensdyr, 14 796 får, ialt 14 851 dyr.

Firmaet Sømme & Watne har eksporteret ialt følgende antal og til følgende priser:

til Skotland:	12 heste á	kr. 177,10 =	kr. 2 125,20.
» —	10 kjør á	» 93,08 =	» 930,80.
» —	13 452 får á	» 17,73 =	» 238,503,96.
» England:	9 kjør á	» 140,00 =	» 1 260,00.
» —	617 får á	» 20,73 =	» 12 790,04.

ialt 14 100 dyr til værdi af . . . kr. 255 610,00.

Lægges den af dette firma betalte pris til grund for beregningen vil værdien af eksporten fra Stavanger amt i 1890 ialt beløbe sig til ca. 272,000 kroner, hvoraf ca. 265 000 kr. kommer på fåreudførselen.

Ifølge dyrlægens udtalelse og ifølge skriftlige erklæringer afgivne af eksportørerne har den påbudne veterinærundersøgelse af dyrene ikke været til hinder for eksporten. Kun i et tilfælde måtte en ladning får på 300 stk. oppebie næste dampskib, fordi de ankom så sent på aftenen efter mørkets indtræden, at undersøgelse ikke tilfredsstillende kunde foretages.

Også dyrlæge Jessen henleder opmærksomheden på forskellige bestemmelser, som han anser nødvendige for tilfredsstillende at varetage det tilsyn, der kræves for at sikre udførsel af kun sunde dyr.

Han foreslår således, at den tvungne undersøgelse bør omfatte alle klovbærende dyr — at der gives bestemte regler for, når et skib skal ansees smittefarligt — at vedkommende skibsfører tilpligtes at afgive skriftlig erklæring om, hvilken slags ladning skibet senest har ført — at vedkommende afsender kun skal kunne fordre dyrene undersøgte i land og ved dagslys og forsåvidt de er anmeldte til udskibning inden den af amtmanden fastsatte anmeldelsesfrist — at der på inldnings- eller besigtigelsesstedet af afsenderen indrettes en indhegning, hvorhen de undersøgte dyr slippes ind, så de ikke blandes sammen med de ikke undersøgte — at politi er tilstede ved dyrenes inldning forat påse, at ingen rå og uvorren behandling af eksportdyrene finder sted — at der

udarbejdes nærmere bestemmelser for eksportskibenes indredning, ventilation, plads for dyrene og regler for, hvorledes de skal bindes, forpleies og fodres. Han udtaler, at dyrene nu er udsatte for vilkårlig, rå og uvorren behandling.

Søndre Bergenhus amt.

Som eksportdyrlæger for amtet autoriseredes af amtmanden amtsdyrlægerne Fleischer (Voss), Lekven (Bergen) og Smith (Søndhordland).

I Søndhordland distrikt er undersøgt 1 792 får, eksporterede af firmaet G. C. Rieber i Bergen. Fårene afskibedes den 30te september og 23de oktober med dampskibet «Norge» (resp. 791 og 600 stk.) samt den 28de oktober med dampskibet »Britannia» (401 stk.)

Af den første sending tilbageholdtes nogle faa stykker for katarrhalsk øienbetændelse; forøvrigt var fårene friske. Fårene udskibedes samtlige fra Terøen, og undersøgtes dels der, dels i Guddal og Uskedal. Fårene stammede for størstedelen fra Kvindherred. Et mindre antal Søndhordlands får udskibedes over Stavanger og undersøgtes der.

Amtsdyrlæge Lekven undersøgte for firmaet Behrens & Kahrs i Bergen til eksport fra Søndre Bergenhus amt 542 får, hvoraf 244 var vædere. Enkelte dyr tilbageholdtes på grund af lidt udslet på ryggen.

Fra Voss eksporteredes 328 får, der befandtes friske.

Ialt eksporteredes altså fra Søndre Bergenhus amt 2 662 får.

Bergens by.

Eksportdyrlæge: kommunedyrlæge Ivar Nielsen.

Såfremt de til udførsel over Bergen bestemte dyr ikke før har været undersøgte i landdistrikterne, er de blevne undersøgte i byen; rekvisition er enten gjort direkte af kommunedyrlægen eller til politiet, som ved større sendinger har ydet assistance til kontrollen.

Har fårene været undersøgt af dyrlæge ved ombordbringelsen i lokalskibet, der har ført dem til Bergen, har politiet, efter forudgået anstillet undersøgelse og konference med kommunedyrlægen ikke fundet sig beføiet til at lade foretage ny undersøgelse ved overførelsen til eksportskibet; ifølge opgave fra politiet har 3 125 i landdistrikterne under-

søgte får passeret Bergen; ialt udførtes 4 096 får mod over 20 000 ifjor.

Ialt undersøgtes af Nielsen 971 stk. får, for største delen tilhørende eksportfirmaet C. G. Rieber; desuden 1 11 måneders kalv.

Undersøgelse af skibe er foretaget 11 gange uden at have givet anledning til bemærkning.

Eksporten i 1890 var liden i forhold til det foregående års. På grund af manglende plads til opstaldning af fårene har undersøgelsen været forbundet med vanskeligheder, idet fårene i reglen har været sammenstuvede i eksportørens pakboder på søhuset; specielt vanskeligjordes derved i høi grad undersøgelsen af halthed og sygdomme i fødderne samt kløe og udslet.

På grund af manglende opstaldningsrum på eksportstedet og den ofte lange transport pr. dampskib erholder fårene, før de indskibes, i reglen lidet foder og dårlig pleie; tillige har der været klaget over mislig behandling, særlig kulde og sult under transporten til England. Eksportørerne klager over, at fårene svinder for meget i vægt fra opkjøbsdagen indtil udskibningen i England finder sted. Dyr lægen finder idethele, at eksportdyrenes behandling grænser til dyrplageri, men forholdene har ikke tilladt at rette på mislighederne.

For at forbedre disse forhold, foreslår dyrlæge Nielsen, at der i Bergen med tilhjælp fra staten anlægges en eksportplads, og han peger i den forbindelse på den nu ubenyttede fæstningsmark. En saadan eksportplads vil ikke alene være til gavn for eksportørerne, men det vil også hæve priserne for landmændene, når disse kan bringe sine dyr til en markedsplads istedetfor som nu at sælge den til priser, der forud er bestemte af eksportørerne.

Politiet tiltræder dyrlægens udtalelser om fårenes behandling, i anledning hvilke politimesteren henstiller, at der gives nærmere bestemmelse for dyrenes opstaldning i eksportskibene, specielt at de erholder tilstrækkelig lys og luft og idethele ikke vanskjøttes, — samt anbefaler forslaget om erhvervelsen af fæstningspladsen som eksportplads, idet denne ligger bekvemt til søen for bønderne som for dampskibene.

Nordre Bergenhus amt.

Amtsdyrlæge Hall indberetter:

Datum.	Eksportør.	Antal dyr.	Udskibningssted.
21/9	G. C. Rieber, Bergen	289 får	Moldøen.
—	Flom, Bergen	125 får	
—	Friis, Moldøen	15 får, 2 heste	
6/10	Friis, do.	125 får	Moldøen.
—	Rieber, Bergen	705 får	Kvamsø, Sogn.
15/10	Flom, do.	85 får	Vangsnæs, Balestrand.
17/10	Rieber, do.	99 får	Guldøen, Eivindvik.
—	Slimon, England	41 heste	Dale, Søndfjord.

Ialt undersøgtes 1 493 får og 43 heste, der alle befandtes friske. Fårene angives at være små og magre.

Af amtsdyrlæge Lekven, Bergen, undersøgtes i Skjergehavn 843 får (270 vædere, 573 sauer og sauelam), hvilke udskibedes af firmaet Behrens & Kahrs, Bergen. Enkelte dyr tilbageholdtes på grund at udslet på ryggen.

Ialt udskibedes således fra nordre Bergenhus amt 2 336 får og 43 heste.

I intet tilfælde undersøgtes dyrene lige før udskibningen i eksportskibet, men undersøgelse skete ved inladrningen i lokalskibet, der førte fårene til Bergen, hvor de førtes ombord i eksportskibet uden at ny undersøgelse foretoges.

Romsdals amt.

Undersøgende dyrlæger: amtsdyrlægerne Dahle, Vestnæs, og Jacobsen, (Kristiansund).

Fra Kristiansund udskibedes 128 får, der undersøgtes af amtsdyrlæge Jacobsen; deraf tilbageholdtes 1 på grund af øiensygdom.

Desuden udskibedes 35 får, der — da dyrlægehjælp til undersøgelse ikke var at erholde — undersøgtes af politiet.

Amtsdyrlæge Dahle indberetter om udskibningen:

Dato.	Afsenderens Navn.	Antal Får.	Indkjøbssted.	Udskibningssted.
Sept. 19	J. H. Løeg	44	Romsdalen	Aalesund
— 25	J. Jansen	105	Søndmør	do.
Oktb. 2	N. Volckmar	37	Nordmør	Kristianssund
— —	A. Arnesen	50	do.	do.
— 3	J. Jansen	122	Søndmør	Aalesund
— 8	Gross. Rieber, Bergen	311	do.	Storholmen
— 9	J. Jansen	162	do.	Aalesund
— —	Aalesunds Landmands- kontor	79	do.	do.
— 10	N. Volckmar	78	Nordmør	do.
— —	A. Arnesen	44	do.	do.
— 16	J. Jansen	56	Søndmør	do.

Ialt undersøgtes af ham 1 088 får.

Ingen får tilbageholdtes ved undersøgelsen, trods den inden amtet herskende skabsyge; grunden hertil antages at være, at opkøberne af hensyn til den påbudte undersøgelse er meget omhyggeligere ved indkjøbet af dyr end før. Fårene fra Søndmøre, der fordetmeste var en blanding af Cheviot- og landrace, var store og pene dyr, mens de romsdalske får var meget mindre og magrere, hvorfor nogen lønnende udførsel fra Romsdalen fortiden vanskelig vil kunne komme igang; dertil kommer, at transportomkostningerne for dyrene til udskibningsstedet falder større i Romsdalen end i Søndmør og Nordmør. Indkjøbsprisen har varieret fra 16—25 kr. pr. stk. Dyrlæge Dahle anbefaler krydsning med Cheviot, forat ophjælpe fåreavlen i Romsdals amt.

Fra hele amtet udskibedes ialt 1 251 får.

Søndre Trondhjems amt.

Udførslen herfra var meget ringe på grund af at husdyrbesætningerne var formindskede som følge af flere knappe foderår, mens det sidste år gav rigelig foderhøst, så landmanden ikke havde behov for at sælge; de hjemlige kreaturpriser stod også høit.

Udenfor Trondhjems by fandt ingen eksport sted. Fra Trondhjem, hvor undersøgelsen skete ved amtsdyrlæge Bang, udførtes ialt 201 får og 2 heste, nemlig den 24de september 41 får, den 1ste oktober 85 får og den 8de oktober 75 får. Deraf gik 116 får og 2 heste med Wilsons skib «Domino» til Hull; resten, 85 stykker, afskibedes med det Bergenske dampskibsselskabs skib «Merkur» til Newcastle. De eksporterende firmaer var d'hr. W. Strøm og Dahl & Eriksen.

Fårene karakteriseres af dyrlægen som små og uensartede med en levende vægt af ca. 30—40 kg. i gennemsnit. I forrige år udførtes henved 2 000 får.

Dyrlægen påpeger nødvendigheden af en indhegnet og dels overbygget åben plads til lettelse for eksporten og undersøgelsen af de dyr, der udskibes.

Indførelse af husdyr.

Efter de for tiden gjældende kongelige plakater er det forbudt at indføre:

1. Heste: Fra Danmark, Holland, samtlige havne i det tyske rige og fra samtlige russiske østersøhavne (havnene ved den finske og botniske bugt derunder indbefattede).
2. Hornkvæg (storfæ): Fra Danmark, Holland, Belgien, samtlige havne i det tyske rige, i Storbritannien og Irland, fra de franske havne ved Atlanterhavet og Kanalen, Spanien, de østerrigske, italienske, græske og tyrkiske havne, fra samtlige russiske havne med undtagelse af de ved Nordishavet og det hvide hav beliggende, fra Ægypten og de Nordamerikanske forenede stater.
3. Får og geder: Fra Danmark, Holland, Belgien, det tyske rige, samtlige havne i Storbritannien og Irland, fra de franske havne ved Atlanterhavet og Kanalen, Spanien, Portugal, de østerrigske, italienske, græske og tyrkiske havne, fra samtlige russiske havne med undtagelse af de ved Nordishavet og det Hvide hav beliggende og fra Ægypten.
4. Andre drøvtyggende dyr: Fra de østerrigske, italienske, græske og tyrkiske havne, fra samtlige russiske havne med undtagelse af de ved Nordishavet og det Hvide hav beliggende, og fra Ægypten.
5. Svin: Fra Danmark, Holland og samtlige havne i det tyske rige, fra de østerrigske, italienske, græske og tyrkiske havne, fra samtlige russiske havne med undtagelse af de ved Nordishavet og det Hvide hav beliggende, samt fra Ægypten.
6. Hunde: Fra samtlige havne i Danmark, det tyske rige, Holland, Belgien, Frankrige, Storbritannien og Irland samt fra samtlige russiske Østersøhavne (havnene ved den finske og den botniske bugt derunder indbefattede).
- 7a. Rå dele af hornkvæg (storfæ), får, geder og andre drøvtyggende dyr samt svin såsom uberedede skind og huder

(tørrede og saltede huder derunder indbefattede), utilvirkede hår, børster, uld, horn, klover og ben, usaltet eller utilberedt kød og flesk og usmeltet talg;

- b. fourage, såsom græs, hø og halm og
- c. brugte fjøsredskaber — dog således, at forbudet mod indførsel af huder, horn og uld ikke gjælder disse varer, forsåvidt det godtgjøres, at de fra oversøiske lande kun have transiteret en af de under dette forbud indbefattede havne.

Fra de østerrigske, italienske, græske og tyrkiske havne, fra samtlige russiske havne med undtagelse af de ved Nordishavet og det Hvide hav beliggende samt fra Ægypten.

- 8. Rå dele af svin: Fra Holland.

Lov af 20de maj 1882

angående foranstaltninger i anledning ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyrene.

§ 1. Enhver autoriseret dyrlæge, der benytter sig af sin ret til at praktisere som sådan, skal snarest muligt til øvrigheden indgive beretninger om de tilfælde af ondartede smitsomme sygdomme hos husdyrene, som måtte blive gjenstand for hans undersøgelse eller behandling, med oplysning om, hvad der er foretaget eller anordnet for at modarbejde sygdommen og hindre smittens udbredelse. Ved hvert års udløb skal han derhos gennem amtmanden til det regjeringsdepartement, hvorunder det civile medicinalvæsen er henlagt, indgive en efter departementets nærmere bestemmelse affattet beretning om de sygdomme m. v. hos husdyrene, han i det forløbne år har iagttaget eller havt under behandling.

§ 2. De sygdomme hos husdyr, som skulle være undergivne det offentliges særlige forsorg, ere: miltbrand, typhus og smitsom mule- og klovesyge hos husdyrene i almindelighed, samt den såkaldte kvægpest, ondartet lungesyge hos hornkvæget (storfæet), snive (derunder indbefattet springorm, forsåvidt den ifølge en dyrlæges erklæring viser sig at være virkelig hudsnive) hos hesten, fårekopper og hundegalskab. Skulde nogen anden smitsom sygdom blandt husdyrene antage en ondartet karakter, kan kongen udvide denne lovs bestemmelser til samme.

§ 3. Amtmanden kan, når han finder det nødvendigt, lade dyrlæge være tilstede ved heste- og kvægmarkeder, dyrskuer og andre større samlinger af husdyr, for at føre tilsyn med, hvorvidt noget af de der samlede husdyr måtte være angrebet af nogen smitsom og ondartet sygdom, og skal det være enhver forbudt til deslige steder eller til torv i byerne at henføre eller der at falholde dyr, som ham vitterlig lide af sådan sygdom. Endvidere kan amtmanden ved dyrlæger lade foretage almindelige undersøgelser af alle husdyr af en vis art, som måtte trues af smittesot. Undersøgelserne bør foregå på sådan måde, at anledning til at udbrede smitten derved søges undgået. Kongen eller den, han dertil bemyndiger, kan anordne særskilte forsigtighedsregler, som ved smitsomme sygdommes udbrud blandt husdyrene blive at iagttage ved transport af dyr på jernbane eller fartoi.

§ 4. Er noget husdyr angrebet af en af de i § 2 omhandlede sygdomme, eller er der sandsynlighed for, at så er tilfældet, skal dets eier tilkalde en autoriseret dyrlæge eller derom gjøre anmeldelse, i byerne til politimesteren, på landet til lensmanden. Befindes dyret angrebet af sådan sygdom, eller er der overveiende sandsynlighed for, at så er tilfældet, skal det syge dyr snarest muligt afsondres fra sunde dyr, og de gjenstande, hvormed hint har været i berørelse, såvidt muligt renses. Er dyret kommet fra et andet distrikt, skal politimesteren eller lensmanden dersteds underrettes om det indtrufne. Kongen eller den, han dertil bemyndiger, kan bestemme de nærmere foranstaltninger, som for hver enkelt sygdomsart måtte findes nødvendige til gennemførelse af de syge dyrs fuldstændige afsondring og den dertil hørende rensning.

§ 5. Er der mistanke om, at sygdommen er kvægepest eller ondartet lungesyge, kan amtmanden påbyde slagting af et eller et par dyr, for ved dyrlægens undersøgelse af de dræbte dyr at erholde større vished. De dyr, om hvilke det efter dyrlægens erklæring må ansees for afgjort, at de ere angrebne af en af fornævnte to sygdomme, skulle efter amtmandens foranstaltning dræbes, medmindre det i § 1 nævnte regjeringsdepartement påbyder det modsatte. Departementet kan også i sygdommens begyndelse på ethvert sted, hvor den måtte vise sig, påbyde nedslagting af hele besætninger, hvori sygdommen er udbrudt. Enhver hest, som efter dyrlægens erklæring er angreben af snive (som i § 2 nævnt), skal dræbes. De dyr, der således blive at dræbe, skulle, forsåvidt eieren vil gjøre fordring på erstatning for dem, forinden nedslagtingen værdsættes af en politiembedsmand (på landet af lensmanden) i forening med to af ham dertil opnævnte mænd. Dyrene ansættes til den værdi, de antages at måtte have som uangrebne af sygdommen. Herfra drages værdien af det dræbte dyr, forsåvidt det kan benyttes. Det dræbte dyr skal obduceres (åbnes og undersøges) af en dyrlæge, som gennem amtmanden skal tilstille vedkommende regjeringsdepartement en med konklusion afsluttet nøiagtig

skriftlig beretning om sygdommens beskaffenhed og symptomer samt om det åbnede dyrs tilstand.

§ 6. Eieren er, med de nedenfor nævnte begrænsninger, berettiget til at erholde erstatning for de dyr, der ifølge § 5 ved det offentliges foranstaltning dræbes. For dyr, som ved obduktionen ikke vise spor af de i § 5 nævnte sygdomme, bestemmes erstatningen til det fulde beløb, hvortil de på ovenangivne måde ere værdsatte. For dyr, der ved obduktionen befindes angrebne af kvægstygge eller ondartet lungesyge, bestemmes erstatningen til $\frac{2}{3}$ og for heste, der ved obduktionen findes angrebne af snive (som i § 2 nævnt), til $\frac{1}{2}$ af de beløb, hvortil de på den nævnte måde ere værdsatte. Forsåvidt eieren ved indførsel fra udlandet af smittede dyr, eller ved overtrædelse af de mod sygdommen truffede foranstaltninger kan siges selv at have forskyldt skaden, erstattes ham intet for nedslagtning af angrebne dyr. Retten til erstatning for snivesyge heste er derhos betinget af, at det kan godtgøres, at de have opholdt sig mindst 6 måneder inden landets grændser.

§ 7. Dyr, som befindes angrebet af vandskræk (hundegalskab), skal dræbes. Hund eller kat, som er bidt af noget af vandskræk lidende dyr, skal ligeledes dræbes. Ethvert andet dyr i lignende tilfælde skal, ligesom i § 4 bestemt er for alle dyr, mistænkte for at være angrebne af sygdommen, holdes forsvarlig afsondret og indespærret. Denne indespærring af bidt dyr skal vare mindst 6 måneder. For by eller herred, hvor eller i hvis nærhed hundegalskab forekommer, kan amtmanden ved offentlig kundgørelse give påbud om, at inden et nærmere betegnet distrikt skal enhver hund enten holdes forsvarlig bunden eller indespærret, eller være forsynet med mundkurv af i kundgørelsen anordnet beskaffenhed. Udbreder sygdommen sig således, at den antager en foruroligende karakter, skal amtmanden udstede sådant påbud med tillæg om, at endogså forsynet med anordnet mundkurv må ingen hund gå ude, som ikke føres i bånd af voksen person. Hunde, som antræffes ude med tilsidesættelse af påbudet, skal ved politiets foranstaltning optages og efter derom i kundgørelsen indtagen bestemmelse dræbes, enten straks eller forsåvidt de ikke inden en given frist af indtil 3 døgn indløses af eieren ved erlæggelse af opbevaringsomkostningerne. De ved hundenes optagelse, opbevaring og ihjelslagning foranledigede udgifter udredes af vedkommende amt, kjøbstad eller ladested, forsåvidt dette har særskilt kommunebestyrelse. For dyr, som dræbes ifølge denne §'s forskrifter, gives ingen erstatning.

§ 8. Fra lande, hvor ondartet smitsom dyresygdom måtte herske, kan kongen forbyde indførsel af hornkvæg, heste og andre husdyr, af rå handelsprodukter af samme, såsom huder, uld, horn, hår, kløve, usmeltet talg og kjød samt af redskaber eller furage, der antages at kunne overføre smitten. Lignende forbud kan også udfærdiges i anledning af skab blandt får og gjeeder. I tilfælde, hvor indførselsforbud ikke ansees fornødent,

kan kongen bestemme, hvilke forsigtighedsregler blive at iagttage mod smittens indførelse ved de nævnte dyr og gjenstande.

§ 9. Udgifter, som på grund af denne lovs forskrifter foranlediges ved smittede eller for smitte mistænkte dyrs røgt, afsondring og rensning, ved rensning af stalde, redskaber og deslige eller ved døde dyrs nedgravning m. v., falde eieren til last. Udgifter, der måtte foranlediges ved de i § 5 omhandlede værdsættelsesforretninger, og de beløb, eierne af nedslagtede dyr ifølge § 6 tilkomme i erstatning for disse, udredes, forsåvidt angår dyr, der ikke befandtes angrebne af de der nævnte sygdomme, af statskassen, men forsåvidt angår dyr, der fandtes angrebne af nogen af de i §§ 5 og 6 omhandlede sygdomme, med det halve af statskassen og med den anden halvdel af vedkommende amtskommunes, kjøbstads eller ladesteds kasse, den sidste dog kun i tilfælde ladestedet har særskilt kommunebestyrelse.

§ 10. Overtrædelser af denne lov eller af de i kraft af samme givne og offentliggjorte bestemmelser blive, såfremt forseelsen ikke efter den almindelige lovgivning er belagt med strengere straf, at anse med bøder eller fængsel samt at påtale ved politiret. Dyr eller gjenstande, som forsøges indførte eller ere blevne indførte i strid med noget i henhold til § 8 udfærdiget forbud, forbrydes til fordel for statskassen, forsåvidt de ikke blive at tilintetgjøre. Privatpraktiserende dyrlæger, der benyttes til udførelse af forretninger for det offentlige, skulle, hvis de herved gjøre sig skyldige i misligheder, som begåede af dyrlæger med offentlig ansættelse vilde være strafbare efter kriminallovens 24de kapitel, straffes på samme måde, dog således, at straf af fængsel eller bøder anvendes, såfremt straffen for offentlig ansatte dyrlæger vilde være embedsfortabelse eller afsættelse.

§ 11. Har nogen afhændet dyr, der led af ondartet smitsom sygdom, er kjøberen berettiget til at fordrø handelen ophævet, endog om sælgeren var uvidende om dyrets tilstand.

§ 12. For forretninger i det offentliges tjeneste tilkommer en dyrlæge 4 kroner for hver dag, han dermed er sysselsat, samt i tilfælde af reiser, skydsgodtgjørelse efter skydsloven; for obduktion af en hest eller storfæ tilkommer der ham derhos 6 kroner, for obduktion af et dyr af mindre art 3 kroner, dog så, at han for på én dag udførte obduktioner ikke kan oppebære over 20 kroner. For de i anledning af offentlige forretninger udstedte indberetninger, obduktionsforretninger og attester tilkommer der dyrlægen ingen særskilt betaling. Skydsgodtgjørelsen udredes af statskassen; det øvrige dyrlægen ifølge foranstående tilkommende påhviler det vedkommende amtskommune, kjøbstad eller ladested, forsåvidt dette har særskilt kommunebestyrelse, at udrede.

§ 13. For reiser i anledning af de i § 5 omhandlede værdsættelsesforretninger tilkommer en lensmand godtgjørelse i overensstemmelse med sportellovens § 110.

For andre reiser, som foranlediges ved ondartede smitsomme husdyrsygdomme, tilkommer ham almindelig skydsgodtgjørelse af statskassen, når den tilbagelagte veilængde (frem og tilbage) har været mindst 6 kilometer. Den lensmanden tilkommende diætgodtgjørelse udredes af vedkommende amtskommune. Har hans bistand været påkrævet i større udstrækning til imødegåelse af de i loven omhandlede sygdomme, kan kongen derhos tilstå ham en godtgjørelse herfor af statskassen.

§ 14. Lov af 27de februar 1866 om foranstaltninger i anledning af ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyrene samt lov af 26de mai 1877, indeholdende forandringer i førstnævnte lov, sættes herved ud af kraft.

Offentlige foranstaltninger m. m.

i 1890

vedrørende veterinærvæsenet.

Bilag 1.

Under 12te november 1890 udsendtes af indredepartementet følgende cirkulære:

Ifølge § 1 i lov af 20de mai 1882 angående foranstaltninger i anledning af ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyr skal enhver autoriseret dyrlæge, der benytter sig af sin ret til at praktisere som sådan, snarest muligt til øvrigheden indgive beretning om de tilfælde af ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyrene, som måtte blive gjenstand for hans undersøgelse eller behandling med oplysning om, hvad der er foretaget eller anordnet for at modarbejde sygdommen og hindre udbredelse af smitte.

De husdyrsygdomme, der fortiden er undergivne det offentliges særlige forsorg, og om hvilke således indberetning bliver at afgive, er:

miltbrand, tyfus, mund- og klovesyge samt hundegalskab hos alle husdyr,

kvægpest hos hornkvæget og andre drøvtyggere,

ondartet lungesyge og ondartet katarrhalfeber hos hornkæget,

ondartet klovesyge (foot-rot), kopper og skab hos fåret,

snive hos hesten,

rødsyge (miltbrandsagtig rosen, «Skarlagensfeber») og pest (eller difterit) hos svinet.

Da det imidlertid er af den største vigtighed for den centrale Veterinærstyrelse snarest muligt at erholde underretning om udbrud af ondartede smitsomme husdyrsygdomme samt til enhver tid meddelelse om sygdommens gang og udbredelse, skal departementet bede de inden hr. amtmandens embedsdistrikt bosatte dyrlæger anmodede om at indsende indberetning — foruden til øvrigheden — tillige direkte til overlægen for det civile veterinærvæsen om ethvert tilfælde af ovennævnte sygdomme; indberetningen bør indeholde alle de oplysninger, der kræves på vedlagte nye schema no. 2. Lignende meddelelse til overlægen bør under de angivne omstændigheder også indsendes af politimestre og lensmænd, når de har fået sådan anmeldelse som omhandles i ovennævnte lovs § 4, og der ikke er anledning til at tilkalde autoriseret dyrlæge.

Anmeldelse om de første tilfælde af antagen kvægpest, ondartet lungesyge samt mund- og klovesyge bør tillige ske telegrafisk.

De i lov af 20de maj 1882 § 1 omhandlede beretninger bør fremdeles af overøvrigheden indsendes til veterinærstyrelsen.

Justitsdepartementets cirkulære af 1ste marts 1887 tilbagekaldes herved.

Bilag 2.

Schema no. 1.

(At indsende gennem vedkommende
overøvrighed til veterinærstyrelsen).

Ind

fra undertegnede dyrlæge i

om tilfælde af

(afgiven i henhold til lov af 20de mai 1882 §§ 1 og 2

Gårdens navn (i by eller ladested gade og no.)	Herred (by).	Når sygdommen begyndte.	Når dyrlægens tilsyn har fundet sted.	Hesten.			Koen.		
				angrebne	deraf dræbte.	døde.	angrebne.	deraf dræbte.	døde.

Anmærkning 1. For hver sygdom benyttes et schema.

2. Hvis tilfældene har forekommet på

..... den 18

beretning

..... amt

jfr. lov af 15de september 1851).

Fåret.			Geden.			Svinet.			Hund (Kat).			Nærmere oplysninger, såsom: om den angrebne besætnings størrelse, om foranstaltninger truffne mod sygdommens udbredelse, om sandsynlig smittekilde, forsåvidt noget derom kan oplyses (jfr medicinaldirektørens cirkulære af 1ste juni 1886).
angrebne.	deraf		angrebne.	deraf		angrebne.	deraf		angrebne.	deraf		
	dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.		dræbte.	døde.	

samme gård, men i forskellige besætninger, anmærkes dette i sidste Rubrik.

.....
dyrlæge.

Bilag 3.**Schema no. 2.****Indberetning**

fra undertegnede dyrlæge i.....:..... *amt*
til

overlægen for det civile veterinærvæsen.

(jfr. indredepartementets cirkulære af 12te november 1890).

1. Sygdom:
2. Hos hvilken art af husdyr:
3. Antal angrebne:
4. Deraf døde:
5. Eller dræbte:
6. Den angrebne besætnings størrelse:
7. Gårdens navn (i by eller ladested, gade og nr.):
8. Herred (by):
9. Når har dyrlægens tilsyn fundet sted:
10. Hvorpå grunder sig den stillede sygdomsdiagnose
(her anføres i korthed såvel symptomer i levende
live som de ved den nøiagtige obduktion fundne
sygdomstegn, samt om mikroskopisk undersøgelse
er foretaget):
11. Hvorfra antages smitten at skrive sig:
12. Kort angivelse af hvad der er foretaget til
forebyggelse af smittens udbredelse:

..... den 18.....

.....
dyrlæge.

Anm. For hver sygdom og for hvert slags husdyr benyttes
et schema. Schemaet dateres fra dyrlægens bosted.

Bilag 4.**Lov af 14de juni 1890 angående forholdsregler
mod udførsel af syge husdyr.**

§ 1. Kongen bemyndiges til med hensyn til udførsel af husdyr at give sådanne forskrifter og at træffe sådanne foranstaltninger, som måtte findes nødvendige for at forebygge, at der her fra landet udføres husdyr, der er eller mistænkes for at være befængte med smitsomme sygdomme, og at de herfra til udlandet afsendte dyr på reisen til bestemmelsesstedet udsættes for sådanne sygdomme.

Hvis det for den i så henseende fornødne kontrol påkræves, skal det kunne påbydes, at udførsel til udlandet af husdyr kun må foregå fra visse bestemte havne.

For undersøgelse af de dyr, som udføres, såvel som for undersøgelse og desinfektion af vedkommende skib kan det pålægges henholdsvis afsenderen og skibets fører at udrede betaling efter takst.

§ 2. Overtrædelse af de i kraft af denne lov givne forskrifter påtales som politisag og bliver, såfremt tilfældet ikke går ind under noget strengere straffebud, at anse med bøder.

Bilag 5.

**Plakat af 15de august 1890 angående forholdsregler ved
udførsel af husdyr til Storbritannien og Irland.**

»I henhold til lov angående forholdsregler mod udførsel af syge husdyr af 14de juni d. å. fastsættes herved:

- § 1. Heste, hornkvæg, svin, får og geder, som med skib agtes udførte til Storbritannien eller Irland, skal umiddelbart forinden indskibningen i vedkommende exportfartøi på afsenderens bekostning undersøges af en dertil af det offentlige antagen dyrlæge og må kun indskibes, såfremt det ved undersøgelsen befindes, at de ikke frembyder tegn til at lide af nogen smitsom sygdom og der heller ikke er nogen grund til at formode, at de ved berørelse med smittede dyr eller på anden måde nylig kunde være smittede af sådan sygdom. Herom skal af dyrlægen afgives attest til afsenderen.
- § 2. Umiddelbart efterat dyrene er undersøgte og godkendte, slippes de enten ombord eller ind i en særskilt indhegning, såat berøring med de ikke undersøgte dyr undgås. Samtidig forsynes hvert dyr med et mærke, der betegner, at det er undersøgt og kan udføres. Dyrenes antal og køn samt mærkets art anføres i den sundhedsattest, som af dyrlægen udstedes.
- § 3. Ethvert skib, som agtes anvendt til udførsel som under § 1 nævnt, skal for hver reise på det første sted, hvor det her i landet indtager dyr, undersøges af en dertil af det offentlige antagen autoriseret norsk dyrlæge eller, forsåvidt ingen sådan der findes, af stedets politi. Finder den, der har anstillet undersøgelsen, grund til at anse skibet for smittefarligt, må dyr ikke indtages, forinden det er blevet behørigt inficeret. For hver gang skibet er blevet undersøgt og godkendt, skal attest derom afgives til skibets fører.
- Undersøgelsen og desinfektionen sker på skibets bekostning.
- § 4. For dyrs undersøgelse med mærkning betaler afsenderen til dyrlægen:
for hver hest	kr. 1.00
for hvert stykke hornkvæg over $\frac{1}{2}$ år	50 øre
for hvert stykke hornkvæg under $\frac{1}{2}$ år	25 —
for hvert mindre dyr (svin, får, ged)	15 —

For den i § 3 omhandlede undersøgelse af skibet betaler skibets fører dyrlægen eller vedkommende politifunktionær kr. 4.00. Ligeså meget betales dem for at påse skibets desinfektion, forsåvidt denne ikke kan finde sted samme dag som undersøgelsen.

§ 5. Foranstående bestemmelser træde i kraft fra 15de september førstk.

§ 6. Indtil videre bemyndiges amtmændene, enhver for sit amts vedkommende, til at give de forskrifter og træffe de foranstaltninger, som til disse bestemmelsers gennemførelse er nødvendige.

Hvorefter alle vedkommende sig underdanigst have at rette.»

Bilag 6.

Ved høieste resolution af 28de oktober er det bestemt:

«At svinepest i medhold af lov angående foranstaltninger i anledning af ondartede smitsomme sygdomme blandt husdyrene af 20de maj 1882, dens § 2 in fine, bliver at henføre til de sygdomme, der ere undergivne det offentliges særlige forsorg overensstemmende med forskrifterne i ovennævnte lov.

Denne bestemmelse træder strax i kraft.»

Bilag 7.

Under 28de oktober udfærdigedes af overlægen for det civile veterinærvæsen følgende veiledning til at kjende og forebygge svinepest.

Da der nylig i en mindre svinebesætning i Kristiania har vist sig endel tilfælde af den i Amerika og i de fleste europæiske lande meget udbredte, ondartede og stærkt smitsomme sygdom svinepest (eller svine-difterit), og da denne sygdom ikke vides før at være optrådt her i landet, hvorfor den må forudsættes mindre kendt af vore dyrlæger og landmænd, gives der herved en kort veiledning til at kjende og forebygge denne dyrefarsot.

Svinepesten angriber i begyndelsen mest unge grise; har farsoten hersket en tid pleier også voksne svin angribes. De fleste dyr dør af sygdommen.

De angrebne dyr mister ædelysten, bliver matte og sløve, vil helst ligge, kryber sammen i en krog af bingen og ryster over hele kroppen (de har feberfrysninger). Øinene er matte og ofte sammenklistrede. Åndedrættet er hyppigt og besværet; stemmen hæs og der optræder ofte hoste. På ørene, langs nakken, omkring halen og på lårene er der ofte en mørk, blåligrød farve. Der kommer gjerne efter en tid løs afføring, som undertiden er blodig. Dyrene afmagres, udmattes og dingler overende, når de reiser sig. Tilsidst optræder ikke sjældent kramper.

På tungen, gummene og indsiden af kindet, på mandlerne og langs ganebuerne i svælget sees i almindelighed, når munden åbnes, større og mindre gullige skorper. Undertiden sees også på patterne og yveret hos purkerne lignende gråsorte skorper.

Ved åbning af de døde dyr bør altid tyktarmene nøie undersøges. Har dyret været sygt i nogle dage, vil der her findes større og mindre, grågule skorper; disse sidder fast på slimhinden som tvergående border eller plader eller små knapper. Undertiden er skorperne afstødte og der sees da sår; har sygdommen varet længe, kan der være ar. Indimellem skorperne finder man oftest et florignende belæg, som lader sig afskrabe. Tarmslimhinden er rød og betændt. Er døden indtrådt hurtigt, findes undertiden blot en sådan betændelse i maven og tyndtarmene.

Kjertlerne i krøset er svulne og mørke. Milten er tilsyneladende uforandret, undertiden lidt blød og svullen. I lungerne er der meget hyppigt betændelse. I brystsækken og hjertesækken ofte floragtig udsvedning. På hjertehinderne, både den indvendige og den udvendige, ofte blodudtrædninger. Udtages svælgpartiet og tungen, sees de ovennævnte skorper tydeligere end i levende live.

Sygdommen varer i regelen fra 2—8 dage. Men den kan gå over i en langvarig (kronisk) form, hvorunder dyrene er tilsyneladende friske og dog har store skorper og sår i tarmene, der opdages, når dyret slagtes eller dør.

Smitstoffets ulmetid i kroppen, førend sygdommen bryder ud, er ialmindelighed fra 2—8 dage.

Sygdommens årsag er en liden plante, der kun kan sees ved stærk forstørrelse; denne plante findes under sygdommen i dyrets afføring, i dets blod og i de fleste af dets organer.

Sygdommen kan forveksles med en anden ondartet svinesygdom, som også findes hos os, nemlig rødsygen eller den miltbrandsagtige rosen. Men dyrene dør hurtigere af rødsygen (efter $\frac{1}{2}$ —2 dage), de er meget rodere på kroppen og har ingen løs afføring.

Svinepestens smitstof er meget seiglivet; det overføres til andre svin gennem foder, gjødsel, jorddele, madkopper, redskaber og lignende.

Optræder der i en svinebesætning sygdomstilfælde, der lader formode, at det er svinepest, skal en autoriseret dyrlæge straks tilkaldes eller anmeldelse gjøres i byerne til politimesteren, på landet til lensmanden. Intet dyr må imidlertid føres til eller fra eiendommen.

Dyrlægen bør straks åbne og nøie undersøge de muligens døde dyr. Er intet dyr dødt, bør et sygt dyr slagtes og åbnes, hvis eieren dertil giver sin tilladelse. Viser sygdommen sig at være svinepest, bør følgende regler iagttages: Intet svin må bortføres fra eiendommen ei heller nye svin indsættes. Rådele af svin må ikke bortbringes. Kjødet af syge eller døde dyr bør ikke nydes, men nedgraves. Alle personer, der har været i berørelse med syge eller mistænkte dyr, må omhyggeligt renses. Al gjødsel føres på forsvarlig måde bort og nedgraves med mindst 4 fod jord over; ligeså de døde dyr i hel tilstand, hvis obduktion ikke foretages. Om muligt bør de overstrøes med kalk. Den brugte strøelse må brændes.

Svinehuset bør renses på følgende måde: Efterat al strøelse og gjødsel er bragt ud og brændt eller nedgravet bør alt værdiløst træværk, som har været i berørelse med de syge dyr, brændes. Trægulv bør opbrydes og brændes. Fylden under bortkjøres og nedploies på et sted, hvor svin ikke kommer. Er gulvet af cement, bør det grundigt renskures og derefter desinficeres. Ligeså hele huset og bingerne. Redskaber, som har været brugte til dyrene, bør vaskes i kogende vand og desinficeres. Jorden udenfor svinehuset udgraves og kjøres bort.

Til desinfektion bør anvendes en blanding af 4 ‰ rå karbolsyre og 2 ‰ rå saltsyre. Ting, som ikke tåler saltsyre, kan koges ud, eller desinficeres med klorkalkvand (10 ‰) eller karbolvand (5 ‰) eller sublimatvand (1 ‰/100); det sidste er meget giftigt og bør kun bruges af dyrlæge.

Efter desinfektionen bør svinehuset grundigt udluftes og derefter i tilfælde kalkes på nyt.

Om tilfælde af svinepest skal dyrlægen straks sende indberetning til vedkommende øvrighed og til overlægen for det civile veterinærvæsen i Kristiania.

Bilag 8.**Skrivelse af 5te november 1890 fra justitsdepartementet**

til Nedenes amt, hvori departementet samtykker i, at der i anledning af en af amtsdyrlægen efter vedkommende fogeds ordre afholdt obduktionsforretning over en gris, der formentes død som følge af mishandling, foruden et ham efter amtmandens anvisning udbetalt beløb af 3 kr. anvises ham af delinkventfondet 4 kr., idet hans tilkommende, som også af amtmanden antaget, formentes at burde bestemmes i overensstemmelse med lov angående smitsomme sygdomme blandt husdyrene af 20de mai 1882 § 12, jfr. indredepartementets i norsk medicinallovgivning indtagne skr. af 1ste decbr. 1875.

Bilag 9.**Foranstaltninger vedrørende husdyrindførsel.**

Under 14de oktober 1890 udfærdigedes forbud mod indførel fra Holland af levende hornkvæg, får og geder*).

Det under 1ste og 9de november 1887 udfærdigede forbud mod indførsel af svin og rådele deraf fra Sverige ophævedes d. 17de febr. 1890.

*) Ophævedes ved plakat af 22de december 1891, men trådte atter i kraft den 29de marts 1892.

Tabeller.

Tab. I.

Husdyrholdet i Norge den 1ste januar 1891 og den 31te decbr. 1875.

(Existences des animaux domestiques au 1er janvier 1891 et au 31 decbr. 1875.)

Meddelt af det statistiske centralbureau. (Publié par le Bureau central de statistiq. e.)¹⁾

A m t e r. (Départements.)	Heste. (Espèce chevaline.)	Hornkvæg. (Espèce bovine.)	Får. (Espèce ovine.)	Geder. (Espèce caprine.)	Svin. (Espèce porcine.)	Rensdyr. (Rennes.)	Ialt. (Total.)	No.	
1. Kristiania	1891	2 978	1 006	66	35	726	—	4 811	1
	1875	1 364	539	67	0	241	—	2 211	
2. Akershus	1891	13 087	56 368	20 377	227	7 136	6	97 201	2
	1875	13 161	57 427	29 762	664	6 440	—	107 454	
3. Smålenene	1891	11 053	53 484	13 218	36	5 349	21	83 161	3
	1875	10 819	45 672	18 336	49	3 589	—	78 465	
4. Buskerud	1891	8 794	52 420	33 114	12 464	4 157	164	111 113	4
	1875	8 631	52 945	50 157	14 172	3 577	1	129 483	
5. Jarlsberg og Larvik	1891	7 888	40 543	10 052	18	3 929	3	62 433	5
	1875	7 423	35 847	15 579	51	2 907	1	61 808	
6. Hedemarken	1891	13 330	79 060	72 384	13 839	12 262	10 559	201 434	6
	1875	14 837	80 132	91 493	16 194	9 335	—	211 991	
7. Kristians	1891	15 296	90 175	73 947	57 154	15 222	1 329	253 123	7
	1875	17 048	100 169	111 927	53 647	11 183	4	293 978	
8. Bratsberg	1891	6 231	38 712	38 491	9 293	4 228	1 434	98 389	8
	1875	5 530	39 784	58 792	10 360	3 299	—	117 765	
9. Nedenes	1891	3 446	24 443	21 747	4 171	3 265	1 414	58 486	9
	1875	3 466	26 886	35 772	10 709	1 999	—	78 832	

10. Lister og Mandal	1891	3 334	38 624	37 908	7 747	1 241	13	88 867	10
	1875	3 257	40 480	49 806	12 068	953		106 564	
11. Stavanger	1891	8 386	52 672	190 734	11 817	5 694	5	269 308	11
	1875	8 950	55 619	207 689	16 580	3 788	—	292 626	
12. Søndre Bergenhus	1891	6 773	82 925	213 170	16 046	10 036	3 254	332 204	12
	1875	6 657	87 687	226 381	20 577	5 577	23	346 902	
13. Bergen	1891	428	298	180	1	10	—	917	13
	1875	174	113	126	2	10	—	425	
14. Nordre Bergenhus	1891	8 422	87 439	156 053	44 145	12 528	664	309 251	14
	1875	9 252	92 360	179 917	40 627	9 625	231	332 012	
15. Romsdal	1891	9 456	79 304	144 316	25 249	11 282	1 582	271 189	15
	1875	9 896	85 275	180 004	30 939	8 636	—	314 750	
16. Søndre Trondhjem	1891	9 601	63 669	89 592	18 050	8 009	3 911	192 832	16
	1875	9 764	69 319	122 504	24 742	10 450	3 211	239 990	
17. Nordre Trondhjem	1891	8 689	46 550	71 368	17 198	11 236	18 642	173 683	17
	1875	9 107	48 481	106 495	28 952	11 725	7 183	211 943	
18. Nordland	1891	7 840	68 707	125 427	20 211	3 425	17 658	243 268	18
	1875	7 531	59 175	119 204	27 693	5 726	14 799	234 128	
19. Tromsø	1891	4 883	37 381	70 277	9 959	1 440	10 341	134 281	19
	1875	4 566	30 084	62 078	11 954	1 726	5 224	115 632	
20. Finmarken	1891	825	10 649	25 093	3 831	97	96 616	137 111	20
	1875	470	8 623	20 217	2 881	234	65 290	97 715	
Riget (<i>Le royaume</i>)	1891	150 740	1 004 429	1 407 514	271 491	121 272	167 616	3 123 062	
	1875	151 903	1 016 617	1 686 306	322 861	101 020	96 567	3 375 274	
Deraf i Bygder (<i>Communes rurales</i>)	1891	143 788	997 559	1 404 591	270 830	117 409	167 554	3 101 731	
	1875	147 474	1 009 894	1 682 934	322 224	97 977	96 546	3 357 049	
Deraf i Byer (<i>Villes</i>)	1891	6 952	6 870	2 923	661	3 863	62	21 331	
	1875	4 429	6 723	3 372	637	3 043	21	18 225	

¹⁾ Tallene fra 1891 er foreløbige. (*Les chiffres du 1er janvier 1891 sont provisoires.*)

Tab. II.

Folkemængde, husdyrhold, fladeindhold
(*Population, existences des animaux domestiques,*

No.	A m t e r. (<i>Départements.</i>)	Folke- mængde. (<i>Population.</i>)	Husdyrantal. (<i>Nombre d'animaux domestiques.</i>)	Fladeindhold i kvadrat- kilometer. (<i>Superficie en kilomètres carrés.</i>)	Antal (<i>Nombre</i>)	
					autori- serede. (<i>auto- risés.</i>)	amts- dyr- læger. (<i>dé- lé- gués.</i>)
1	Kristiania	150 444	4 811	17	10	0
2	Akershus	98 973	97 201	5 321	11	7
3	Smålenene	120 433	83 161	4 143	12	4
4	Buskerud	104 723	111 113	14 860	7	3
5	Jarlsberg og Larvik	101 001	62 433	2 318	6	4
6	Hedemarken	118 998	201 434	27 031	15	7
7	Kristian	107 873	253 123	25 845	13	8
8	Bratsberg	91 815	98 389	15 189	6	1
9	Nedenes	81 068	58 486	9 348	2	1
10	Lister og Mandal	78 789	88 867	7 264	2	1
11	Stavanger	117 078	269 308	9 146	3	2
12	Søndre Bergenhus	128 125	332 204	15 607	3 ²⁾	3 ²⁾
13	Bergen	53 686	917	9	2	0
14	Nordre Bergenhus	87 663	309 251	18 510	2	1
15	Romsdal	127 773	271 189	14 988	3	3
16	Søndre Trondhjem	123 563	192 832	18 621	8	4
17	Nordre Trondhjem	81 134	173 683	22 700	8	8
18	Nordland	131 837	243 268	37 965	1	0
19	Tromsø	65 090	134 281	26 247	0	0
20	Finmarken	29 110	137 111	43 397	0	0
					4 ³⁾	0
	<i>Riget (Le royaume)</i>	1 999 176	3 123 062	322 526	118	57
	<i>Bygder (Communes rurales)</i>	1 525 537	3 101 631	322 277		
	<i>Byer (Villes)</i>	473 639	21 331	249		

1) Se Tabel IV (*Voir tableau IV*). 2) Den ene bor i Bergen (*L'un d'eux réside à*

og antal dyrlæger den 1ste januar 1891.

superficie et nombre de vétérinaires au 1er janvier 1891.)

dyrlæger de vétérinaires)			Antal praktiserende dyrlæger i forhold til husdyrholdet. (<i>Nombre de vétérinaires exerçants en proportion des existences des animaux domestiques.</i>)	Antal praktiserende dyrlæger i forhold til antallet af heste og hornkvæg. (<i>Nombre de vétérinaires exerçants en proportion du nombre de chevaux et de bestiaux.</i>)	Antal individer på \square km. (<i>Nombre d'individus par le kilometre carré.</i>)	Antal husdyr på \square km. (<i>Nombre d'animaux domestiques par le km. \square).</i>)	Antal heste og hornkvæg på \square km. (<i>Nombre de chevaux et de bestiaux par le km. \square).</i>)	Antal kvægenheder på \square km. ¹⁾ (<i>Nombre d'unités de bétail par le km. \square).</i>)	No.
privat praktiserende. (<i>excerçants, non délégués.</i>)	ikke praktiserende (<i>non excerçants.</i>)	indkommetårsberetning fra (<i>qui ont rapporté.</i>)							
10	0	8	1 : 481	1 : 398	8 849	283	234.35	70.4	1
3	1	9	1 : 9 720	1 : 6 945	18.60	18.26	13.05	11.3	2
7	1	11	1 : 7 560	1 : 5 867	29.12	20.07	15.58	13.5	3
4	0	6	1 : 15 873	1 : 8 745	7.05	7.47	4.18	3.9	4
1	1	5	1 : 12 487	1 : 9 686	41.13	26.93	20.89	18.4	5
6	2	12	1 : 15 495	1 : 7 107	4.40	7.45	3.42	3.5	6
5	0	12	1 : 19 471	1 : 8 113	4.18	9.79	4.08	4.1	7
4	1	4	1 : 19 678	1 : 8 988	6.04	6.47	2.96	2.9	8
0	1	1	1 : 58 486	1 : 27 889	8.67	6.26	2.98	3.0	9
1	0	2	1 : 44 433	1 : 20 979	10.85	12.22	5.78	6.0	10
1	0	2	1 : 89 769	1 : 20 353	12.78	29.45	6.68	8.1	11
0	0	3	1 : 110 735	1 : 29 899	8.26	21.22	5.75	7.0	12
2	0	2	1 : 458	1 : 363	5 965.33	101.71	80.66	35.4	13
0	1	1	1 : 309 251	1 : 95 861	4.58	16.71	5.18	5.9	14
0	0	2	1 : 90 376	1 : 29 587	8.53	18.09	5.92	6.6	15
3	1	6	1 : 27 547	4 : 10 467	6.63	10.36	3.93	4.2	16
0	0	7	1 : 21 710	1 : 6 905	3.57	7.65	2.43	2.8	17
0	1	0	—	—	3.49	6.41	2.02	2.4	18
0	0	0	—	—	2.48	5.11	1.61	1.9	19
0	0	0	—	—	0.65	3.13	0.26	1.2	20
3	1	0	—	—					
50	11	93	1 : 29 187	1 : 10 796	6.19	9.68	3.58	3.9	
					4.73	9.62	3.54	3.8	
					1 902.17	85.67	55.51	32.9	

Bergen). ³⁾ Uopgivet bosted (*Domicile non nommé*).

Tabel III.

Tilvækst eller minskning i husdyrhold og folketal den 1ste
(Accroissement ou décroissement du nombre des animaux domestiques et de

A m t e r. (<i>Départements.</i>)	Heste (<i>Espèce chevaline.</i>)	Hornkvæg. (<i>Espèce bovine.</i>)	Får. (<i>Espèce ovine.</i>)
Kristiania (by [<i>ville</i>])	+ 1 614	+ 167	÷ 1
Akershus	÷ 74	÷ 1 059	÷ 9 385
Smålenene	+ 234	+ 7 812	÷ 5 118
Buskerud	+ 163	÷ 525	÷ 17 043
Jarlsberg og Larvik	+ 465	+ 4 696	÷ 5 527
Hedemarken	÷ 1 507	÷ 1 072	÷ 19 109
Kristian	÷ 1 752	÷ 9 994	÷ 37 980
Bratsberg	+ 701	÷ 1 072	÷ 20 301
Nedenes	÷ 20	÷ 2 443	÷ 14 025
Lister og Mandal	+ 77	÷ 1 856	÷ 11 998
Stavanger	÷ 564	÷ 2 947	÷ 16 955
Søndre Bergenhus	+ 116	÷ 4 762	÷ 13 211
Bergen (by), (<i>ville</i>)	+ 254	+ 185	+ 54
Nordre Bergenhus	÷ 830	÷ 4 921	÷ 23 864
Romsdal	÷ 440	÷ 5 971	÷ 35 688
Søndre Trondhjem	÷ 163	÷ 5 656	÷ 32 912
Nordre Trondhjem	÷ 418	÷ 1 931	÷ 35 127
Nordland	+ 309	+ 9 532	+ 6 223
Tromsø	+ 317	+ 7 297	+ 8 199
Finmarken	+ 355	+ 2 026	+ 4 876
Riget (<i>Le royaume</i>)	÷ 1 163 = ÷ 0.8 ‰	÷ 12 188 = ÷ 1.2 ‰	÷ 278 792 = ÷ 16.5 ‰
Bygder (<i>Communes rurales</i>) . .	÷ 3 686 = ÷ 2.5 ‰	÷ 12 335 = ÷ 1.2 ‰	÷ 278 343 = ÷ 16.5 ‰
Byer (<i>Villes</i>)	+ 2 523 = + 56 ‰	+ 147 = + 2.2 ‰	÷ 449 = ÷ 13.3 ‰

januar 1891, sammenlignet med tællingen d. 31te december 1875.

la population au 1er janvier 1891, par rapport au recensement du 31 decbr. 1875.)

Geder. (<i>Espèce caprine.</i>)	Svin. (<i>Espèce porcine.</i>)	Rensdyr. (<i>Rennes.</i>)	Ialt. (<i>Total.</i>)	pCt. (%). (<i>Proportion pour cent.</i>)	Forskjel i folketal. (<i>Différence de population.</i>)	p.Ct. (%). (<i>Proportion pour cent.</i>)
+ 35	+ 485		+ 2 600	+ 117.6	+ 54 608	+ 57.0
÷ 437	+ 696	+ 6	÷ 10 253	÷ 9.5	+ 3 076	+ 3.2
÷ 13	+ 1 760	+ 21	+ 4 696	+ 5.9	+ 12 871	+ 12.0
÷ 1 708	+ 580	+ 163	÷ 18 370	÷ 14.2	+ 3 011	+ 3.0
÷ 33	+ 1 022	+ 2	+ 625	+ 1.0	+ 11 657	+ 13.0
÷ 2 355	+ 2 927	+ 10 559	÷ 10 557	÷ 4.9	÷ 881	÷ 0.7
+ 3 507	+ 4 039	+ 1 325	÷ 40 855	÷ 13.9	÷ 7 219	÷ 6.3
÷ 1 067	+ 929	+ 1 434	÷ 19 376	÷ 16.5	+ 8 245	+ 9.9
÷ 6 538	+ 1 266	+ 1 414	÷ 20 346	÷ 25.8	+ 6 906	+ 9.3
÷ 4 321	+ 288	+ 13	÷ 17 697	÷ 16.7	+ 283	+ 0.4
÷ 4 763	+ 1 906	+ 5	÷ 23 318	÷ 7.9	+ 3 403	+ 3.0
÷ 4 531	+ 4 459	+ 3 231	÷ 14 698	÷ 4.2	+ 11 724	+ 10.1
÷ 1	0		+ 492	+ 111.1	+ 14 415	+ 36.7
+ 3 518	+ 2 903	+ 433	÷ 22 761	÷ 6.9	+ 1 555	+ 1.8
÷ 5 690	+ 2 646	+ 1 582	÷ 43 561	÷ 13.8	+ 10 992	+ 9.4
÷ 6 692	÷ 2 441	+ 700	÷ 47 158	÷ 19.7	+ 6 841	+ 5.9
÷ 11 754	÷ 489	+ 11 459	÷ 38 260	÷ 18.1	÷ 287	÷ 0.4
÷ 7 482	÷ 2 301	+ 2 859	+ 9 140	+ 3.9	+ 28 468	+ 27.5
÷ 1 995	÷ 286	+ 5 117	+ 18 649	+ 16.1	+ 11 159	+ 20.7
+ 950	÷ 137	+ 31 326	+ 39 396	+ 40.3	+ 4 925	+ 20.4
÷ 51 370	+ 20 252	+ 71 049	÷ 252 212	÷ 7.5	+ 185 752	+ 10.2
= ÷ 15.9 %	= + 20.0 %	= + 73.6 %				
÷ 51 394	+ 19 432	+ 71 008	÷ 255 318	÷ 7.6	÷ 72 843	+ 5.0
= ÷ 15.9 %	= + 19.8 %	= + 73.5 %				
+ 24	+ 820	+ 41	+ 3 106	+ 17.0	+ 112 909	+ 31.3
= + 3.6 %	= + 27.3 %	= + 195.2 %				

Tab. IV.

**Antal husdyr og kvægenheder på 1 000 individer den 1ste januar 1891
sammenlignet med tællingen den 31te december 1875.**

(Nombre d'animaux domestiques et d'unités de bétail par 1 000 individus le 1er janvier 1891 en comparant les chiffres du recensement du 31 décembre 1875.)

1 stykke hornkvæg regnet = 10 får, = 12 geder, = 4 svin, = 2,5 rensdyr.
(Une pièce de bétail comptée = 10 moutons, = 12 chèvres, = 4 porcs, = 2,5 rennes.)

A m t e r. (Départements).	Samlet antal kvægenheder. <i>(Nombre total d'unités de bétail).</i>	Antal husdyr på 1 000 individer. <i>(Nombre d'animaux domesti- ques par 1 000 individus).</i>	Antal kvægen- heder på 1 000 individer. <i>(Nombre d'unités de bétail par 1 000 individus).</i>	Forskjel i antallet af kvægenheder d. 1/1 1891 fra d. 31/12 1875. <i>(Différence du nombre d'unités de bétail au 1er janvier 1891 par rapport au recensement du 31 decem- bre 1875).</i>	Forskjel i kvæg- enheder udtrykt i procent. <i>(Différence d'unités de bétail en proportion pour cent).</i>	Forskjel i folketal i pct. <i>(Différence de popula- tion en proportion pour cent).</i>
Kristiania (ville)	1 196	32	8	+ 291	+ 32.2	+ 57
Akershus	60 212	982	608	÷ 858	÷ 1.4	+ 3.2
Smålenene	56 154	691	466	+ 7 748	+ 15.8	+ 12
Buskerud	57 874	1 061	553	÷ 2 161	÷ 3.6	+ 3
Jarlsberg og Larvik	42 533	618	421	+ 4 396	+ 11.5	+ 13
Hedemarken	94 740	1 693	796	+ 1 776	+ 1.9	÷ 0.7
Kristians	106 670	2 346	990	÷ 9 329	÷ 8.0	÷ 6.3
Bratsberg	44 966	1 072	490	÷ 2 385	÷ 5.0	+ 9.9
Nedenes	28 347	721	350	÷ 3 508	÷ 11	+ 9.3
Lister og Mandal	43 376	1 128	551	÷ 3 339	÷ 7.1	+ 0.4
Stavanger	74 156	2 300	633	÷ 4 561	÷ 5.8	+ 3.0
Søndre Bergenhus	169 390	2 593	854	÷ 4 054	÷ 3.6	+ 10.1
Bergen (ville)	319	17	6	+ 190	+ 147.3	+ 36.7
Nordre Bergenhus	110 121	3 528	1 256	÷ 3 476	÷ 3.1	+ 1.8
Romsdal	99 293	2 122	777	÷ 8 719	÷ 8.1	+ 9.4
Søndre Trondhjem	77 699	1 561	629	÷ 9 829	÷ 11.2	+ 5.9
Nordre Trondhjem	65 386	2 141	806	÷ 1 962	÷ 2.9	÷ 0.4
Nordland	90 853	1 845	689	+ 10 099	+ 12.5	+ 27.5
Tromsø	49 834	2 063	766	+ 9 926	+ 24.9	+ 20.7
Finnmarken	52 148	4 710	1 791	+ 15 089	+ 40.7	+ 20.4
Riget (Le royaume)	1 265 267	1 562	633	÷ 10 866	÷ 0.85	+ 10.2
Bygder (Communes rurales)	1 230 544	2 033	807	÷ 11 191	÷ 0.9	+ 5.0
Byer (Villes)	8 208	45	17	+ 325	+ 4.1	+ 31.3

Tabel V.

Folkemængde og husdyrhold i årene 1835—1891.

(Population et existences des animaux de ferme, de 1836 à 1891.)

	Heste. (<i>Espèce chevaline.</i>)	Horn- kvæg. (<i>Espèce bovine.</i>)	Får. (<i>Espèce ovine.</i>)	Geder. (<i>Espèce caprine.</i>)	Svin. (<i>Espèce porcine.</i>)	Rensdyr. (<i>Rennes.</i>)	Ialt. (<i>Total.</i>)	Folke- mængde. (<i>Popu- lation.</i>)
1835	113 163	644 414	1 028 945	184 518	79 874	82 225	2 133 139	1 194 827
1845	131 894	842 568	1 447 274	290 950	88 637	90 273	2 891 596	1 328 471
1855	154 447	949 935	1 596 199	357 102	113 320	116 891	3 287 894	1 490 047
1865	149 167	953 036	1 705 394	290 985	96 166	101 768	3 296 516	1 701 756
1875	151 903	1 016 617	1 686 306	322 861	101 020	96 567	3 375 274	1 818 853
1891 *)	150 740	1 004 429	1 407 514	271 491	121 272	167 616	3 123 062	1 999 176

*) Foreløbig opgave. (*Chiffres provisoires.*)

Tabel VI.

Antal autoriserede dyrlæger i Norge fra 1846—1890.

(Nombre de vétérinaires autorisés en Norvège de 1846 à 1890)

1846	21	1869	73
1847	22	1870	75
1849	24	1871	75
1850	23	1872	76
1851	23	1873	76
1852	22	1874	76
1853	24	1875	76
1854	28	1876	79
1855	37	1877	79
1856	44	1878	79
1857	50	1879	78
1858	51	1880	79
1859	57	1881	77
1860	59	1882	81
1861	63	1883	82
1862	68	1884	87
1863	70	1885	90
1864	71	1886	94
1865	73	1887	97
1866	73	1888	106
1867	73	1889	110
1868	73	1890	118

Tabel VII.

 De vigtigste husdyrsygdomme i
 (Relevé des divers cas de maladie des animaux)

Sygdomme. (Maladies.)	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	21	-	21	201	26	168	8	-	8
Raslesyge (Miltbrandsemfysem, «Rauschbrand») (<i>Anthrax em- physematosus</i>)	-	-	-	15	1	14	-	-	-
Bråset (<i>Morbus epizooticus accutis- simus ovis</i>)	-	-	-	-	-	-	152	15	134
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	174	42	57	5	1	4
Lungesyge, (Influenza, Tyfus) (<i>Pleu- ropneumonia contagiosa equi</i>) . .	406	4	13	-	-	-	-	-	-
Såkaldet ondartet klovesyge hos fåret (<i>Paronychia contagiosa ovis</i>)	-	-	-	-	-	-	158	-	-
Svinepest (<i>Gasteroenteritis contagi- osa suis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf») (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	126	1	-	22	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	69	-	-	14	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	902	8	30	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	6	-	2	181	112	9	-	-	-
Strålesvamp (<i>Actinomyces</i>)	-	-	-	15	5	-	-	-	-
Sædstrengsførhærdelse og Bringe- svulster (<i>Fibromyoma. Asco- coccus</i>)	62	1	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epi- zootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	27	7	12	5	5	-	-	-	-
Difteri (<i>Diphtheria</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	83	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Ko- ryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	1 211	2	4	235	-	2	51	-	-
Overføres	2 830	23	82	945	191	250	274	16	146

Norge i 1890, artsvis ordnede.

domestiques par espèces en Norvège en 1890.)

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjærkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
1	-	1	38	7	25	6	1	3	2	-	2	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	60	13	47	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	191	18	57	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	154	8	6	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	36	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	16	12	4	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	241	30	35	-	-	-	-	-
-	-	-	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
264	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	-	71	6	2	53	-	-	-	-	-	-	-
271	1		585	65	145	301	31	38	2		2	1	

Tabel VII. (Forts.) (Continuation).

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Over ört (<i>transport</i>)	2 830	23	82	945	191	250	274	16	146
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneumonia et Pleuritis</i>)	129	3	30	238	39	12	14	1	10
Fordøielssygdomme (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	2 562	18	48	3 279	133	50	55	2	2
Akut diarrhé og blodgang (<i>Diarrhœa acuta et dysenteria</i>)	11	-	-	20	1	2	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	422	16	17	9	1	2
Forgiftninger (<i>Intoxicaciones</i>)	10	-	3	63	8	12	-	-	-
Lutterstald (<i>Diabetes insipidus</i>)	33	-	-	-	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminth asis</i>)	99	-	-	4	2	1	1	1	-
Flyndersyge (Ikter) (<i>Distomatosis</i>)	1	1	-	12	6	-	121	15	9
Dreiesyge (<i>Hydrocephalus hydroceti</i>)	-	-	-	2	2	-	31	6	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	8	4	3	15	7	1	2	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller) (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	26	1	-	6	1	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæmoglobinuria. Hæmoglobinaemia</i>)	96	5	9	502	34	42	19	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	974	46	2	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	1	-	-	4	-	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	672	-	-	377	-	-	10	-	-
Ringorm (<i>Trichophyton tonsurans</i>)	8	-	-	48	-	-	-	-	-
Skurv (<i>Favus</i>)	-	-	-	13	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	60	-	-	141	-	-	572	-	1
Lus (<i>Pediculinc</i>)	721	-	-	18 400	-	-	347	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregulares</i>)	8	-	-	700	27	4	29	-	-
Misfostre (<i>Monstra</i>)	-	-	-	19	2	3	1	-	-
Børkrængning (<i>Inversio uteri</i>)	3	-	1	136	11	3	7	1	2
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placentæ</i>)	4	-	-	1 108	6	9	5	-	-
Overføres	7 282	55	176	27 428	532	408	1 497	43	172

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjærkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
271	-	1	585	65	145	301	31	38	2	-	2	1	-
25	1	8	60	8	13	9	1	1	-	-	-	-	-
8	-	-	310	22	25	80	2	2	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	16	4	5	12	-	5	-	-	-	7	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	83	-	-	-	-	-	-	-
3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	28	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	8	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	4	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	94	8	-	6	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	27	-	1	168	1	-	2	-	-	-	-
3	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-
503	-	-	29	-	-	62	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	60	9	2	3	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	13	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
815	2	9	1 146	131	198	748	36	46	4	-	2	8	-

Tabel VII. (Forts.) (Continuation.)

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Overført (<i>transport</i>)	7 282	55	176	27 428	535	408	1 497	43	172
Kastning (<i>Abortus</i>)	4	-	-	682	11	2	1	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) (<i>Eclamps a puerperalis</i>)	-	-	-	758	283	63	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerperalis</i> <i>Septichæmia puerp.</i>)	2	-	-	271	33	28	5	-	1
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	31	-	-	1 239	13	5	16	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	600	2	-	-	-	-
Forfangenhed (<i>Hordeatio. Krithi-</i> <i>asis</i>)	98	2	1	47	3	-	1	1	-
Klaphingstopoperationer (<i>Operationes</i> <i>ob kryptorchismum</i>)	7	-	1	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger (<i>Castrationes et ovariectomie</i>) . .	1 388	-	1	27	-	-	350	-	1
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>) . .	11	7	2	7	4	-	-	-	-
Mundsyge hos hesten (<i>Stomatitis</i>)	55	-	-	-	-	-	-	-	-
Traumatisk hjerteposebetændelse (<i>Pericarditis traumatica</i>)	-	-	-	78	72	-	1	-	-
Rygmarvstufus (<i>Typhus</i>)	11	1	6	-	-	-	-	-	-
Lungepibning (<i>Hemiplegia laryngis</i>)	4	1	1	-	-	-	-	-	-
Vortesygdom (<i>Papillomatosis</i>) . . .	-	-	-	-	-	-	22	-	-
Godartet beskelersyge (<i>Exanthema</i> <i>genitalium</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut hjerne- og rygmarvsbetændelse (<i>Meningitis cerebro spinalis acuta</i>)	-	-	-	17	5	2	3	-	-
Akut mavebetændelse (<i>Gastro-ente-</i> <i>ritis acuta</i>)	-	-	-	-	-	-	18	-	5
Gnavesyge (<i>Tabs dorsalis</i>)	-	-	-	-	-	-	5	-	3
Gulsot (<i>Icterus</i>)	7	1	-	29	2	-	16	-	-
Blegsot (<i>Anæmia</i>)	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Tinter (<i>Cysticercus</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vattersot (<i>Hydrops</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Strålekræft (<i>Papilloma unguis</i>) . .	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Ialt (<i>total</i>)	8 916	67	188	31 182	958	508	1 675	44	180

Tabel VIII.

Enkelte Sygdommes Fordeling i de forskellige Amter.

(Relevé des diverses maladies par départements).

Sygdomme (<i>Maladies</i>).	Amter (<i>Départements</i>).																	
	Kristiania	Akershus	Smålenene	Buskerud	Jarlsberg og Larvik	Hedemarkens	Kristians	Bratsberg	Nedenes	Lister og Mandal	Stavanger	S. Bergenhuis	Bergen	N. Bergenhuis	Romsdal	S. Throndbjem	N. Throndbjem	Riget <i>Le royaume.</i>
Miltbrand (<i>Charbon</i>)	13	32	18	12	19	21	5	5	9	29	30	42	1	3	6	9	24	278
Ondartet Katarrhalfeber (<i>Fièvre catarrhale maligne</i>)		12	15	3	8	14	25	8	4		25	19		12		6	28	179
Rødsyge (<i>Rouget du porc</i>)		36	5	9	18	18	14	10	15		1	13			4	6	42	191
Kværke (<i>Gourme</i>)	52	52	28	10	25	91	315	15			31	55	26	4		148	51	903
Lungesyge hos Hestene (<i>Typhus du cheval</i>)	307	21	26	9	8	11	2	2				3				11	6	406
Tuberkulose (<i>Tuberculose</i>)	9	42	12	14	24	45	15	14	3	1		5	2	1		10	6	203
Blodpis hos Kvæget (<i>Hémoglobinurie</i>)	13	61	18	19	62	30	58	14	26	10	23	76	4	14	3	31	40	502
Benskjørhed (<i>Ostéomalacie</i>)	6	46	47	3	40	195	43	19	9	7	2	34			17	310	198	976
Svinepest (<i>Gastéro-entérite du porc</i>)	60																	60
Fåreskab (<i>Gale du mouton</i>)							559			10							3	572
Raslesyge (<i>Charbon symptomatique</i>)							10				1	4						15
Bråсот hos Fåret («Blutseuche des Schafes» <i>Maladie subite du mouton</i>)										3	47	60	2		40			152
Kalvningsfeber hos Koen (<i>Fièvre vitulaire</i>)	54	104	121	79	84	49	57	43	23	23	30	41	4			36	30	758

De vigtigste husdyrsygdomme

(Cas de maladies des animaux domestiques,

Tabel IX.

Sygdomme (Maladies)	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		døde (morts)	døde (morts)		døde (morts)	døde (morts)			
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	5	-	5	8	1	7	-	-	-
Lungesyge (Influenza, Tyfus) (<i>Pleuropneumonia contagiosa equi</i>)	307	1	5	-	-	-	-	-	-
Svinepest (<i>Gasteroenteritis contagiosa suis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	16	-	-	1	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	10	-	-	1	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	52	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	2	-	-	5	5	-	-	-	-
Sædstringstorhærdelse og Bringesvulster (<i>Fibromyoma</i> , (<i>Asco-coccus</i>)	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Fibris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	6	3	2	-	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Laryza Pharyngitis & Bronchitis</i>)	156	-	-	4	-	-	2	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneumonia et Pleuritis</i>)	8	-	-	2	-	-	-	-	-
Fordøielsesygdomme (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe) (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	432	1	6	85	5	-	-	-	-
Akut diarrhoe og blodgang (<i>Diarrhoea acuta et dysenteria</i>)	10	-	-	6	-	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	17	1	2	-	-	-
Forgiftninger (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indvold-orme (<i>Helminthiasis</i>)	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller) (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæmoglobinuria</i> , <i>Hæmoglobinaemia</i>)	20	1	3	13	1	-	-	-	-
Overføres	1 047	8	21	142	13	9	2	-	-

Tabel IX (Forts.) (Continuation).

Kristiania.

Sygdomme. (<i>Maladies.</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Overført (<i>transport</i>)	1 047	8	21	142	13	9	2	-	-
Benskjorhed (Slikkesyge) (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	134	-	-	2	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	9	-	-	13	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculinae</i>)	27	-	-	249	-	-	-	-	-
Uregelmæssige fødsler (<i>Partus irregularis</i>)	-	-	-	45	-	3	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>) . .	-	-	-	13	-	-	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placentæ</i>)	-	-	-	59	-	-	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	11	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	54	16	4	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerperalis. Septichæmia puerp.</i>) . .	-	-	-	5	1	1	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	-	-	-	39	-	-	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	32	-	-	-	-	-
Forfangenhed (<i>Hordeatio. Kriithiasis</i>)	-	-	-	8	-	-	1	1	-
Klaphingstoperationer (<i>Operationes ob kryptorchismum</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger (<i>Castrationes et ovariectomiæ</i>) . .	37	-	-	-	-	-	1	-	-
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>) . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Traumatisk pericarditis (<i>Pericarditis traumatica</i>)	-	-	-	12	9	-	-	-	-
Gulsot (<i>Icterus</i>)	-	-	-	21	-	-	-	-	-
Mundsyge (<i>Stomatitis</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ialt (<i>Total</i>)	1 257	8	22	711	39	17	4	1	-

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et mortis</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>mortis</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>mortis</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>mortis</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>mortis</i>)		
.	.	.	94	24	57	195	11	14
.
.	.	.	2	1	.	1
.	95
.	11 ¹⁾	6
.	26
.	.	.	1	1
.
.
.	1
.	1
.
.
.	.	.	91	.	.	6	.	.	1
.	2
.
.
.
.
.	.	.	188	26	57	338	17	14	1

¹⁾ *Acarus folliculorum*.

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Tabel X.

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	3	-	3	13	-	13	-	-	-
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febri- s catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	12	2	6	-	-	-
Lungesyge (Influenza, Tyfus) (<i>Pleu- ropneumonia contagiosa equi</i>)	21	1	-	-	-	-	-	-	-
Rødsyge «Rothlauf» (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Røsen (<i>Erysipelas</i>)	16	-	-	5	-	-	-	-	-
Knuderøsen (<i>Erythema nodosum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Netdefeber (<i>Urticaria</i>)	7	-	-	5	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	52	-	2	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	40	16	-	-	-	-
Strølesvamp (<i>Actinomyces</i>)	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Sædstrengsførhærdelse og Bringe- svulster (<i>Fibromyoma. Asco- ceccus</i>)	9	1	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge <i>Febri catarrhalis epi- zoetica canum</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Lutveiskatarrh og strengel (<i>Ko- ryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	119	-	-	14	-	-	-	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneu- monia et Pleuritis</i>)	14	-	-	28	5	-	-	-	-
Fordøielssygdomme. Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe) (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	258	3	13	531	19	11	-	-	-
Akut diarrhoe og blodgang (<i>Diarrhoea acuta et dysenteria</i>)	-	-	-	4	-	2	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	24	1	3	-	-	-
Forgiftninger ¹⁾ (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	11	2	2	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	3	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	2	1	1	2	1	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller) (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis «Nyrebetændelse» (<i>He- moglobinuria. Haemoglobinacmia</i>)	17	2	-	61	-	3	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteo- malacia</i>)	-	-	-	46	3	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hududslæt (<i>Eczema</i>)	34	-	-	1	-	-	-	-	-
Overføres	561	9	20	800	50	40	-	-	-

¹⁾ Kviksølv, bly, stryknin, saltlake.

Akershus amt i 1890.

dans le département d'Akershus en 1890).

Ged (Espèce caprine)			Svin (Espèce porcine)			Hund (Chiens)			Kat (Chats)			Fjærkræ (Volailles)	
syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	dræbte og døde (abattus et morts)
	dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		
.	.	.	16	.	16
.
.	.	.	36	1	13
.	.	.	6
.	.	.	15
.	.	.	2	2
.
.	.	.	1
.	.	.	3	.	3	9	.	1
.	.	.	11	1
.	.	.	14	1	4
.
.	.	.	49	3	1	2
.
.	.	.	2	.	.	4
.	6
.	.	.	5	1	1
.
.	.	.	2
.
.	.	.	21	3
.	.	.	4	.	.	11
.	.	.	187	12	38	32	.	1

Tabel X (Forts.) (Continuation).

Akershus.

Sygdomme (Maladies)	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)
Overført (transport)	561	9	20	800	50	40	-	-	-
Ringorm (<i>Tricophyton tonsurans</i>)	1	-	-	3	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculinae</i>)	52	-	-	2 473	-	-	-	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregularis</i>)	-	-	-	98	6	1	8	-	-
Mistøstre (<i>Monstra</i>)	-	-	-	4	-	4	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>)	-	-	-	23	2	1	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placentæ</i>)	-	-	-	120	-	1	1	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	1	-	-	28	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) <i>Eclampsia puerperalis</i>	-	-	-	104	49	1	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerperalis. Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	48	6	6	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	1	-	-	109	-	-	4	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	16	-	-	-	-	-
Forfængelighed (<i>Hordeatio. Kriithiasis</i>)	13	-	-	2	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger (<i>Castrationes et ovariotomia</i>)	129	-	-	4	-	-	20	-	-
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rygmarvstyphus (<i>Typhus</i>)	4	1	2	-	-	-	-	-	-
Traumatisk pericarditis (<i>Pericarditis traumatica</i>)	-	-	-	18	18	-	-	-	-
Ialt (Total)	785	10	22	3 851	131	54	33	-	-

Ged (Espèce caprine)			Svin (Espèce porcine)			Hund (Chiens)			Kat (Chats)			Fjerkræ (Volailles)	
syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	dræbte og døde (abatius et morts)
	dræbte (abatius)	døde (morts)		dræbte (abatius)	døde (morts)		dræbte (abatius)	døde (morts)		dræbte (abatius)	døde (morts)		
.	.	.	187	12	38	32
.	.	.	1 ¹⁾
.	.	.	6	.	.	9
.	.	.	23	2	2
.	.	.	5	1
.
.	.	.	3
.	.	.	4
.
.	.	.	168	.	1	4
.
.
.	.	.	397	15	41	45

¹⁾ Dermatophagus.

De vigtigste husdyrsygdomme i

Tabel XI.

(Cas de maladies des animaux domestiques,

Sygdomme (Maladies)	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	2	-	2	15	-	15	-	-	-
Ondartet katarrhalfaber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	15	7	-	-	-	-
Lungesyge (Influenza. Tyfus) (<i>Pleu- ropneumonia contagiosa equi</i>) . . .	26	-	4	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf»). (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	17	-	-	1	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>) . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	16	-	-	4	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>) .	28	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	12	9	-	-	-	-
Strålesvamp (<i>Actinomyces</i>)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Sædstrengsforhærdelse og Bringe- svulster (<i>Fibromyoma. Ascococ- cus</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis, epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	2	-	1	2	2	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza Pharyngitis et Bronchitis</i>)	89	-	-	16	-	-	-	-	-
Lunge- og brystbetændelse. (<i>Pneu- monia et Pleuritis</i>)	6	-	-	21	4	-	-	-	-
Fordøjelsesygdomme. (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe). (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	318	-	-	301	9	5	2	-	1
Akut diarrhoe og blodgang. (<i>Diarrhoea acuta et dysenteria</i>) . . .	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	39	1	-	-	-	-
Forgiftninger ¹⁾ (<i>Intoxicaciones</i>) . . .	2	-	1	15	4	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	7	-	-	3	2	2	1	1	-
Flyndersyge (Ikter). (<i>Distomatosis</i>) .	-	-	-	-	-	-	2	-	1
Dreiesyge (<i>Hydrocephalus hydati- deus</i>)	-	-	-	-	-	-	1	2	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller). (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Overføres	528	-	8	449	40	21	7	3	2

¹⁾ Kviksølv, stryknin, kogsalt.

Smålenenes Amt i 1890.

dans le département de Smålenene en 1890).

Ged (Espèce caprine)			Svin (Espèce porcine)			Hund (Chiens)			Kat (Chats)			Fjerkræ (Volailles)	
syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	dræbte og døde (abattus et morts)
	dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	23	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	21	2	3	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	17	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	17	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	63	7	2	36	2	6	-	-	-	-	-

Tabel XI. (Forts.) (Continuation.)

Smålenene.

Sygdomme (Maladies)	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abatius)	døde (morts)		dræbte (abatius)	døde (morts)		dræbte (abatius)	døde (morts)
Overført (transport)	528	-	8	449	40	21	7	3	2
Blodpis («Nyrebetændelse») (Hæmoglobinuria, Hæmoglobinæmia)	12	-	1	18	-	-	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge). (Osteomalacia)	-	-	-	47	-	-	-	-	-
Sveksot (Rachitis)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hududslet (Eczema)	20	-	-	27	-	-	-	-	-
Lus (Pediculina)	42	-	-	2 813	-	-	18	-	-
Uregelmæssige Fødsler (Partus irregularis)	-	-	-	73	2	-	5	-	-
Misfostre (Monstra)	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Børvrængning (Inversio uteri)	-	-	-	22	2	-	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (Retentio placentæ)	-	-	-	131	-	-	-	-	-
Kastning (Abortus)	-	-	-	97	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber). (Eclampsia puerperalis)	-	-	-	121	57	6	-	-	-
Børbetændelse og septikæmisk kalvningsfeber. (Febris puerperalis. Septichæmia puerp.)	-	-	-	29	8	2	-	-	-
Yverbetændelse (Mastitis)	1	-	-	172	2	-	-	-	-
Melkefeil (Vitæ lactis)	-	-	-	61	-	-	-	-	-
Forfængelighed (Hordeatio. Kriithiasis)	7	-	-	1	-	-	-	-	-
Kastrationer og udbødninger (Castrationes et ovariectomiae)	124	-	-	-	-	-	4	-	-
Kræft (Carcinoma et Sarcoma)	4	3	1	2	1	-	-	-	-
Rygmarvstyphus (Typhus)	6	-	3	-	-	-	-	-	-
Traumatisk pericarditis (Pericarditis traumatica)	-	-	-	8	6	-	-	-	-
Ialt (total)	744	3	13	4 072	118	30	34	3	2

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abatius et morts</i>)
	dræbte (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)		
2	-	1	63	7	2	36	2	6	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	16	2	-	15	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	106	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	1	191	10	2	73	3	6	-	-	-	-	-

Tabel XII.

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	1	-	1	11	1	10	-	-	-
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Lungesyge (Influenza, Tyfus) (<i>Pleuripneumonia contagiosa equi</i>)	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf») (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	10	10	-	-	-	-
Sædstringsforhærdelse og Bringesulster (<i>Fibromycoma. Ascococcus</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	18	-	1	-	-	-	-	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneumonia et Pleuritis</i>)	6	1	2	13	5	-	-	-	-
Fordøielssygdomme. Indigestion, kolik, forstoppelse, mave og tarmkatarrh, diarrhøe (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	112	-	-	144	3	-	1	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	23	2	-	-	-	-
Forgiftninger ¹⁾ (<i>Intoxicaciones</i>)	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Flyndersyge (Ikter) (<i>Distomatosis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	1	-	1	2	2	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller) (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	2	-	-	2	1	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæmo lobinuria. Hæmoglobinaemia</i>)	2	-	-	19	1	-	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overføres	175	1	7	232	25	10	1	-	-

¹⁾ Kviksølv; kogsalt; hugormbid.

Buskeruds Amt i 1890.

dans le département de Buskerud, en 1890.

Ged (Espèce caprine)			Svin (Espèce porcine)			Hund (Chiens)			Kat (Chats)			Fjerkræ (Volailles)	
syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	dræbte og døde (abattus et morts)
	dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	9	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	5	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	14	-	1	4	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	8	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	8	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	72	11	16	21	1	2	-	-	-	-	-

Tabel XII. (Forts.) (Continuation.)

Buskerud.

Sygdomme. (<i>Maladies.</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Overført	175	1	7	232	25	10	1	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	26	-	-	15	-	-	-	-	-
Ringorm (<i>Tricophyton tonsurans</i>)	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	27	-	-	617	-	-	-	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregulares</i>)	-	-	-	38	3	-	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>)	-	-	-	6	1	-	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placenta</i>)	-	-	-	44	-	-	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	1	-	-	47	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	79	23	2	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerperalis. Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	14	5	-	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	1	-	-	50	-	-	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	18	-	-	-	-	-
Forfængenhed (<i>Hordeatio. Kriithiasis</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og udbødninger (<i>Castrationes et ovariectomia</i>)	76	-	-	-	-	-	-	-	-
Strålekræft (<i>Papilloma unguis</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Traumatisk pericarditis (<i>Pericarditis traumatica</i>)	-	-	-	3	3	-	-	-	-
Ialt (<i>total</i>)	318	1	7	1 168	60	12	1	-	-

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
.	.	.	72	11	16	21	1	2
.	3
.	1
.	1
.	.	.	1
.
.	.	.	1
.
.	.	.	32	.	1
.
.
.
.	.	.	106	11	17	26	1	2

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Tabel XIII.

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dreæbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dreæbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dreæbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	1	-	1	14	3	11	1	-	1
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	8	-	1	-	-	-
Lungesyge (Influenza, Tyfus). (<i>Pleuropneumonia contagiosa equi</i>)	8	-	1	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf»), (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	18	-	-	5	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	24	-	1	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	1	-	1	21	17	1	-	-	-
Hvalpesyge <i>Febris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel. (<i>Koryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	74	-	-	12	-	-	3	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneumonia et Pleuritis</i>)	3	-	-	6	2	-	-	-	-
Fordøielsesygdomme. (Indigestion, kllik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe). (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	135	1	3	214	2	-	6	-	-
Akut diarrhoe og blodgang (<i>Diarrhoea acuta et dysenteria</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	15	1	-	-	-	-
Forgiftninger ¹⁾ (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	13	-	1	-	-	-
Lutterstald Diabetes (<i>iusipidus</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Flyndersyge (Ikter). (<i>Distomatosis</i>)	-	-	-	-	-	-	17	-	-
Dreiesyge (<i>Hydrocephalus hydatidicus</i>)	-	-	-	-	-	-	21	2	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller). (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse»). (<i>Hæmoglobinuria. Hæmoglobinaem a.</i>)	8	1	1	62	3	4	-	-	-
Overføres	291	2	10	373	28	18	38	2	1

1) Kogsalt; fosfor.

Tabel XIII. (Forts.) (Continuation.)

Jarlsberg og

Sygdomme (Maladies)	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abatius)	døde (morts)		dræbte (abatius)	døde (morts)		dræbte (abatius)	døde (morts)
Overført (transport)	291	2	10	373	28	18	38	2	1
Benskjørhed (Slikkesyge). (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	38	-	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	60	-	-	43	-	-	6	-	-
Ringorm (<i>Tricophyton tonsurans</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skurv (<i>Favus</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	12	-	-	348	-	-	-	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregularis</i>)	-	-	-	58	1	-	-	-	-
Misfostre (<i>Monstra</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>)	-	-	-	17	1	1	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placentæ</i>)	-	-	-	95	1	-	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	44	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber). (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	84	23	8	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalkningsfeber (<i>Febris puerperalis. Septichæmia puerp</i>)	-	-	-	17	1	1	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	5	-	-	81	-	1	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	85	-	-	-	-	-
Forfangenhed (<i>Hordeatio. Kri-thiasis</i>)	15	-	1	-	-	-	-	-	-
Klaphingstoperationer (<i>Operationes ob kryptorchismum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger. (<i>Castrationes et ovariectomiæ</i>)	51	-	-	-	-	-	4	-	-
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>)	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Lungepibning (<i>Hemiplegia laryngis</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ialt (total)	435	2	11	1284	56	29	48	2	1

1) *Acarus folliculorum*.

Larvik.

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
.	.	.	66	10	7	24
.	.	.	2	1
.	.	.	9	.	.	7	.	.	2
.
.	4*)
.	.	.	7	2
.
.	.	.	3	1
.
.
.	.	.	39	.	.	4	.	.	1
.
.	.	.	126	14	7	39	.	.	3

Tabel XIV.

 De vigtigste husdyrsygdomme i
 (Cas de maladies des animaux domestiques,

Sygdomme (Maladies)	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	-	-	-	18	1	17	-	-	-
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	14	4	5	-	-	-
Lungesyge (Influenza, Tyfus) (<i>Pneu- ropneumonia contagiosa equi</i>) . . .	11	1	1	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf») (<i>Morbus- ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>) . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	12	-	-	3	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	91	1	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	1	-	-	40	20	-	-	-	-
Sædstrengsforhærdelse og Bringe- svulster (<i>Fibromycoma. Asco- coccus</i>)	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epi- zootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	33	-	-	-	-	-
Lufteveiskatarrh og strengel (<i>Ko- ryza, Pharyngitis et Bronchiti</i>) . . .	248	-	1	116	-	2	1	-	-
Lunge- og Brystbetændelse (<i>Pneu- monia et Pleuritis</i>)	26	-	2	83	7	4	8	1	2
Fordøielsesygdomme. Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe) (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	311	3	9	662	25	12	10	-	-
Akut diarrhoe og blodgang (<i>Diarr- hoea acuta et dysenteria</i>)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	111	2	3	3	1	2
Forgiftninger ¹⁾ (<i>Intoxicaciones</i>) . . .	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Lutterstald (<i>Diabetes insipidus</i>) . . .	25	-	-	-	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Flyndersyge (Ikter) (<i>Distomatosis</i>)	-	-	-	7	4	-	26	2	3
Dreiesyge (<i>Hydroceph. hydatideus</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller) (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæ- moglobinuria. Hæmoglobinæmia</i>)	12	1	2	30	3	6	-	-	-
Overføres	771	6	15	1125	66	50	48	4	7

1) Kogsalt; hæg.

Hedemarkens amt i 1890.

dans le département de Hedemarken en 1890.

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	18	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	19	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	10	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	27	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	-	25	4	7	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	-	70	5	11	9	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	6	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	2	-	187	28	30	28	2	-	-	-	-	-	-

Tabel XIV. (Forts.) (Continuation.)

Hedemarken.

S y g d o m m e. (<i>Maladies</i>).	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Overført (<i>transport</i>)	771	6	15	1125	66	50	48	4	7
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	195	14	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	34	-	-	221	-	-	4	-	-
Ringorm (<i>Trichophyton tonsurans</i>)	6	-	-	16	-	-	-	-	-
Skurv (<i>Favus</i>)	-	-	-	13	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	13	-	-	43	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	249	-	-	6840	-	-	220	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregulares</i>)	-	-	-	98	4	1	7	-	-
Misfostre (<i>Monstra</i>)	-	-	-	5	1	-	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>) . .	-	-	-	28	3	-	3	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placenta</i>)	2	-	-	185	-	2	4	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	1	-	-	196	5	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) <i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	49	26	4	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerperalis Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	21	2	-	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	13	-	-	360	16	-	8	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	114	-	-	-	-	-
Forfangenhed (<i>Hordeatio. Krithiasis</i>)	21	-	-	35	3	-	-	-	-
Klaphingstoperationer (<i>Operationes ob kryptorchismum</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger (<i>Castrationes et ovariectomy</i>)	210	-	-	4	-	-	39	-	1
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>) . .	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Mundsyge (<i>Stomatitis</i>)	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Traumatisk pericarditis (<i>Pericarditis traumatica</i>)	-	-	-	13	11	-	-	-	-
Ialt (<i>Total</i>)	1335	6	15	9564	146	57	333	4	8

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
9	2	-	187	28	30	28	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	11	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
350	-	-	19	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	12	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	-	11	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	10	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	-	-	206	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
374	2	-	571	35	30	62	2	-	-	-	-	-	-

De vigtigste husdyrsygdomme i
Tabel XV. *(Cas de maladies des animaux domestiques,*

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		drebe (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)		drebe (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)		drebe (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	-	-	-	3	2	1	-	-	-
Rasleyge (Miltbrandsemfysem, «Rauschbrand»). (<i>Anthrax em- physematosus</i>)	-	-	-	10	1	9	-	-	-
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris- catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	25	11	3	-	-	-
Lungesyge (Influenza, Tyfus). (<i>Pleuripneumonia contagiosa equi</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlaut») (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	9	-	-	2	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	315	-	5	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	13	10	3	-	-	-
Sædstrengsførhærdelse og Bringe- svulster (<i>Fibromycoma. Ascococ- cus</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizotica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovinâ</i>).	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel. (<i>Ko- ryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>).	230	2	1	7	-	-	2	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneu- monia et Pleuritis</i>)	38	-	3	12	3	-	6	-	3
Fordøielsesygdomme. (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe. (<i>Morbi appetatus digestionis</i>)	342	2	10	357	20	5	2	-	-
Trommesyge (<i>Tympanis</i>)	-	-	-	67	5	1	2	-	-
Forgiftninger (<i>Intoxicaciones</i>)	7*)	-	2	5	-	4	-	-	-
Lutterstald (<i>Diabetes insipidus</i>)	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	22	-	-	-	-	-	-	-	-
Flyndersyge (Ikter). (<i>Distomatosis</i>)	-	-	-	-	-	-	5	4	1
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller). (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæ- moglobinuria. Hemoglobinaemia</i>).	11	-	-	58	4	-	19	-	-
Overføres	987	5	22	579	57	27	36	4	4

*) *Equisetum arvense*.

Kristians amt i 1890.

dans le département de Kristians en 1890.

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
.	.	.	2	.	1
.
.
.	.	.	14	1	2
.
.	.	.	2	2
.
.	6	2
264
1	.	.	3	.	.	3
17	.	8
6	.	.	38	.	1	1
.
.	1	.	1
.	1
.
.	.	.	7	.	1
.
.
288	.	8	60	3	5	12	2	1

Tabel XV. (Forts). (Continuation).

Kristians.

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Overført (<i>transport</i>)	987	5	22	579	57	27	36	4	4
Benskørhed (Slikkesyge) (<i>Ostomalacia</i>)	-	-	-	43	-	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	113	-	-	24	-	-	-	-	-
Ringorm (<i>Trichophyton tonsurans</i>).	-	-	-	24	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	1	-	-	-	-	-	559	-	1
Lus (<i>Pediculina</i>)	84	-	-	2556	-	-	100	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregularis</i>)	7	-	-	106	3	-	-	-	-
Misfostre (<i>Monstra</i>)	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>).	2	-	1	10	1	-	1	1	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placenta</i>)	-	-	-	132	-	1	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	74	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber). (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	37	11	2	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber. (<i>Febris puerperalis</i>). (<i>Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	22	-	2	1	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	4	-	-	141	1	1	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	33	-	-	-	-	-
Porfangenhed (<i>Hordeatio</i> . <i>Kri-thiasis</i>)	12	-	1	1	-	-	-	-	-
Klaphingstoperationer (<i>Operationes</i> <i>ob kryptorchismum</i>)	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og udbødninger (<i>Castrationes et ovariotomyæ</i>)	400	-	1	8	-	-	60	-	-
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>)	2	2	-	-	-	-	-	-	-
Mundsyge (<i>Stomatitis</i>)	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Traumatisk pericarditis (<i>Pericarditis</i> <i>traumatica</i>)	-	-	-	6	6	-	-	-	-
Ialt (<i>total</i>)	1635	9	26	3802	79	33	757	5	5

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkrae (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
288	-	8	66	3	5	12	2	1	-	-	-	-	-
.
.	.	.	4
.	.	.	10	.	1	6
.	.	.	3
153
.	.	.	2
.
.
.
.	.	.	1	.	1
.
.	.	.	1
.	.	.	1
.
.
.	.	.	187	.	1	10
.
.
441	-	8	275	3	8	28	2	1	-	-	-	-	-

Tabel XVI.

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Sygdomme. (<i>Maladies.</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dreæbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dreæbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dreæbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	-	-	-	5	-	5	-	-	-
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	8	-	1	-	-	-
Lungesyge, (Influenza, Tyfus) (<i>Pleuropneumonia contagiosa equi</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf») (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	14	8	-	-	-	-
Strålesvamp (<i>Actinomycosis</i>)	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Sædstrengsforhærdelse og Bringesvulster (<i>Fibromycoma. Asco-coccus</i>)	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	2	-	2	1	1	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	36	-	-	10	-	-	-	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneumonia et Pleuritis</i>)	3	-	-	4	-	1	-	-	-
Fordøielssygdomme (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	56	-	1	76	4	3	-	-	-
Akut diarrhé og blodgang (<i>Diarrhœa acuta et dysenteria</i>)	1	-	-	7	1	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Forgiftninger ¹⁾ (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Lutterstald (<i>Diabetes insipidus</i>)	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller) (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæmoglobinuria. Hæmoglobinaemia</i>)	2	-	-	14	-	1	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	19	1	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	40	-	-	6	-	-	-	-	-
Overføres	183	-	3	173	16	11	-	-	-

¹⁾ Kogsalt; lud.

Tabel XVI. (Forts.) (Continuation).

Bratsberg.

Sygdomme (Maladies).	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)
Overført (transport)	183	-	3	173	16	11	-	-	-
Ringorm (<i>Trichophyton tonsurans</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	1	-	-	15	-	-	-	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregularis</i>)	-	-	-	24	-	1	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio eplacentæ</i>)	-	-	-	25	-	-	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	14	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	43	21	5	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerperalis Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	8	1	2	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	-	-	-	36	-	-	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	10	-	-	-	-	-
Forfangenhed (<i>Hordeatio. Krithi- asis</i>)	6	1	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger (<i>Castrationes et ovariectomiæ</i>) . .	20	-	-	-	-	-	-	-	-
Ialt (Total)	211	1	3	248	38	19	-	-	-

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et mortis</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>mortis</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>mortis</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>mortis</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>mortis</i>)		
-	-	-	33	4	4	28	3	4	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	23	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	57	4	4	33	3	4	-	-	-	-	-

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Sygdomme. (<i>Maladies</i>).	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abatius</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	-	-	-	9	-	9	-	-	-
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	4	-	2	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf») (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	3	3	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	6	-	-	2	-	-	-	-	-
Fordøielssygdomme. Indigestion, kolik, forstoppelse, mave og tarmkatarrh, diarrhoé (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	51	-	-	21	-	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») <i>Hæmo lobnuria. Hæmoglobinaemia</i>	2	-	-	26	-	9	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	9	-	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	15	-	-	6	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	-	-	-	28	-	-	-	-	-
Uregelmæssige fødsler (<i>Partus irregulares</i>)	-	-	-	11	-	-	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placentæ</i>)	-	-	-	22	-	1	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	8	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber). (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	23	6	9	-	-	-
Børbetændelse og septikæmisk kalvningsfeber. (<i>Febris puerperalis. Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	18	-	3	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	-	-	-	16	-	3	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	12	-	-	-	-	-
Forfængelighed (<i>Hordeatio. Kriithiasis</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og udbødninger (<i>Castrationes et ovariotomia</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Rygmarvstyphus (<i>Typhus</i>)	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ialt (<i>total</i>)	85	-	1	225	9	37	-	-	-

Nedenes amt i 1890.

dans le département de Nedenes en 1890.

Ged (Espèce caprine)			Svin (Espèce porcine)			Hund (Chiens)			Kat (Chats)			Fjerkræ (Volailles)	
syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	dræbte og døde (abattus et morts)
	dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		
.	.	.	15	.	7
.	8	.	2
.	1	.	1
.	4
.	4
.	1
.	.	.	11	.	.	2
.	.	.	26	.	7	19	.	4

De vigtigste husdyrsydgdomme i
(Cas de maladies des animaux domestiques,

Tabel XVIII.

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	2	-	2	23	15	8	4	-	4
Bråset (<i>Morbus epizooticus acutissimus ovis</i>)	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	6	2	2	1	1	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	13	-	-	3	-	-	-	-	-
Fordøielsesygdomme. (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe) (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	24	-	1	39	1	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Forgiftninger (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller) (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») <i>Hæmoglobinuria. Hæmoglobinaemia</i>	2	-	-	10	-	-	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	7	1	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	18	-	-	3	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	-	-	-	-	-	-	10	-	-
Lus (<i>Pediculinae</i>)	1	-	-	20	-	-	-	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregulares</i>)	-	-	-	4	-	-	-	-	-
Misfostre (<i>Monstra</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>)	-	-	-	4	1	1	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placenta</i>)	-	-	-	27	-	-	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	23	3	5	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerperalis. Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	4	1	1	-	-	-
Overføres	67	2	5	177	24	15	17	-	7

¹⁾ Hugormbid.

Tabel XVIII. (Forts.) (Continuation.)

Lister og

Sygdomme (<i>Maladies</i>).	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Overført	67	2	5	177	24	15	17	-	7
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	-	-	-	33	-	-	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Forfængelighed (<i>Hordeatio. Kriithi- asis</i>)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og udbødninger (<i>Ca- strationes et ovariectomiæ</i>)	8	-	-	-	-	-	3	-	-
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Traumatisk pericarditis (<i>Pericardi- tis traumatica</i>)	-	-	-	3	3	-	-	-	-
Ialt (<i>total</i>)	81	2	5	218	27	15	20	-	7

Mandal.

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
.	.	.	3	.	3	14
.
.	.	.	2	.	.	1
.	1
.	.	.	5	.	3	16

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Tabel XIX.

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	4	-	4	21	-	20	-	-	-
Raslesyge (Miltbrandsemfysem, «Rauschbrand») (<i>Anthrax em- physematosus</i>)	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Bråset (<i>Morbus epizooticus acutis- simus ovis</i>)	-	-	-	-	-	-	47	5	41
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	20	2	7	5	-	4
Såkaldet ondartet klovesyge hos fåret (<i>Paronychia contagiosa ovis</i>)	-	-	-	-	-	-	158	-	-
Rødsyge («Rothlauf») (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	31	1	3	-	-	-	-	-	-
Strålesvamp (<i>Actinomycosis</i>)	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Sædstrengsforhærdelse og Bringe- svulster (<i>Fibromycoma. (Asco- coccus)</i>)	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza Pharyngitis & Bronchitis</i>)	19	-	-	3	-	-	40	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneu- monia et Pleuritis</i>)	-	-	-	5	1	1	-	-	-
Fordøielsesygdomme (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarm- katarrh, diarrhoe) (<i>Morbi appa- ratus digestionis</i>)	52	-	-	73	1	-	26	1	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	16	-	-	-	-	-
Forgiftninger (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	1 ¹⁾	-	1	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Flyndersyge (Ikter) (<i>Distomatosis</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Dreiesyge (<i>Hydrocephalus hydatideus</i>)	-	-	-	-	-	-	7	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæ- moglobinuria. Hæmoglobinaemia</i>)	-	-	-	23	-	1	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteoma- lacia</i>)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	10	-	-	23	-	-	-	-	-
Ringorm (<i>Tricophyton tonsurans</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculinæ</i>)	15	-	-	357	-	-	-	-	-
Overføres	150	1	7	548	6	31	283	6	45

¹⁾ Kviksølv.

Stavanger amt i 1890.

dans le département de Stavanger en 1890.

Ged (Espèce caprine)			Svin (Espèce porcine)			Hund (Chiens)			Kat (Chats)			Fjerkræ (Volailles)	
syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	dræbte og døde (abattus et morts)
	dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		
.	3	.	2	1	.	1	1	.
.
.	.	.	1
.	1
.	.	.	1	.	.	2
.
.	.	.	5	.	.	3
.
.	7	7	7
.
.	.	.	2
.	8
.	2
-	-	-	9	-	-	26	-	2	1	-	1	8	7

Tabel XIX. (Forts.) (Continuation.)

Stavanger.

Sygdomme (Maladies).	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)
Overført (transport)	150	1	7	548	6	31	283	6	45
Uregelmæssige fødsler (Partus irregularis)	1	-	-	10	5	-	1	-	-
Misfostre (Monstra)	-	-	-	2	-	2	-	-	-
Børvrængning (Inversio uteri)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (Retentio placentæ)	-	-	-	29	1	-	-	-	-
Kastning (Abortus)	-	-	-	7	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) (Eclampsia puerperalis)	-	-	-	30	13	1	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (Febris puerperalis. Septichæmia puerp.)	-	-	-	11	1	1	-	-	-
Yverbetændelse (Mastitis)	1	-	-	19	-	-	2	-	-
Melkefeil (Vitæ lactis)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Forfangenhed (Hordeatio. Krithiasis)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger (Castrationes et ovariectomiæ)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Kræft (Carcinoma et Sarcoma)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungepibning (Hemiplegia laryngis)	3	1	1	-	-	-	-	-	-
Vortesygdom (Papillomatosis)	-	-	-	-	-	-	22	-	-
Godartet beskelesyge (Exanthema genitalium)	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjerne- og rygmarvsbetændelse (meningitis cerebrospinalis)	-	-	-	16	5	2	3	-	-
Mavebetændelse (Gastro-enteritis acuta)	-	-	-	-	-	-	18	-	5
Gnavesyge (Tabes dorsalis)	-	-	-	-	-	-	5	-	3
Traumatisk pericarditis (Pericarditis traumatica)	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Ialt (Total)	168	2	8	676	31	37	335	7	53

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
.	.	.	9	.	.	26	.	2	1	.	1	8	7
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
.
3	.	.	14	.	.	31	.	2	1	.	1	12	11

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Tabel XX.

Sygdomme. (<i>Maladies.</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	2	-	2	33	-	30	2	-	2
Raslesyge (Miltbrandsemfysem, «Rauschbrand»). (<i>Anthrax em- physematosus</i>)	-	-	-	4	-	4	-	-	-
Bråset (<i>Morbus epizooticus acutis- simus ovis</i>)	-	-	-	-	-	-	60	-	58
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris- catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	19	3	9	-	-	-
Lungesyge (Influenza, Tyfus). (<i>Pleuropneumonia contagiosa equi</i>)	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf») (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>) .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adeinitis contagiosa equi</i>)	55	-	8	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	5	3	2	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizotica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel. (<i>Ko- ryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>).	9	-	1	14	-	-	3	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pne- umonia et Pleuritis</i>)	5	1	1	17	5	6	-	-	-
Fordøielssygdomme. (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe. (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	104	6	10	219	20	8	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanis</i>)	-	-	-	43	3	4	1	-	-
Forgiftninger (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	-	-	-	3	-	1	2	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæ- moglobinuria, Hæmoglobinaemia</i>).	1	-	-	76	10	14	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteo- malacia</i>)	-	-	-	34	7	2	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	36	-	-	2	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	78	-	-	633	-	-	1	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregulares</i>)	-	-	-	12	-	-	2	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>)	-	-	-	1	-	-	1	-	1
Overføres	306	7	24	1117	51	80	72	-	61

Søndre Bergenus amt i 1890.
dans le département de Søndre Bergenus en 1890).

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
.	.	.	3	.	3	2	1
.
.
.	.	.	13	.	13
.	.	.	12	1
.
.	9	1	2
.	.	.	1
5	.	5	3	.	1
.
.	.	.	9
.
.
.
.	.	.	9	1
.
.
5	.	5	50	2	17	11	2	2

Tabel XX. (Forts.) (Continuation).

Søndre

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Overført (<i>transport</i>)	306	7	24	1117	51	80	72	-	61
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placentæ</i>)	-	-	-	76	3	4	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	107	6	2	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber) <i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	41	8	12	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerpera- lis Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	28	4	9	1	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	-	-	-	48	4	1	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	46	2	-	-	-	-
Forfangenhed (<i>Hordeatio. Krithi- asis</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger (<i>Ca- strationes et ovariectomiæ</i>)	24	-	-	-	-	-	40	-	-
Traumatisk pericarditis (<i>Pericar- ditis traumatica</i>)	-	-	-	4	4	-	-	-	-
Cerebrospinal meningit (<i>Menin- gitis cerebro spinalis</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gulsot (<i>Icterus</i>)	1	1	-	2	-	-	-	-	-
Blegsot (<i>Anæmia</i>)	-	-	-	4	1	-	-	-	-
Ialt (<i>total</i>)	333	8	24	1474	83	98	113	-	62

Bergenhus.

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
5	-	5	50	2	17	11	2	2	-	-	-	-	-
.
.
.
.
.
.
.	.	.	35	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-
.
.	.	.	14	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
.
.
5	-	5	99	2	28	15	2	2	4	-	-	-	-

De vigtigste husdyrsygdomme

Tabel XXI.

(Cas de maladies des animaux domestiques,

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Bråset (<i>Morbus epizooticus acutissimus ovis</i>)	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	5	-	1	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	26	-	4	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza, Pharyngitis et Bronchiti</i>)	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Fordøielsesygdomme. Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe) (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	34	-	2	23	2	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Dreiesyge (<i>Hydroceph. hydatideus</i>)	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæmoglobinuria. Hæmoglobinaemia</i>)	-	-	-	4	1	-	-	-	-
Hududslet (<i>Eczema</i>)	26	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregulares</i>)	-	-	-	3	-	-	1	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>)	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placenta</i>)	-	-	-	7	1	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber). (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	4	3	-	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalkningsfeber (<i>Febris puerperalis. Septichæmia puerp</i>)	-	-	-	3	1	-	1	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gulsot (<i>Icterus</i>)	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Ialt (<i>total</i>)	100	-	8	60	13	2	5	1	2

De vigtigste husdyrsygdomme

Tabel XXII.

(Cas de maladies des animaux domestiques,

Sygdomme (Maladies)	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	-	-	-	3	-	3	-	-	-
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	12	-	11	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>).	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Sædstrengsførhærdelse og bringe- svulster (<i>Fibromycoma. Ascococ- cus</i>).	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Fordøielsesygdomme. (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe). (<i>Morbi apparatus digestionis</i>).	17	-	1	43	1	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse»). (<i>Hæ- moglobinuria. Hæmoglobinaem a.</i>)	-	-	-	14	5	-	-	-	-
Ringorm (<i>Tricophyton tonsurans</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculinae</i>)	-	-	-	268	-	-	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Kastrationer og Udbødninger (<i>Castrationes et ovariectomiae</i>) . .	47	-	-	-	-	-	-	-	-
Ialt (Total)	74	1	1	353	7	14	-	-	-

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Sygdomme. (<i>Maladies.</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	-	-	-	6	-	6	-	-	-
Brådsot (<i>Morbus epizooticus acutissimus ovis</i>)	-	-	-	-	-	-	40	10	30
Rødsyge («Rothlauf»), (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel. (<i>Koryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Fordøielsesygdomme (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	3	-	-	8	-	-	-	-	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæmoglobinuria, Hæmoglobinaemia</i>)	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	17	2	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	4	-	-	93	-	-	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsteber. (<i>Febris puerperalis, Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Vverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	-	-	-	8	-	-	-	-	-
Ialt (<i>Total</i>)	10	-	-	137	2	6	40	10	30

¹⁾ *Tenia cucumerina.*

Romsdals amt i 1890.

dans le département de Romsdal en 1890).

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge. (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
.
.	.	.	4
.
.	.	.	6
.	1 ¹⁾
.	2
.
10	3

De vigtigste husdyr sygdomme i
(Cas de maladies des animaux domestiques,

Sygdomme (<i>Maladies</i>).	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	-	-	-	7	3	4	1	-	1
Ondartet katarrhalfeber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	6	3	3	-	-	-
Lungesyge, (Influenza, Tyfus) (<i>Pleuronpneumonia contagiosa equi</i>)	11	1	1	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf») (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	6	-	-	2	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	3	-	-	1	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	148	3	4	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	-	-	-	10	7	-	-	-	-
Sædstrengsforhærdelse og Bringesulster (<i>Fibromyoma. Asco-coccus</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stivkrampe (<i>Tetanus</i>)	2	1	-	1	1	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza, Pharyngitis et Bronchitis</i>)	99	-	-	2	-	-	-	-	-
Lunge- og brystbetændelse (<i>Pneumonia et Pleuritis</i>)	6	1	1	21	5	1	-	-	-
Fordøielssygdomme (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe) (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	123	-	1	195	9	-	3	1	-
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	22	-	2	-	-	-
Forgiftninger (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	5	-	1	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Flyndersyge (Ikter) (<i>Distomatosis</i>)	1	1	-	3	2	-	22	1	-
Akut hjernebetændelse (<i>Meningitis acuta</i>)	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller) (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse») (<i>Hæmoglobinuria. Hæmoglobinaemia</i>)	4	-	1	31	3	-	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge) (<i>Ostomalacia</i>)	-	-	-	310	9	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hududplet (<i>Eczema</i>)	43	-	-	4	-	-	-	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	36	-	-	599	-	-	1	-	-
Overføres	492	7	8	1226	43	11	27	2	1

Søndre Trondhjems amt i 1890.

dans le département de Søndre Trondhjem en 1890.

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
.	1	.	1	.	.
.
.	.	.	6	2	2
.	.	.	8
.	.	.	5	1	1
.	.	.	8
.
.
.	21	4	6
.
.	.	.	3
.	.	.	3	1
.
.	.	.	7	.	.	7	1
.
.	1
1	1	7
.
.	.	.	4	3
.	1	1
.
.	.	.	8
.	.	.	2	.	.	1
.	.	.	2	.	.	7
1	1	.	56	7	3	45	6	6	1	.	1	.	.

Tabel XIV. (Forts). (Continuation).

Søndre

Sygdomme (<i>Maladies</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Overført (<i>transport</i>)	492	7	8	1226	43	11	27	2	1
Uregelmæssige Fødsler (<i>Partus irregularis</i>)	-	-	-	62	3	1	3	-	-
Misfostre (<i>Monstra</i>)	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>)	-	-	-	6	-	-	1	-	-
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placentæ</i>)	1	-	-	59	-	-	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	-	-	-	26	-	-	-	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber). (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	36	15	1	-	-	-
Børbetændelse og septichæmisk kalvningsfeber (<i>Febris puerperalis Septichæmia puerp.</i>)	-	-	-	25	2	-	-	-	-
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	1	-	-	39	-	-	-	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	51	-	-	-	-	-
Forfangenhed (<i>Hordeatio. Kri- thiasis</i>)	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og udbødninger (<i>Castrationes et ovariectomie</i>)	118	-	-	5	-	-	37	-	-
Kræft (<i>Carcinoma et Sarcoma</i>)	2	2	-	2	2	-	-	-	-
Mundsyge (<i>Stomatitis</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Tinter (<i>Cysticercus</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Traumatisk pericarditis (<i>Pericarditis traumatica</i>)	-	-	-	5	5	-	-	-	-
Ialt (<i>total</i>)	621	9	8	1543	70	13	69	2	1

Trondhjem.

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abattus et morts</i>)
	dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		
1	1	-	56	7	3	45	6	6	1	-	1	-	-
-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	150	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	1	-	210	8	3	62	6	6	1	-	1	-	-

De vigtigste husdyrsygdomme i
(*Cas de maladies des animaux domestiques,*

Tabel XXV.

Sygdomme. (<i>Maladies.</i>)	Hest (<i>Espèce chevaline</i>)			Ko (<i>Espèce bovine</i>)			Får (<i>Espèce ovine</i>)		
	syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf	
		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abattus</i>)	døde (<i>morts</i>)
Miltbrand (<i>Anthrax</i>)	1	-	1	11	-	8	-	-	-
Ondartet katarrhalfaber (<i>Febris catarrhalis maligna</i>)	-	-	-	28	10	9	-	-	-
Lungesyge (Influenza, Tyfus) (<i>Pleuron pneumonia contagiosa equi</i>)	6	-	1	-	-	-	-	-	-
Rødsyge («Rothlauf»). (<i>Morbus ruber</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rosen (<i>Erysipelas</i>)	18	-	-	6	-	-	-	-	-
Knuderosen (<i>Erythema nodosum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Neldefeber (<i>Urticaria</i>)	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Kværke (<i>Adenitis contagiosa equi</i>)	51	2	3	-	-	-	-	-	-
Tuberkulose (<i>Tuberculosis</i>)	2	-	1	4	-	3	-	-	-
Strålesvamp (<i>Actinomycosis</i>)	-	-	-	8	3	-	-	-	-
Sædstrengsforhærdelse og Bringesvulster (<i>Fibromycoma. Ascococcus</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Hvalpesyge (<i>Febris catarrhalis, epizootica canum</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (<i>Diphtheria</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kopper (<i>Variola, Vaccina et Ovina</i>)	-	-	-	21	-	-	-	-	-
Luftveiskatarrh og strengel (<i>Koryza Pharyngitis et Bronchitis</i>)	85	-	-	9	-	-	-	-	-
Lunge- og brystbetændelse. (<i>Pneumonia et Pleuritis</i>)	11	-	1	19	2	-	-	-	-
Fordøjelsessygdomme. (Indigestion, kolik, forstoppelse, mave- og tarmkatarrh, diarrhoe). (<i>Morbi apparatus digestionis</i>)	190	2	4	288	12	6	5	-	1
Trommesyge (<i>Tympanitis</i>)	-	-	-	34	-	-	3	-	-
Forgiftninger (<i>Intoxicaciones</i>)	-	-	-	7	-	2	-	-	-
Indvoldsorme (<i>Helminthiasis</i>)	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Flyndersyge (Ikter). (<i>Distomatosis</i>)	-	-	-	1	-	-	49	8	4
Dreiesyge (<i>Hydrocephalus hydatideus</i>)	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Kronisk hjernebetændelse (Koller). (<i>Hydrocephalus chronicus</i>)	3	-	-	4	-	-	-	-	-
Blodpis («Nyrebetændelse»). (<i>Hæmoglobinuria. Hæmoglobinæmia</i>)	3	-	1	40	3	3	-	-	-
Benskjørhed (Slikkesyge). (<i>Osteomalacia</i>)	-	-	-	198	9	-	-	-	-
Sveksot (<i>Rachitis</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overføres	384	4	12	680	41	31	57	8	5

Nordre Trondhjems amt i 1890.

dans le département de Nordre Trondhjem en 1890).

Ged (Espèce caprine)			Svin (Espèce porcine)			Hund (Chiens)			Kat (Chats)			Fjerkræ (Volailles)	
syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	dræbte og døde (abattus et morts)
	dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		
.	.	.	11	5	1	1	.	1
.
.	.	.	42	.	6
.	.	.	57	.	3
.
.	.	.	3
.	.	.	2	.	1	27	5	2
.	.	.	1	.	.	1
.	.	.	3	1
.	.	.	39	2	1	1
.	1
2	.	.	1
.	.	.	4
.
.	.	.	11
2	.	.	174	8	12	31	5	3

Tabel XXV. (Forts.) (Continuation.)

Nordre

Sygdomme (Maladies).	Hest (Espèce chevaline)			Ko (Espèce bovine)			Får (Espèce ovine)		
	syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf		syge (malades)	deraf	
		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)		dræbte (abattus)	døde (morts)
Overført (transport)	384	4	12	680	41	31	57	8	5
Hududslet (<i>Eczema</i>)	63	-	-	-	-	-	-	-	-
Skab (<i>Scabies</i>)	9	-	-	85	-	-	3	-	-
Lus (<i>Pediculina</i>)	65	-	-	490	-	-	7	-	-
Uregelmæssige fødsler (<i>Partus irregularis</i>)	-	-	-	58	-	-	2	-	-
Misfostre (<i>Monstra</i>)	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Børvrængning (<i>Inversio uteri</i>) . . .	1	-	-	2	-	-	1	-	1
Tilbageholdt efterbyrd (<i>Retentio placentæ</i>)	1	-	-	97	-	-	-	-	-
Kastning (<i>Abortus</i>)	1	-	-	16	-	-	1	-	-
Kalvningsfeber (Melkefeber). (<i>Eclampsia puerperalis</i>)	-	-	-	30	10	3	-	-	-
Børbetændelse og septikæmisk kalvningsfeber. (<i>Febris puerpe- ralis. Septicæmia puerp.</i>)	2	-	-	17	-	-	2	-	1
Yverbetændelse (<i>Mastitis</i>)	4	-	-	77	-	-	2	-	-
Melkefeil (<i>Vitia lactis</i>)	-	-	-	115	-	-	-	-	-
Forfangenhed (<i>Hordeatio. Krithi- asis</i>)	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kastrationer og udbødninger. (<i>Castrationes et ovariectomia</i>) . . .	132	-	-	6	-	-	142	-	-
Vattersot (<i>Hydrops</i>)	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Mundsyge hos hesten (<i>Stomatitis</i>)	20	-	-	-	-	-	-	-	-
Gulsot (<i>Icterus</i>)	6	-	-	4	-	-	16	-	-
Blegsot (<i>Anæmia</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Traumatisk perikardit (<i>Pericardi- tis traumatica</i>)	-	-	-	6	6	-	-	-	-
Ialt (total)	694	4	12	1684	57	34	233	8	7

Trondhjem.

Ged (<i>Espèce caprine</i>)			Svin (<i>Espèce porcine</i>)			Hund (<i>Chiens</i>)			Kat (<i>Chats</i>)			Fjerkræ (<i>Volailles</i>)	
syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	deraf		syge (<i>malades</i>)	dræbte og døde (<i>abatús et morts</i>)
	dræbte (<i>abatús</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abatús</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abatús</i>)	døde (<i>morts</i>)		dræbte (<i>abatús</i>)	døde (<i>morts</i>)		
2	.	.	174	8	12	31	5	3
.
.	3
1	.	.	7
.	.	.	2	.	1
.
.	.	.	5
.	.	.	2
.	.	.	2
.
.	.	.	225
.
.
.	.	.	1
.
3	.	.	418	8	13	34	5	3

Norges officielle Statistik, Tredie Række.
(Statistique officielle de la Norvège, troisième série.)

- No. 1—85 findes opførte i Fortegnelse over Norges officielle Statistik m. v. 1828—30 Juni 1889, S. 22—27.
- 86—146 findes opførte i Fortegnelse over Norges officielle Statistik m. v. 1 Juli 1889—31 December 1891, S. 1—5.
- 147. De offentlige Jernbaner 1890/91. *Rapport sur les chemins de fer publics.*
- 148. Civil Retspleie 1889. *(Statistique de la justice civile.)*
- 149. Norges Skibsfart 1890. *(Statistique de la navigation.)*
- 150. Rekruteringsstatistik 1891. *(Statistique du recrutement.)*
- 151. Skiftevæsenet 1889. *(Tableaux des successions et faillites.)*
- 152. Norges kommunale Finantser 1889. *(Finances des communes.)*
- 153. Veterinærvæsenet 1890. *(Compte rendu du service vétérinaire.)*

Det statistiske Centralbureau har derhos bl. a. udgivet følgende Værker:
Statistique internationale: Navigation maritime. I, II, III. Christiania 1876, 1881, 1887.

International Skibsfartsstatistik: *Tâbeller vedkommende Handelsflaaderne i Aarene 1850—1886.* Kristiania 1887.

Statistisk Aarvog for Kongeriget Norge. Senest udkommet: Ellefte Aargang, 1891. Kristiania 1891. *(Annuaire statistique de la Norvège.)*

Meddelelser fra det statistiske Centralbureau. Senest udkommet: Niende Bind, 1891. Kristiania 1892. *(Journal du Bureau central de Statistique.)*

Foreløbige Resultater af Folketællingen i Kongeriget Norge den 1ste Januar 1891. Kristiania 1891. *(Aperçu préliminaire des résultats du recensement du 1er janvier 1891.)*

Fortegnelse over Norges officielle Statistik m. v. 1828—30 Juni 1889. Kristiania 1889. Do. for Tidsrummet 1 Juli 1889—31 December 1891, trykt som Tillæg til Meddelelser fra det statistiske Centralbureau, Niende Bind.

Angaaende andre statistiske Værker henvises til disse Fortegnelser.

Samtlige Værker ere at erholde tilkjøbs hos H. Aschehoug & Co.,

Kristiania.

3 Juni 1892